

FRAGMENTS DE CRISTIA

UNA polèmica recent sobre la religiositat del nostre poble donà
peu a un creient de l'esquerra a escriure que la gentada que
omple els nostres temples a les misses tardanes és composta de per-
sones escèptiques que obeeixen només a un moviment reflex ance-
stral buit de tota sinceritat i de tota convicció. El mecanisme d'aquest
moviment, segons l'alludit autor, altrament bon amic nostre, és
transmès per mitjà de l'ensenyament primari, que dona al Catoli-
cisme el prestigi de religió oficial. Si aquest ensenyament no deco-
rés la nostra religió amb el prestigi de l'oficialitat, aquella gent no
aniria a missa i els temples no essent freqüentats sinó pels fidels
sincers i fervorosos, es podria veure clarament la importància nu-
mèrica del Catolicisme entre nosaltres.

No compartim la manera de veure del nostre amic esquerrista.
No sabem veure com el caràcter oficial té tant de prestigi entre
la nostra gent, ni tampoc no ens resignem a creure que tot sigui ru-
tina i cura del bon to social el que porta cada festa a missa a aquei-
xes gentades que les escasses esglésies de Barcelona no poden en-
caber.

Per distret i sensual que sigui l'home, sempre té al fons la in-
quietud religiosa. Un creient il·lustrat practica seriosament la reli-
gió en què creu. Un descreient culte i dotat de la facultat de reac-
ció, investiga, examina, es basteix un sistema, renega, qualsevol cosa
llevat de negligir el clam angoixós de l'ànima en demanda d'un camí
més llarg que la vida i més fort que la mort. Un creient vulgar, in-
docte, conformista, incapaç ni d'estudis religiosos, ni de reaccions
de rebel·lió—i aquí creiem que s'encabeixen la gran majoria—prac-
tica externament amb major o menor sinceritat, segons sigui la pre-
gonesa de la seva fe, de vegades potser amb ignorància quasi com-
pleta, amb idees equivocades, amb respectes humans ridículs, amb
descurança absoluta de l'aspecte intern de les pràctiques religioses
i fins potser de la moral, però sempre mogut més o menys incons-
cientment per la coïssor de l'esperit que demana una satisfacció a

necessitats més altes i més íntimes que les que s'apaivaguen amb els objectes de la terra.

Per això creiem que els cristians de missa d'una, allunyats de tota altra pràctica religiosa, fins de vegades de la comunió anual, per no parlar ja de l'observança íntegra del Decàleg, no s'han de comptar com gent irreligiosa i insincera que van només a acomplir un ritu social sense cap transcendència en la zona íntima de l'esperit on brolla la vitalitat religiosa. I nosaltres encara estendriem més aquesta àrea: hi voldríem incloure fins els qui no van a missa, però fan les quatre cerimònies (baptisme, primera comunió, matrimoni, enterrament) dintre l'Església. Hi inclouríem àdhuc aquells altres qui senten una repulsió a les coses d'església, però tenen una estranya devocioneta a una Mare-de-Déu, o a un Sant, magníficament il·lògica. És a dir, tot allò que en els nostres climes té un caràcter religiós més o menys desviat, més o menys encaminat, ho considerariem una força cristiana, una influència de l'Església, un germen mal sembrat, però destinat tal vegada a desplegaments misteriosos en mans de Déu, que de les coses més petites sap treure meravelles.

En un mot, creuríem que en l'ordre dels fets i dels sentiments religiosos no hi ha res, per mica sincer que sigui, que es pugui deixar per negligible, i que, a semblança del convit miraculós en què el Senyor multiplicava el pa amb la seva benedicció, s'han de recollir tots els fragments perquè no es perdin. Déu els pot multiplicar també i perfeccionar. Una criatura llançaria les llavors, ignorant l'esplet que en llur virtut enclouen. Criatures ignorants als ulls de Déu, també nosaltres dejectariem aquests fragments de cristià, llavors d'inconegudes collites, canyes cascades i blens fumejants que el Senyor, complint la profecia d'Isaïas, amorosament respectava. Creiem que l'home, en els seus darrers moments, poc abans de presentar-se al judici que ha de decidir la seva sort eterna, sofreix una profunda crisi de transformació en la qual els gèrmens de mal són esfereïdorament deleteris, però els gèrmens de bé, ajudats de la llum de Déu imminent, assoleixen una fecunditat de salvació incomparablement superior. Trencar una canya cascada, apagar un ble fumejant, moldre una llavor gastada, pot ésser la perdició d'una ànima.

Aquestes consideracions ens resolen un problema que moltes vegades ens havíem plantejat davant la consideració d'aquests fragments de cristià. Ens preguntàvem si, abans que aquesta difusió del

nostre cristianisme entre tota la massa social, que comporta l'existència de tants cristians de nom que només compleixen externament algunes pràctiques religioses, no seria preferible que l'esperit religiós del nostre país es concentrés en la selecció de convençuts i fervorosos, els quals complissin amb exactitud i amb plenitud de comprensió i adhesió cordial tant la llei natural com la positiva. Una prèvia classificació faria que els ciutadans s'arregleressin a les files de Crist, o no s'hi arregleressin. Els primers sabrien que es comprometen per llur honor i per la fidelitat deguda a Déu a complir perfectament amb l'Església i a estar sempre a la seva disposició. Així s'acabarien, per una banda, aqueixos cristians que llegeixen tota mena de periòdics i de llibres, acuden als espectacles immorals i hi porten llurs fills i llurs filles, dificulten l'entrada del sacerdot a la cambra del morent, per por d'espantar-lo, etc., i per altra banda, aqueixos descreients, furiosos enemics de l'Església, que envien llurs fills a col·legis de religiosos (ja no cal dir que els bategen), no podrien engolir a casa llur un matrimoni ni un enterrament civil, i, si molt convé, porten de tant en tant un ciri a Sant Pancrac.

La sinceritat hi guanyaria, però, hi guanyaria la religiositat i la moralitat del nostre poble en general? Per bé que alguna vegada ens hem inclinat a creure que també en sortirien beneficiades—a què segurament s'inclinaran els nostres esquerristes—avui, però, creiem que les coses, sense estar massa bé, estan millor que no estarien aleshores.

L'existència d'una selecció, ni que fos molt considerable, de fervorosos incondicionals no compensaria la catàstrofe esglaiosa de la caiguda de la majoria en la tenebra impenetrable. Déu sap com ja les coses i coneix millor que nosaltres els camins de la salut dels homes. Com en tots els regnes de la Natura, ha volgut també que en el de la Gràcia hi hagués gradacions de pas gairebé imperceptible i que, qui més qui menys, tothom participés de la llum. Via enllà de l'eternitat, la llum va creixent, sobretot en els seus darrers termes. Potser l'economia de la salut és més universal i més aprofitadora dels fragments que no fòrem nosaltres.

Per petit i sec que sigui, l'home és un fragment del pa multiplicat per la paraula bendient de Déu, i ha d'ésser molt difícil que Déu es resigni finalment a deixar-lo perdre.

LA MODERNA «RACIONALITZACIO» ECONOMICA

EL que gosa, entre nosaltres, tractar temes socials, sembla un predicador en solitud; o bé, quan la seva veu és prou estrident que arribi a fer-se escoltar, només troba arreu malvolences o somriures irònics. Si el seu ardiment l'ha portat fins a l'extrem de trencar motllos o ferir la suspicàcia dels qui tenen lligades llurs conveniències pràctiques a l'ordre present, ja pot resignar-se a sentir caure damunt de la seva esquena excomunionis laiques i xàfecs d'ira o de menyspreu. Ni tan sols tindrà el conhort de veure els seus raonaments discutits amb lleialtat pels adversaris, ni de què, dins de l'ambient propici d'un extens sector de correligionaris, les seves idees i preocupacions arribin a ésser escoltades i compreses ¹.

Aquesta manca d'ambient *social* explica que no s'hagi respost amb determinacions pràctiques a la proposta d'un estol de joves intel·ligents que volien aprofitar, per a la celebració d'una Setmana Social, l'avinentsa de l'actual concentració de vida i gernacions a Barcelona. Es difícil de comprendre com a un poble tan sotraguejat pels conflictes obrers i tan exuberant d'activitat econòmica, s'hagin anat morint, o restin quasi amagades, les institucions d'acció social, mentre les

(1) Això ens ha succeït a nosaltres, suara, amb l'intent d'estudiar el problema més greu del nostre temps, com és la possibilitat de cercar i precisar una fórmula de concòrdia entre la moral cristiana i les hodiernes aspiracions del radicalisme obrer, professades amb arborament generós per milions d'homes que, judicant la doctrina catòlica com sistema religiós forjat i utilitzat per a amansir les classes treballadores, senten vers ella una aversió injusta, filla només de malentesos. No se'ns ha volgut escoltar. Sense anàlisi previ, sense llegir el llibre i tan sols per referències infidels, molts ens han condemnat com il·lusos o sofridors de torbació mental. I, sobretot, s'han alçat contra nosaltres els zelants de l'ortodòxia i els gendarmes intel·lectuals de la quietud social, flagellant-nos amb els mots més aspres del diccionari, sense dignar-se atendre a la nostra invitació a concórrer a una controvèrsia fonada, dins del mateix esperit i finalitat amb què està proposada i estudiada la qüestió, que no és pas la defensa absoluta del collectivisme, sinó la concepció d'un collectivisme exempt d'injustícia i regit per l'Evangeli. Ells s'han estimat més de continuar ferint amb paraules fortes o repelint arguments propis de manuals de sociologia. Fa temps que ens abstenim de llegir ni una ratlla de llurs escrits. Massa que ens en vénen notícies, a contrari nostre, com és ara l'acusació d'inoportunitat, com si fóssim atiadors de l'abrivament comunista soviètic. Qui hagi llegit el nostre llibre, ja sap que, des de la primera pàgina fins a la darrera, és una condemnaió implacable de la violència i un intent d'oposar-li l'aturador que nosaltres judiquem més eficaç.

veiem tan intenses, multiplicades i prometedores en altres nacions. Ha estat una errada d'un abast terrible l'abandó d'un apostolat que demanava amb urgència mestres i col·laboradors aciençats i diligents, i que s'hagin tancat els ulls i les orelles davant un moviment tumultuós, d'empenta tràgica, al qual cap potència humana no serà capaç de posar aturador, i que, si no mirem d'endegar-lo, esdevindrà destructor violentíssim de les essències religioses i pairals de casa nostra.

No es comprèn com encara pugui algú motejar de nicieses els estudis i provatures d'intervenció cristiana en l'arranjament de l'actual situació caòtica, nascuda de la caducitat d'un ordre social perfecte i germen d'un món futur, que serà sinistre o lluminós segons que sobre d'ell brilli o no el sol del cristianisme. No ho serà pas tant de petita cosa i pròpia de gent eixelebrada l'acció social, quan hom veu els prodigis obrats, per exemple, a Bèlgica, on s'escriuen entorn d'ella obres de mèrit extraordinari; on s'apleguen i organitzen grans multituds catòliques sota el mestratge d'homes eminents; on, sense negar la cooperació ni àdhuc amb les esquerres radicals quan es tracta d'assolir el triomf d'aspiracions a una justa elevació de la plebs i saben valer-se'n per a oposar una resistència ben forta, quan el dret i el bé de la societat cristiana són amenaçats de perill, i on, sobretot, per l'acció social catòlica, han sabut guardar de l'apostasia grans munions d'obrers, mentre a casa nostra les contemplem desertant cada dia més del temple, mancades de cohesió i escalf en fogars de vida religiosa i d'acció combatent, arrossegades per l'atracció de les organitzacions del socialisme ateu. Som molts els que hem pecat en aquest deseiximent de la missió apostòlica més pròpia del nostre temps.

L'autor d'aquestes línies, convers de darrera hora, creu que encara es podria refer una part de la feina perduda, si es desvetllessin les consciències d'aquells que posseeixen talents i aptituds per a l'acció. Per això pensa portar, si Déu vol, les seves inquietuds a les pàgines d'una revista tan acollidora com és *La Paraula Cristiana*, escrivint de tant en tant estudis, també inquietadors, fins allà on sigui permès dintre d'un pensar i d'un sentir estrictament ortodoxos.

* * *

A entrants d'agost passat, es clogué, en mig d'efusions d'esperança, la Setmana Social celebrada a Besançon, on es congregaren fins a 1.800 setmaners vinguts de tot arreu de França i selectes representacions d'altres pobles.

Com que aquestes Setmanes anyals franceses són quelcom de vivent, funció espontània d'un moviment poderós, manifestat en llibres, revistes, sindicats, associacions mutualistes, etc., i no quelcom de rutinari i artificios, es comprèn que, repetides periòdicament, muntades amb estructura perfecta, guiades i mantingudes per professionals i apòstols, cridin l'atenció de tothom, siguin escoles de guiatge social i esperonadores d'activitat.

No és lloc aquí escaient per a fer la història d'aquesta darrera *Setmana*, ni descriure les tesis presentades, ni citar els noms dels col·laboradors. El nostre comentari serà més aviat doctrinal: unes humils reflexions entorn de la qüestió que fou el tema central: la racionalització del treball. Problema de gran actualitat i de conseqüències enormes en el món de l'economia política.

No en farem pas un estudi científic complet, i àdhuc deixarem quasi a recó el seu aspecte tècnic, situat massa enllà del nostre radi sacerdotal. Certament, no és qüestió que mereixés gaire l'atenció d'un eclesiàstic, si el factor *home* no hi jugués un paper tan principal i si les noves condicions portades al funcionament econòmic per les reformes "racionalitzadores", afectant directament o indirectament el conjunt de la vida humana i l'ordre de la societat, no guardessin relacions ben estretes amb la justícia i la moral, podent ésser instruments d'elevació o depressió religiosa, segons el criteri que en llur establiment predomini. Això ens dóna cert dret a dir-hi també la nostra opinió i explica el per què, quan aquesta reforma comença tot just a sortir de les primeres provatures i a pendre's com ideal d'avanç social i com la solució més oportuna de les crisis econòmiques que torturen moltes nacions, hagi merescut, d'un tan eximi sociòleg com és Eugène Duthoit, els honors d'ésser proposada a l'estudi d'homes competents en una Setmana Social catòlica. Es vol de segur evitar que, com succeí en l'adveniment de l'imperi de la maquinària, vagi també estenent-se i prevalent el règim novíssim sense altra guia i patró que les lleis inexorables d'una ciència amoral, i que, engendrat i conduït sota els auspicis del *diner*, ordinàriament interessat a trobar el major guany en la fructificació màxima del treball i la retribució mínima del treballador, no es prenguin en compte altres conveniències que les del capital i no es tingui esment d'altres valors de categoria més alta i sagrada.

La nostra tasca serà un xic modesta: després de donar una definició elemental de la racionalització, i alguns detalls tocant al seu origen i finalitat, afegirem unes breus anotacions crítiques, i, finalment,

l'esbós d'una racionalització més alta i extensa que, sortint dels marges de l'organització del treball, tendeixi a una disposició més recta i cristiana de l'activitat econòmica.

* * *

El concepte essencial de la racionalització és encara una mica imprecís; pateix de vaguetat i empirisme, i les definicions que d'ella es donen són una mica discordants, en els autors. Potser una de les més sintètiques és la de Leitner: "La racionalització es proposa de crear els béns econòmics per mitjà d'empreses ben muntades, amb el cost més baix possible, i abreujar les rutes de la circulació des del productor fins al consumidor." Leitner es fixà més en el fi remot social que en l'objecte immediat, o sigui el refinament de la tècnica industrial, que estudia i combina tots els components de la producció a fi de donar-los la més gran eficàcia possible.

La idea no porta pas cap novetat, essent tan sols una aplicació més complexa, extensa i científica del vell *taylorisme*, de l'edat àurea del règim industrial. Ara els càlculs han estat fets sobre una abundor més gran de dades i d'experiències, dins de l'ambient ampli de la gran empresa i amb una ambició coordinadora sense fites locals ni nacionals. L'estalvi de temps, de forces i de matèries serà sotmès a normes més enginyoses i pràctiques, descobertes darrera de pacientíssimes recerques, que han arribat a trobar noves maneres de donar una acció més fàcil, ràpida i fecunda a totes les forces i rodatges de la maquinària, a tots els factors de l'elaboració i de l'intercanvi. Ara els avanços extraordinaris de les ciències aplicades permeten de jugar més destrament amb les energies materials i humanes. Fins s'han explotat els estudis de la psicologia experimental per a fer una determinació més ben ensopegada de les aptituds obres, lligar l'atenció a la feina, esprèmer-la sense fatiga i allunyar sempre més els límits de l'esgotament.

Els enemics que ella es proposa d'anorrear són els malversaments de forces i despeses, els entrebancs del bon funcionament, la disgregació anàrquica que esterilitza tantes d'iniciatives i de capitals. I en això hi ha potser la nota més típica del nou sistema. Ell vol substituir el joc lliure de les iniciatives individuals; o més ben dit, vol coordinar l'esforç de totes elles en associacions de gran amplada, sense les quals avui dia no és possible de metoditzar la producció, fer-la més abundant i barata i acomodar-la a les conveniències presents del mercat.

D'aquesta manca de regulació local, nacional i fins internacional, diuen, provenen les grans fluctuacions dels mercats, que tanta d'angoixa duen als pobles i a les famílies. Per causa d'ella han de podrir-se sovint als magatzems, privats de sortida, els fruits del treball de moltes empreses, o veure's condemnades aquestes a aturs indefinits, amb ruïna dels patrons i misèria dels treballadors. Per causa d'ella, veiem com es malversen capitals que, conduïts allà on caldria, farien grans serveis. Veiem com, sense més ni més, estant superabundantment cobertes les provisions d'un gènere qualsevol i fins patint angúnia les cases existents, se n'estableixen de noves, venint a fer una competència pertorbadora que a ningú no pot portar cap avantatge.

Manifestació natural del moviment racionalitzador han estat les associacions econòmiques anomenades *trusts* i *cartells*, que van eliminant, o convertint en sucursals, quan això els convé, les petites empreses. No és pas que la racionalització en sigui sistemàticament enemiga, ni àdhuc de l'artesanat. Només ho és de llur vida reclosa i independència absoluta, quan només serveixen de destorb i no poden o es neguen a entrar dintre de la combinació general ordenadora. La racionalització es proposa establir, no sols un ordre més perfecte dintre de cada empresa, sinó relacions estretes i permanents de les unes amb les altres i fins llur fusió quan l'autonomia porta perjudici; i aquestes relacions no resten closes dins de cada branca de la producció, sinó que s'estenen a totes aquelles que guarden lligaments d'interdependència directa o indirecta. Així aquesta tendència nova és intrínsecament hostil a l'individualisme clàssic de la producció i qui sap si el seu terme natural serà la *cooperativa capitalista* o el *monopoli privat* en tots els ordres de l'economia social.

El mot "racionalització", certament una mica feixuc i disgraciós, és d'un origen germànic. La causa ocasional immediata fou la necessitat de refer ràpidament i metòdicament la indústria i la riquesa nacionals destruïdes en la guerra i munyides fins a l'eixugament pels deutes i altres càrregues que varen posar-se sobre les espatlles del vençut. Els mètodes no són tots de creació alemanya, sinó que sovint s'hi veuen vestigis d'inspiració americana. El seu fi és la reconstrucció de la suma formidable de béns volatilitzats durant la guerra, amb espremuda de la virtut productora de l'home, de les forces naturals i de l'utilatge industrial; amb l'abolició de malversaments de temps i de materials i amb la bona organització dels serveis de venda. Una

de les seves característiques, com hem dit, és l'eliminació de les empreses *mediocres*, per tal de concentrar la producció en un petit nombre d'institucions de gran potència i amplada, guarnides amb perfecció mai vista.

Si el seu origen fou l'angoixa d'una nació vençuda i extenuada, a qui urgia d'accelerar la seva reconstrucció i havia de sotmetre's inexorablement a càrregues feixuguíssimes, després va ésser emprada la nova forma per Nord-Amèrica amb finalitats de conquesta, proposant-se enfilarse a la supremàcia econòmica universal, i posar sota del seu domini nacions de vella i gloriosa nissaga en el món de la riquesa. D'això gemega Anglaterra i altres pobles d'Europa que anaven una mica rerassagats en l'ordre nou posterior a la gran guerra i que ara es senten empesos per la necessitat a la "racionalització" de llurs indústries, a fi de poder concórrer a la lluita amb armes de potència equivalent.

* * *

Ara, després d'aquesta notícia esquemàtica, ens arriscarem a fer algunes observacions crítiques. Prengui'n el lector la bona voluntat i la recta intenció.

El nou sistema, ni en l'esperit ni materialment no ofereix cap novetat. Es tan sols l'accentuació i potser l'edat madura d'una fase històrica que, havent començat amb l'aplicació intensa de la mecànica a la producció i designada diversament, adés amb el nom de maquinisme, adés amb el d'industrialisme, capitalisme, etc., i havent coincidit amb la dissolució de les tradicionals corporacions de treball, que l'hagueren potser ofegada en nàixer, trobà obertes totes les vies vers un triomf definitiu i portà una profunda transformació als costums i a la societat. Tot el seu esperit, tota la seva essència, podria condensar-se en aquests mots: una producció més abundant de riquesa, valent-se del major domini que les novel·les invencions permetien d'exercir sobre la força i la matèria; abaratiment dels gèneres per l'estalvi de temps i despeses, és a dir de materials i de jornals, i per l'espremuda ultrancera de la virtut operativa de l'home, de la dona i de l'infant.

Abolida tota coacció legal i gremial i tota ordenació d'empreses, tenint com única llei la concurrència libèrrima i com armes de victòria la perfecció, real o fictícia, dels gèneres i el màxim abaixament dels preus, se'n seguiren una munió de desordres morals i socials que les

ciències econòmiques judicaven inevitables i portadores de benaurança, malgrat de llurs inconvenients transitoris. Els avantatges foren evidents i de gran abast. Fóra banalitat de voler fer aquí una descripció de tothom sabuda. N'hi ha prou amb dir que l'industrialisme modern ha estat un dels principals creadors de les meravelles de l'anomenada civilització occidental.

Nosaltres ens fixarem, sobretot, en els danys del sistema. Per bé que se n'hagin fet ja mil vegades aferrissades crítiques, ens convé ara de recordar-los per tal com, de molts d'ells, el nou-nat sistema sembla portar-ne les entranyes plenes, de les quals, com les del cavall de Troia, quan siguin obertes, Déu sap quin reguitzell de mals poden sortir-ne.

Qualsevol que, *a priori*, analitzant els components del règim de la maquinària i veient quina virtut tan poderosa té d'estalviar fatigues i perills al treball de l'home i de multiplicar la seva potència productora, hagués pronosticat, per a les classes humils, com semblava molt probable, una època imminent de perpètua festa i de prosperitat inescotable, hauria estat un mal profeta. Va esdevenir tot el contrari.

L'experiència es realitzà en tota la seva plenitud, a mitjans del segle XIX, en les grans ciutats industrials, quan el nou utilatge i el nou ordre del treball pogueren desplegar tota llur eficàcia. Què s'hi veia? Homes atuïts sota una tasca aixafadora de dotze a catorze hores de durada, dins de locals presidaris; dones arrencades de la llar, de dies i de nits, subjectes a feines repugnants a la delicadesa de llur sexe; infants materialment fermats a la màquina consumint prematurament llur vida. Allà mateix on sortien riuades de riquesa de les fàbriques i llua impúdicament el luxe, es veien colles espellifades de gent demanant caritat, i s'alçaven aquestes barriades de misèria que són oprobi de la civilització moderna.

I la causa primera del mal no es pot pas dir que fos l'ànima dolenta dels patrons: com en totes les classes socials, n'hi havia d'òptims, de mitjans i de perversos; puix l'home té la mateixa naturalesa sota qualsevulla mena d'hàbits i de situacions en què es trobi. La causa primera del mal era el mateix muntatge individualista del sistema: l'obrер sol i desvalgut davant del capital; i els patrons, forçats per la concurrència a produir molt i barat, si volien deslliurar-se d'aturs ruïnosos o del tancament de llurs fàbriques. Per això, allà on els senyals del progrés material eren més visibles, és a dir, on hi havia més densitat de població, on era més gran l'opulència i més perfecte el mecanisme

de la producció i l'intercanvi, allà precisament era més esclatant la pobresa i més violenta la lluita per la vida.

Hi hagué encara altres causes agravadores del mal. La gran reforma fou iniciada, dirigida i executada pel capital amb la finalitat suprema i àdhuc única del seu propi interès i creixença. L'altre element de la producció, tan digne, tan necessari i tan eficaç, si més no, com el capital, no fou considerat en la categoria que li pertocava de col·laborador i d'associat, sinó en la de mer instrument, i encara més avall, puix el patró no havia de capficar-se gaire pel manteniment i renovació del personal, havent-n'hi generalment de sobres. La grandària de les empreses hagué de menester eixams de treballadors, i es veié llavors l'emigració del camp vers les ciutats, on les multituds anaven a podrir-se de cos i d'esperit.

És clar que dels enginyers creadors de nous productes i de llur aflluència hagué per força d'arribar-ne una bona porció als executors manuals de la feina; però, i quin profit en treien si això només servia per a crear en ells necessitats de luxe i de disbauxa, mentre se'ls havia arrebatat la independència i no tenien seguretat del treball, ni del pa de cada dia, ni d'estatge honest i higiènic?

Encara que l'omnipotència del diner els mantenia al principi en submissió quieta, llur condició deprimida i l'escàndol quotidià dels èxits del capital els cremaven les entranyes, i, en el poble treballador, es congruïa, silenciosament i sovint sense adonar-se'n, l'esperit de rebel·lió contra l'estructura del nou règim i un refredament o animadversió vers els antics ideals i creences, que ell judicà solidaritzats amb la injustícia.

Ens acut ara a la memòria la narració d'un vell contemporani de la primera generació catalana que passà per la crisi d'evolució vers la gran indústria. Ens referim al Dr. Andreu. Recordem haver llegit, en un periòdic de Barcelona, una conversa d'ell tota sorneguera, tinguda amb un repòrter, sobre la ràpida transformació de sentiments dels teixidors de Gràcia, quan l'extinció dels tallers casolans els féu davallar a la categoria d'obrers arremadats. Al cap de tans d'anys, el Dr. Andreu no es sabia avenir encara de com aquells teixidors bons minyons que tornaven, els vespres, de les fàbriques dels voltants de St. Pere cap a casa llur tot passant a colles el Sant Rosari, no gaires anys després arribessin a apedregar el Sr. Rector de llur parròquia.

Si el maquinisme fou enemic de l'artesanat fins a no deixar-ne gairebé relíquies, ara la racionalització tendeix a abolir el seu destorb més gran, que és la petita empresa autònoma. Si a vegades la tolera, és amb la condició de servir-se'n com d'instrument accessori, quan, accidentalment, pot ésser profitosa. Els dos trets essencials del sistema són els mateixos de l'industrialisme, però més pronunciats encara: la concentració i l'organització, no sols per a acumular capitals en institucions poderoses, sinò saltant les fites de l'empresa isolada i estenent-se a tota la branca d'una indústria i fins a la coordinació de branques similars.

Aquest és un dels perills més grans que la nova forma portaria si arribés a imposar sense restriccions el seu imperi. Tot el capital, tota l'activitat econòmica, passarien sota el domini d'alts directors i consells d'administració, i el règim de producció privada perdria la més gran raó justificadora de la seva existència, que és el sosteniment de la iniciativa i de la llibertat. Sempre i en tots els ordres de la vida, l'associació limita el joc espontani de l'activitat humana; però aquí el coerciment, si bé compensat per avantatges evidentíssims, podria arribar, dins d'una esfera no oficial, a l'acledament gregari de què hom acusa el collectivisme estatal i corporatiu.

Sembla que amb la racionalització no hi ha pas gaires esperances de fer caminar el món vers la solució catòlica del problema social. Més aviat un hom s'afigura albirar, allà en la llunyania de l'horitzó, l'aurora roja del marxisme. Quan estava encara en la plenitud del seu imperi el capitalisme, lliure de lleis morals i de restringiments polítics, tenint com única norma les lleis brutals d'una pseudociència forjada per a justificar els interessos dels rics, s'oí la veu de Carles Marx profetitzant catàstrofes. Tal com les coses anaven aleshores, la total concentració contrastant amb el total despullament, que, segons el pontífex socialista, havia de portar irremissiblement al dalta-baix, no era pas gaire inversemblant. Però el mateix Marx, exhortant els obrers de tot el món a associar-se, va posar l'obstacle més gros al compliment de la seva profecia. La unió defensiva i ofensiva dels obrers, provocant arreu resistències i protestes, va exigir la intervenció de l'Estat i engendrà la legislació social. Després, contra la veu d'odi i extermini dels revolucionaris, el món escoltà la gran prèdica de justícia i de caritat feta per Lleó XIII amb l'encíclica *Rerum novarum*, que va despertar remordiments en el món cristià i promogué el moviment social catòlic, que amb tanta d'eficàcia ha contribuït al millora-

ment de la condició dels obrers, si més no, en la llei positiva i en el fur de les consciències.

¿Vindran ara els nous corrents de major organització i agavellament capitalista a desfer la feina restauradora del catolicisme, que, si no ha aconseguit de dur a la realitat viva més que una petita part de les clàusules del seu programa, ha demostrat la irresponsabilitat de l'Església respecte a les aberracions del liberalisme econòmic i ha fet molt per suavitzar l'aspresa de les lleis de lliure concurrència, de demanda i oferta en la mercaderia del treball humà, etc.? Aniran les romanalles del taller i fabriqueta essent absorbides en el ventre de monopolis, consorcis i trusts nacionals o internacionals? De petita consolació i de guariment escàs hauria de servir-nos de veure la conversió definitiva dels últims artesans i patrons modestos en assalariats i talladors de cupó.

Si no fos que les circumstàncies dels temps són fonament mudades, i que ara el capital ha descendit del tron de la sobirania absoluta, tornarien a venir, centuplicats, a mesura de l'amplitud de les noves aspiracions, tots els inconvenients i malifetes de l'antic industrialisme desfermat.

Per altra banda hom pot sospitar que precisament d'aquesta disminució de la reialesa despòtica del diner i de la potestat de fer-se respectar que amb llur sindicació assoliren els treballadors, és nascuda l'actual croada capitalista per la racionalització. Ella ha estat proposada com remei contra crisis nacionals que tenen en vagança forçada milions d'homes. Aquestes crisis, sobretot a Anglaterra, vénen de la competència d'altres pobles més ben armats econòmicament, i urgeix de sortir-los al pas amb l'abaratiment de les mercaderies. Abans no donava gaires mals de cap la situació miserable d'obriers sense feina: ara l'Estat sent com un deure de justícia la necessitat d'assistir-los a despeses del fisc; abans, l'abaratiment dels gèneres s'aconseguia per procediments més expeditius: per la baixa de jornals i l'acreixement d'hores de treball: ara s'hi oposa la negativa dels obrers.

Però tampoc la racionalització no trobarà solucions definitives al conflicte. Ella, mirant d'evitar malversaments de temps i d'energia i d'aprofitar tota la força operativa dels obrers dins de la jornada legal, aconseguirà potser d'extraure d'un sol d'ells el profit de molts, com ho féu la maquinària respecte de formes més primitives. Això, certament, abaratirà les mercaderies i obrirà novament les fronteres que anaven tancant-se, com abans, les nacions d'indústria més avançada se'n duien

la palma en la concurrència. Però, quan aquesta forma multiplicadora hagi trobat adopció fins en pobles refractaris, què se'n farà de la inundació universal de béns de consum i de plaer? Tornarem a caure en les crisis, i els negocis hauran de minvar o tancar-se, deixant braços quiets i gent famolenca.

Es contestarà: la crisi serà només momentània, com ho fou la que seguí a l'adopció dels instruments mecànics substituïdors de la força muscular de l'home. Readaptant l'economia als nous mètodes i entrenats altra vegada els obrers, es veié que les necessitats i la potència de consum creixien en proporció geomètrica, que no sols utilitzà el nombre antic d'operaris, sinó que en reclamà molts d'altres i se'ls féu treballar totes les hores possibles i àdhuc foren arrossegats a la fàbrica les dones i els infants.

Creixeren indefinidament les necessitats i la capacitat de consum: heus ací un dels pecats capitals de l'industrialisme modern. Ell ha estès i aguditzat la malura del sensualisme. Per causa d'aquesta aberració que orientà el treball creador de béns, no vers les *necessitats primeres* de la vida fins que la nova prosperitat permetés de veure elevades totes les classes a una situació d'honesta benestança, sinó que el deixà sota l'anarquia de la demanda egoista, allò que se'n seguí fou l'excitació de cobejances i dolors abans desconeguts. La gran decadència moral iniciada en el renaixement pagà va anar accelerant-se amb velocitat vertiginosa fins a posar com finalitat primera i absorbidora de l'anhel i de l'esforç humà la conquesta d'aquells *additaments* que Crist prometé als cercadors del seu Regne. En lloc de convertir l'abundància en mitjà per al compliment de la divina ordenança: "Creixeu i multipliqueu-vos", es trobà que era ja massa gran el nombre de convidats a la vida i s'excogitaren procediments vergonyosos per a tancar la porta als que la Providència enviava.

El mot "civilització" ha arribat així a ésser equivalent de multiplicació de necessitats materials i de goigs del sentit, perdent el seu significat veritable d'elevació de l'home a una vida més alta, més orejada en els cims de l'espiritualitat. La inversió de valors ha estat absoluta; capgirant la sentència tradicional de la filosofia cristiana, no es pren el nodriment corporal com un mitjà per a *viure*, sinó que la vida no és altra cosa que un rabeig en el gaudi.

D'aquest enviliment del mot "civilització" se'n planyia Charles Journet (*Vie Intellectuelle*, janvier 1929, p. 109): "No és pas tan sols l'economia que s'és pervertida, sinó fins la civilització. Entorn d'a-

quest mot s'acumulen avui dia totes les vergonyes, se l'ha fet quasi sinònim de confort: d'una revolada, el primer banquer de Xicago passa per damunt de Sant Francesc en civilització. La corrupció del mot civilització ha esdevingut tan general que els filòsofs russos i alemanys no l'usen més que per a significar el desplegament, sobretot material, de la humanitat: civilització vol dir, per a ells, la barbàrie "amb fortor de màquina", i que no val pas gaire més que la barbàrie "amb fortor de selva".

La racionalització, com desenvolupament ultrancer de l'industrialisme, regida pel mateix esperit, sembla que no porta traces de dur cap remei ni àdhuc alleujament. Si no pren orientacions cristianes, més aviat és de témer que tots els mals s'agreugin. El seu únic objecte és multiplicar fins a la prodigalitat el rendiment econòmic. Això fóra un gran bé si sobre la racionalització de les empreses hi governés el graduament de l'abundor de productes segons la mesura de la importància natural de les necessitats i la universalització en llur repartiment.

Però no, des d'aquest punt de mira, tot anirà seguint com fins avui, i essent així, la crisi econòmica reapareixerà aviat més aguda: hi haurà excés de productes. Contra aquest perill s'escarrassa el talent dels "racionalitzadors". Diuen: els mercats creixeran indefinidament si s'aconsegueix de fer créixer també indefinidament els anhels del consum. Un dels mitjans infal·libles serà el de convertir les turbes populars en grans consumidores. Se'ls posaran a la mà jornals més forts, no amb l'intent de donar-los facilitats d'estalvi, sinó per a acostumar-les a despendre en gros i a no privar-se de res. A la sortida de la fàbrica i a tot arreu, el capitalista els posarà el parany dels seus reclams per a fer-les caure en temptació. El luxe, reservat fins ara a les classes adinerades, volen que penetri dins les llars més humils. Aviat, això que fins ara era tingut com a luxe, entrarà en el tren de la vida ordinària, es convertirà en necessitat i la seva privació serà origen de sofrences. Els alts jornals s'esvairan com fumerola, i succeirà que llur facultat adquisitiva no donarà ni seguretats de nodriment, de vestit i d'estatge. La set d'or i de plaers serà més ardent que mai i els conflictes socials bronziran potser més amenaçats encara.

Ens hem estès més enllà dels nostres propòsits en aquesta part negativa. Haurem de deixar per a un altre número unes petites consideracions de com hauria d'ésser la racionalització veritable.

ANGEL CARBONELL, Prev.

LES GRANS EXPANSIONS DEL MONAQUISME EN LA VIDA SECULAR

(Continuació) *

XII

EL TERÇ ORDRE DE SANT DOMENEC DE GUZMAN

SANT DOMENEC I EL SEU ORDRE.—Després d'una dominació particularment alta i extensa, l'ànima romana, minada per tanta senyoria i pels caràcters dissolvents que aquesta comporta, davalla de mica en mica fins a restar liquidat l'excés de relleu que hom veu en totes les seves obres. Coincidint amb aquest estat psicològic, el Cristianisme munta des de les Catacumbes a les esplendors de la terra i les acaba d'envair amb il·luminacions d'ultratomba.

El món ha pres una direcció novella, ben distinta de la romana, direcció que, en el radi acadèmic, triga a prendre una sistematització perfecta a causa de dos fenòmens previs que hauran de depurar la societat europea.

Un, de caràcter religiós, que té com a característica una munió ingent i secular de disgregacions o inadaptacions del sentit tradicional, reaccionant contra les quals, l'Església fixa i poleix separadament les irradiacions del dogma en quant cristallitzen en la societat. La llum potent del Cristianisme ha estat ocasió de força penombres entre les quals—cada vegada més enrarides—esclataran il·luminacions homogènies i convergents amb l'Evangeli. Però, mentrestant, serveixen els esperits en pregones crisis de disgregació.

L'altre fenomen pertany a l'esfera civil i ofereix dins ella un perfecte paral·lelisme amb la crisi moral. Allaus de bàrbars de tota mena—gods i àrabs—passen a sang i a foc per les terres llatines, les desvinculen de la unitat romana i, ocasionant llur reacció, les llancen en definitiva vers centracions més naturals que s'ofereixen amb vives fulgors durant l'Edat Mitjana.

* Vegi's el fascicle de juliol últim.

La crisi moral és la primera, car l'ordre espiritual passa sempre davant en tota restauració sanitària de la qual és penyora. La seva intrínseca valor i els trasbalsaments civils li donen alhora una veritable preponderància; per això aquella època pot ésser anomenada del sentiment cristià a causa de la prevalença bíblica i mística.

Però arriba un moment en què la maror minva i tendeix a esvaïr-se. Llavors l'home llatí torna a treure el cap i s'asseu bo i prenent l'actitud de la *Minerva arcaica* d'Atenas. El monjo i el clergue senten també la necessitat de respirar l'aire lliure: les belles foscors del claustre romànic són afeblides pels claustres gòtics i per un successiu desenrotllament de la fórmula de Sant Pau: *rationabile obsequium vestrum* (Rom., XII, 1) o, com diem nosaltres, "sigueu raonables".

Tal és la trajectòria que s'imposa en la restauració de la testa de la societat humana, fins a trobar per diversos viaranyis i procediments els punts de contacte entre la raó i els ensenyaments del Dogma. Però, quin home podrà realitzar d'un mode perdurable aquesta tasca gegantina d'elevació, mai més igualada, i d'equilibri de la ment humana, i fer-la encara subsistir en mig dels trasbalsaments que continuament sacsegen els pobles, arrossegant-los sovint cap al mateix llindar de les tenebres i de les prevaricacions?

El braç omnipotent del Senyor que, així com creava l'univers, l'impulsa per admirables corrupcions i generacions cap a la seva fi, fa sorgir en terres ibèriques, l'home sobrenaturalment preparat i ardit per a aquesta tasca: eina de Déu, farà esclatar a la terra i viure-hi perennalment amb vives esplendors una *ACADEMIA MONASTICA I MUNDIAL DE TEOLOGIA*. Tal és la definició de l'Ordre de Predicadors que, transportada a un ordre plàstic, pot ésser proposada dins el camp catòlic amb aquesta equivalència: *Ciudadella de gent hel·lènica governada per gent romana*, talment com la de la Companyia de Jesús sembla ésser aquesta altra: *Ciudadella de gent romana governada per gent romana*.

Instalat des d'infant en tal radi, el gloriós Sant Domènec de Guzman l'empalmarà amb les observances monàstiques de l'Ordre Premonstratense i, adaptant-s'hi amb sobrenatural saviesa, ell, que

*in picciol tempō gran dottor si feo*¹

haurà donat d'un sol cop al seu Ordre una estructura prou robusta

¹ *Paradiso*, XII, 85.

per a resistir en plena unitat les relaxacions dels segles; una aptitud perdurable per a viure en els cims de la Metafísica i il·luminar des d'ells el contingut de la Revelació; un fort sentit de respecte a la tradició que arribarà a la màxima exemplaritat en les obres de Sant Tomàs d'Aquino; i una flexibilitat conscienciosa per a batre acadèmicament les desviacions de la veritat.

Tal fou la tasca del gloriós fundador, molt ben caracteritzada pel Dant en els següents versos:

.....l'amoroso drudo
Della Fede cristiana, il santo atleta
Benigno a' suoi, ed a' nimici crudo... ²

L'Ordre de Sant Domènec, anomenat també Ordre de Frares Predicadors, i Ordre de la Veritat, té per objectiu principal l'estudi i ensenyament del dogma pel dogma, la llum per la llum, el sosteniment acadèmic de les normes científico-externes de la Fe, la conservació i enaltiment intel·lectual de les capes superiors del Cristianisme. Ella és, dins el Catolicisme, el sector secularment especialista i especialitzat en la Teologia.

Per això el Frare Predicador és principalment un home d'estudi, i no de qualsevol estudi, sinó del que té per objecte la més profunda immanència de les coses. Aquesta tasca comporta necessàriament una elevació espiritual i una concentració gairebé heroiques. Les lleis que han anat regulant la vida dominicana durant segles, assenyalen ja com objecte primari d'ella la contemplació i el proselitisme de la Veritat: *contemplata aliis tradere*.

La folia de les més profundes disciplines té en l'Ordre de Predicadors una verificació excepcional. "De tal manera es donin a l'estudi—diu una de les antigues lleis—, de dia, de nit i, en cas de viatge, llegeixin quelcom, o meditin, i facin de retenir tot el que puguin". "A la cella—diu una altra llei— poden escriure, llegir, dormir i fins deixar de dormir aquells que vulguin fer-ho per causa de l'estudi".

Les formes acadèmiques de l'Ordre, que tan fidelment varen assimilar-se Sant Tomàs i el Beat Angèlic, són integrades per una simplicitat que ultrapassa la brevetat mateixa. L'Ordre de Sant Domènec és enemiga inexorable de verbalismes, d'aproximacions i d'arribismes. Per tal de regular les discussions, diu una altra llei: "Llavors

² *Paradiso*, XII, 55-57.

que un proposa o demana quelcom, callin els altres, a fi de no destorbar aquell qui parla". I la resolució del tribunal que ha de judicar la capacitat d'ensenyar dels qui es presenten per fer-ho, ha d'ésser redactada en aquests termes: *est, vel non est, iudicio nostro, sufficiens ad legendum*. Segles més tard, el gran Domènec Bàñez es farà encara ressò d'aquesta llei—que tots hauríem de tenir en compte—amb les següents paraules: *Quod uno verbo dici potest, duobus uti, superfluum est*.

D'altra part, tot conspira en aquest Ordre a fer dels seus membres homes de reflexió profunda, per donar-los aquell predomini ideal, que tant ens sorprèn, de les escultures gòtiques. El rigor extraordinari en els dejunis i abstinències i l'observança d'un silenci, que podríem anomenar cartoixà, donen al dominicà una tensió extraordinària per a l'estudi. No és permès de parlar sense permís del Superior, o bé amb mitges paraules (*non tamen oratione perfecta*). "Les Hores Canòniques—diu una altra llei—s'han de dir de dia i de nit, però breument i succintament, a fi que els Frares no perdin la devoció i de cap de les maneres impedeixin llurs estudis".

Però tota aquesta estructura si tendeix estrènuament a fer resplandir la Veritat, apunta per força a esvaïr tenebres. Un odi mortal, però simplement acadèmic o científic, a l'error, vingui d'on vingui, caracteritza l'Ordre de Predicadors. Escoltem encara el Dant:

*E negli sterpi eretici percosse
L'impeto suo...³*

El sobreiximent de la seva puixança sobrenatural impulsava el Sant a cercar tota mena de col·laboració digna per a fer prevaler i imperar la Veritat i, per això, recapta en primer terme l'adjutori perenne de l'oració fundant el Santíssim Rosari i la Confraria de Roser i la segona branca del seu Ordre, constituïda per les Monges Dominicanes. Car així com tota mobilitat recolza en la immobilitat, així també l'activitat apostòlica té per sustentacle la vida, immòbil i omnipotent, d'oració tranquil·la. Recordeu aquell text: *Maria, autem, domi sedebat* (Joan., XI, 20). I aquell altre: *Nos vero orationi et ministerio verbi instantes erimus* (Act., VI, 3), i l'exposició que de la vida d'oració en solitud fa Sant Joan de la Creu en el seu *Càntic Espiritual* (Cançó XXVIII, núms. 11-12).

³ *Paradiso*, XII, 100-101.

Calia, encara, atacar pràcticament els adversaris de la Veritat en llurs mateixes posicions concretes i defensar-se de llurs audàcies, i a aquest efecte instituïa el Sant el seu Terç Ordre.

*Di lui si fecer poi diversi rivi
Onde l'orto cattolico si riga
Si, che i suoi arbuscelli stan più vivi*⁴

EL TERÇ ORDRE DE PREDICADORS.—Escoltem el P. Lacordaire: "Recurrent la Lombardia, Sant Domènec havia observat tristíssims senyals de decadència de la Fe. Els seglars s'havien apoderat, en molts llocs, del patrimoni de l'Església, i tothom la robava amb el pretext que era massa rica. Reduïda la clerecia a una degradant pobresa, no podia ja atendre a les magnificències del culte, ni acomplir vers els pobres el deure de caritat: i l'heretgia, que havia estat la causant de tal expoliació, naixia a la vegada d'aquesta com a mitjà de justificar-la. Per a l'Església, no hi ha pas situació pitjor... Fundador d'un Ordre mendicant, Sant Domènec tenia més dret que un altre a oposar-se a tan espantosa combinació del mal; i, a fi de resistir-la, va fundar una institució a la qual va donar el nom de *Milícia de Jesucrist*.

"Era integrada per persones seglars d'ambdós sexes que s'obligaven a defensar els béns i la llibertat de l'Església per tots els mitjans que estiguessin a llur abast. Usaven el mateix vestit del segle, distingint-se només pels colors dominicans, el blanc símbol de la innocència i el negre símbol de penitència. Sense estar lligats amb els tres vots de pobresa, castedat i obediència, participaven, tant com era possible, de la vida religiosa: observaven abstinències i dejunis, i substituïen l'Ofici diví per un cert nombre de *Parenostres* i *Ave-maries*. Tenien un Prior de llur elecció sota l'autoritat de l'Ordre, i en dies fixos, s'aplegaven en una església de Frares Predicadors per a oir-hi la Missa i el sermó.

"Quan Sant Domènec va ésser posat en el catàleg dels Sants, els Germans i les Germanes d'aquesta associació varen adoptar el títol de *Milícia de Jesucrist i de Sant Domènec*. Més endavant, el que hi havia de militant en aquella denominació, va desaparèixer amb les causes públiques de la lluita, i va restar consagrada l'associació als progressos de l'home interior sota el títol de *Germans i Germanes de*

⁴ *Paradiso*, XII, 103-105.

la *Penitència de Sant Domènec*. Amb aquest nom va confirmar-la i va modificar les lleis Fra Munio de Zamora, setè Mestre General dels Frares Predicadors. Els Papes Gregori IX, Honori IV, Joan XXII i Bonifaci IX li van concedir privilegis en diferents èpoques i el Papa Innocenci VII va aprovar llur regla tal com l'havia redactada Munio de Zamora. La seva butlla és de l'any 1405; i Eugeni IV la va promulgar en 1437 (*Vida de Sant Domènec*, cap. XVI).

LA REGLA DEL TERÇ ORDRE.—Aprovada pel Papa Pius XI el dia 23 d'abril de 1923 i publicada pel Revdm. P. Lluís Theissling, Mestre General dels FF. Predicadors, el 20 del següent maig, consta de vint capítols. En el primer és definida la seva naturalesa, fi i mitjans, com a irradiació—adaptada a l'estat secular—de la vida dominicana, remarcant particularment com a característiques principals la vida interior, la penitència i les obres d'apostolat.

En el cap. II assenyala les condicions que han de reunir els postulants, insistint en què “com a fills predilectes, en el Senyor, de Sant Domènec han d'ésser segons puguin propagadors i grans defensors de la veritat catòlica i devots fills de l'Església i del Papa”.

El cap. III estructura l'hàbit *gran* del T. O., consistent en una túnica de llana blanca, corretja, i capa negra amb caputxó per als Germans, i amb vel i toca de llí per a les Germanes. Parla també de l'hàbit *petit*, o sigui un senzill escapulari de llana blanca. En aquest capítol és encara regulat l'ús d'ambdós hàbits i ordenada la modèstia en els vestits seglars.

Els cap. IV-V tracten del noviciat i de la professió; el VI ordena l'Ofici que diàriament han de recitar els Germans, és a dir: o l'antic Ofici dels *Parenostres*, o l'Ofici Parvo segons el ritu dominicà, o el Rosari de quinze denes; o bé, si no poden, qualsevol dels petits Oficis aprovats en l'Ordre, o una part de Rosari.

En el cap. VII s'ordena la recepció dels Sagraments dues vegades cada mes; recomana la Comunió freqüent i fins diària, i els Exercicis Espirituals cada any. Ordena, així mateix, l'assistència diària a la Missa, en quant sigui possible, i l'oració mental o altres exercicis de pietat conformes amb l'esperit de l'Ordre. Finalment, estatueix també de servir amb singular afecte la tradicional devoció de l'Ordre a la Mare de Déu, a Sant Josep, a Sant Domènec, a Santa Caterina de Sena Patrona del T. O., i als altres Sants Dominicans, i estar amb gran reverència a l'Església.

El cap. VIII, ordena el dejuni en les vigílies de la Mare de Déu del Roser, de Sant Domènec i de Santa Catarina de Sena, i proposa com a lloable el dejuni tots els divendres de l'any i l'exercici d'altres penitències segons el consell del Director o Confessor.

El cap. IX aconsella la vida retirada en quant sia possible, i l'allunyament d'espectacles mundans; el cap. X, el respecte degut als Prelats i clergues, i el cap. XI ordena que els Terciariis es lliurin estrènuament a les obres d'apostolat i de caritat, segons llurs possibilitats, bé col·lectivament, bé individualment, i que prenguin part en totes les obres pies de la pròpia parròquia.

El cap. XII tracta de les visites i socorsos als Terciariis malalts; el XIII, de la mort dels Germans i de sufragis per als membres difunts. La resta de la Regla és dedicada a estructurar el funcionament de les Germandats del T. O., i molt en particular el Capítol o reunió mensual que han de tenir els Terciariis.

ELS SANTS DEL TERÇ ORDRE.—Ultra Santa Catarina de Sena i Santa Rosa de Lima, ben conegudes en el món catòlic, el Terç Ordre Dominicà ha estat mare dels següents Sants:

Sant Albert de Bèrgamo (1214-1279), pagès, transfós totalment en Déu i veritable heroi en l'exercici de les obres de misericòrdia.

Santa Benvinguda de Boiani (1254-1292) ferament combatuda per l'Esperit del Mal i regalada pel Senyor amb visions i èxtasis.

Santa Joana d'Orvieto (1264-1306), gran crucificada i amarada del foc de Déu fins al punt que no podia suportar els vestits. Hom veia de vegades damunt la seva cella un globus de foc, i preguntant-li què era responia: "foc encès per Déu".

Santa Margarida de Castello (1287-1320), cega de naixement i filla de pares pobres que la van abandonar, molt il·luminada del Senyor, del qual va aprendre el Psalteri amb tanta profunditat que l'explicava com si fos un doctor de l'Església.

Santa Vilana de Florència (1332-1360), casada, filla d'un ric comerciant, gran penitent i contemplativa, que trobava les seves delícies en la lectura de les Epístoles de Sant Pau i de les Vides dels Pares del Desert.

Santa Coloma de Rieti (1467-1501), filla de pares teixidors, perseguida horriblement per la famosa Lucrècia Bòrgia. Després de morta, hom va trobar el seu cos destroçat pels cilicis i les disciplines.

Santa Hosanna de Màntua (1449-1505), de la família Gonçaga; el Senyor li va comunicar les seves plagues ben visibles els dimecres i divendres.

Santa Estefania Quinzani (1457-1530), Santa Llúcia de Narni (1476-1544) i Santa Catarina de Raconigi (1486-1545), totes tres també estigmatitzades.

Santa Maria Bartolommea (1514-1577), de la noble família Bagnesi, crucificada en el llit amb tota mena de malalties i martiris per espai de 45 anys. Ella va obtenir la curació instantània de Santa Magdalena de Pazzi, llavors novícia Carmelita a Florència.

Santa Catarina de Ricci (1522-1589), també estigmatitzada i tots els divendres feta participant de la Passió.

Sant Martí de Porres (1579-1639), fill de Lima, que va viure entre els Dominicans amb grans esplendors de santedat.

Les Beates Ceslava de Berka (1210-1252), Sibillina de Pavia (1287-1367), Magdalena de Trino (1443-1593); el Beat Lluís-Maria Grignon de Monfort (1673-1710) gran predicador del Rosari i ben conegut pel seu llibre *La Veritable Devoció a la Verge*; vint-i-quatre màrtirs del Japó (1622 a 1628) i onze del Tonquí (1838 a 1861).

Altres i altres sants Terciariis podríem encara esmentar si no haguéssim d'abusar del lector. Cal, però, dir quelcom de la nostra Veneranda Catarina Calabreix, morta en 1614, filla de Terrassola del Penedès. Tenia l'ofici de teixidora i cada dia contemplava i participava dolorosament de la Passió. Va morir a Girona amb gran fama de santedat i fou sebollida a l'Església del PP. Dominicans.

L'AIGUA DEL POU DE SANT DOMENEC.—Aprofitem aquesta avinentesa per a dir quelcom sobre la devoció de l'aigua de Sant Domènec, ben arrelada a la nostra terra.

En els Convents de Dominicans i Dominicanes de l'antic reialme d'Aragó, a la tarda del dia abans de la festa de Sant Domènec, és beneïda l'aigua del *pou de Sant Domènec* i els fidels hi van en gran nombre a proveir-se'n.

Referint-se a l'antic convent de Santa Catarina, de PP. Dominicans de Barcelona, escrivia un malaguanyat amic nostre, ben informat d'aquestes coses: "El dia 4 d'agost el Convent de Santa Catarina celebrava la festa de Sant Domingo. Tots els carrers del voltant del convent eren un diluvi de gent. No eren sols els barcelonins que anaven amb el seu corresponent cantiret a cercar aigua al pou del Sant situat en un recó de la sagristia; eren tots els pagesos del

pla que venien també a cercar-ne un bon càntir, per tenir-la amandada durant l'any per al cas que algú de la família patís de febres" (Ramon N. Comas en *Lo Pensament Català*, núm. de 11 d'agost de 1901, pàg. 120).

Per Sant Domingo, càntirs, deien els nostres avis, referint-se a la fira de càntirs que, amb motiu de la benedicció de l'aigua del Sant, s'installava tots els anys pels voltants de Santa Catarina, i en els *Goigs* del gloriós fundador canta encara el nostre poble:

*Curau tota malaltia
Febres, freds i altres dolors*

Cal remarcar que el Terç Ordre Dominicà de Barcelona ha anat conservant des de molt antic a l'Hospital de la Santa Creu la benedicció anyal de l'aigua de Sant Domènec, que les Germanes del susdit Ordre distribueixen als malalts.

ORIGEN D'AQUESTA DEVOCIÓ. — "A Cremona—escrivia el P. Lacordaire—es va trobar Sant Domènec amb Sant Francesc. Mentre estaven enraonant, s'hi varen acostar alguns religiosos franciscans i varen dir: En el convent no tenim aigua pura, per la qual cosa us preguem a vosaltres que sou els nostres Pares i sirvents de Déu, que intercediu davant el Senyor a fi que beneeixi el nostre pou, l'aigua del qual és bruta i corrompuda". Els dos Patriarques varen mirar-se, excitant-se mútuament amb la vista a respondre. Llavors Sant Domènec va dir als religiosos: "Traieu aigua i porteu-nos-la". Varen anar a cercar-la amb un gerro i la varen portar. Domènec, dirigint-se a Francesc: "Pare—digué—beneïu aquesta aigua en nom del Senyor". Francesc va respondre: "Pare, beneïu-la vós, que sou el major". Aquesta piadosa divergència va durar uns moments, fins que Domènec, vençut per Francesc, va fer sobre el gerro el signe de la Creu i va manar que tiressin l'aigua al pou, el qual va quedar purificat per sempre" (*Vida de Sant Domènec*, cap. XVI).

Sabut com és que l'estat de l'aigua provoca moltes malalties, sobretot infeccioses, no cal pas fer cap comentari al text anterior. Remarcarem només que l'advocació de Sant Domènec per a les febres i altres malalties semblants és antiquíssima. Els PP. Dominicans Quetif i Echard, en el primer volum de llurs *Scriptores Ordinis Praedicatorum*, en transcriure antigues llistes de miracles de Sant Domènec, porten no pocs textos relatius a febres i altres malalties sem-

blants. Pot hom veure els paràgrafs 9, pàg. 59; 9, pàg. 65; 20, pàgina 66; 27, pàg. 67, etc. Transportem com a exemple, el següent:

"Una monja de Bondevilla, anomenada Mabília, gravíssimament malalta de febre aguda i desnonada ja dels metges, va recórrer devotament a Déu i a Sant Domènec i, com comencés a suar una mica de pit, va llevar-se, i després, en tornar al llit, va adonar-se que havia perdut la suor. Planyent-se d'això, i fent tots els possibles per a recobrar-la, va quedar-se endormiscada i li va semblar que un Frare Dominicà, ben semblant a la imatge de Sant Domènec que hom venerava a l'altar major de la seva església, l'aspersgia lleument amb aigua i amb suaus paraules l'aconhortava dient: Tingues confiança, filla, no t'entristeixis, perquè jo ja et donaré prou aigua; en la qual aspersió i dolça visió ella s'adelitava d'un mode extraordinari. Tantost va deixondir-se, es va adonar que tota ella estava amarada de suor, talment com si es trobés submergida en aigua, i suant així va guarir, fent dignes gràcies a Déu i a Sant Domènec" (pàg. 65, número 9).

PERE M. BORDOY-TORRENTS

(Continuarà)

EL DESPERTAR DEL RIN

QUANTES VEGADES, d'ençà de cent anys, s'ha cantat el Rin com un ideal de bellesa, com un tresor; quantes vegades se l'ha considerat com una idea i com un símbol! Però era, gairebé sempre, una malenconia romàntica que jugava amb els sentiments, o eren intencions polítiques que s'hi movien per entremig. L'estridència de les preocupacions privava que pugés de relleu la idea profunda.

Bé estaven en l'ordre del dia la força econòmica i contributiva de Renània. Però la consciència que els alemanys en podien extreure alguna valor espiritual o alguna valor econòmica, era del tot oblidada. Beethoven i Gorres foren els dos darrers personatges que com a renans, significaven alguna cosa.

LA DEFALLENÇA DE LA GENT DEL RIN

Des del temps en què visqueren els dos personatges, s'han produït al Rin coses molt bones; però, d'altres també de molt impròpies del Rin. Tant més impròpies, per quant la gent del Rin no comprenia ja el seu caràcter i la seva tasca i solament d'una manera instintiva acomplia la seva obra.

Vivia allà, a les beneïdes ribes del gran riu. El gran tràfec l'havia posada en tensió continuada. La tasca grisa de l'obra del dia envaïa els esperits. Havia quedat paralitzada entre el seu passat i el seu esdevenidor.

Solament un petit nombre d'individus comprenia la transformació que del món es feia, el qual ni sabia decidir-se, ni sabia quina posició havia de prendre. Els senyals dels temps moderns creixien com gegants, a la riba del riu d'argent, però ningú no sabia donar-los la interpretació deguda.

EL DESVETLLAR

Després del caos portat per la postguerra s'han obert els ulls de l'endormiscat. Quan han aparegut figures estranyes i reivindicacions que feien esdevenir insegur el sol en el qual hom viu, llavors hom s'ha vist obligat a tenir consciència d'ell mateix i a cercar un auxili. Impen-

sadament, hom es demana en què ha faltat i què és el que cal fer. El temps de la gran crisi política va fer venir a reflexió. El problema del Rin podia ésser estudiat i tractat de casa estant. La indigència del temps podia ésser considerada com a indigència de les ànimes en les quals la tradició és condemnada, i en les quals es perden els costums autèntics. Va ésser reconeguda aquesta indigència d'aquesta regió, la missió de la qual—que és un testimoni i una figura dels destins dels homes—no éra ja acomplida, perquè aquest homes del Rin ja no podien reconèixer el sentit de la seva existència, ni el conjunt de la realitat.

D'aquesta manera els desvetlladors van adquirir la primera visió de la profunda connexió. Llavors es va pensar entre la unitat del món i la unitat de l'història, de tal manera que els homes, les seves obres i el paisatge van aparèixer plens de significació.

El centre i l'est de l'Alemanya deuen la unitat a la regió del Rin i són plens de testimonis que assenyalen aquesta unitat. A la regió del Rin s'havia de plasmar i de preparar allò que major eficàcia havia d'exercir cap a l'est i cap al nord d'Europa.

La unitat alemanya era sentida i representada visiblement a la regió del Rin, quan a l'època del Romanticisme eren descoberts el corrent d'aquest riu i la seva força simbòlica, en els quals el poble havia de posar en realitat els seus destins nacionals.

Aquesta unitat política, però, no podia privar que, en totes les altres regions, i fins i tot en el Rin, entrés més i més la desavinença i el despotisme o l'arbitrarietat. Es va pensar i es va tractar d'infinítes coses en el temps del progrés i d'acumulació de riqueses materials sense poder arribar a una articulació orgànica.

Això era el que calia que tinguessin en compte els desvetlladors, sobre el contingut intern del problema del Rin. Havien de reconèixer que estaven a punt de vendre l'herència i la seva influència espiritual per un plat de lleties. Havien de reconèixer que allò que calia primerament, era cercar la penetració profunda de la pròpia personalitat i de la seva coneixença perfecta i, renovats, plantar l'esperança que va lligada amb la missió i el servei.

I decidits a satisfer una aspiració econòmica i una separació, es van oposar al *no decidit de l'esperit*.

Però la veu del Rin que pronuncià aquest no és una triple melodia integrada per elements cristians, alemanys i occidentals.

Què era el món, quan encara no era il·luminat amb la llum del món? Què eren els homes d'una època prehistòrica que vivien a les ribes misterioses del teu corrent? Des de l'altura de Kirculein, miro cap avall i miro enllà, i veig, en esperit, la immensitat tenebrosa dels boscos i de la solitud. Fins i tot en el corrent, espècie de cinyell de serpents, sento quelcom de misteriós en la profunditat de la qual bramulen els monstres.

Incapaços d'aprofitar les forces de la naturalesa i d'interpretar els sentiments del cor, els homes primitius s'endinsaven pels boscos i oferien sacrificis humans a les divinitats. Puerils i repugnants, creients i sense revelació, articulaven les paraules que els interpretaven la fatalitat i que els animaven la naturalesa.

Com tota cosa creada que es mou i s'agita en les tenebres, estaven aferrats a unes creences incomprensibles, enfront del dia, de la Paraula que va enviar aquell qui escorre el vel dels misteris, encén la llum en els santuaris i allunya les tenebres de les valls.

Quan arribà aquest dia, ningú amb més rapidesa que els habitants del Rin va poblar tots els indrets de santuaris i d'esglésies. A la vall i a la muntanya, en tots els indrets on l'home viu, van alçar-se aquests santuaris que van santificar la contrada.

Quantes coses belles i admirables té aquesta contrada per als seus fills! Però ara ni la bellesa ni la fecunditat no poden desencaminar el seu sentir arrelat. Entre la seva verdor inesquible, i la seva magnificència esbalaïdora, es troben éssers mitològics beneïts. Santificats, es creaven pobles i petites ciutats a les ribes paternals del corrent.

Les tenebres de la nit i les boires s'havien d'alçar, els homes estaven alliberats de la seva salvatgia pagana; la seva païra tenebrosa era dissipada.

La subjecció i donació a la naturalesa i al destí, fins arribar al sacrifici i a la mort, era superada; l'individualisme havia quedat dissipat i l'amor a la lluita era instigat. Des del Rin, l'escriptura i l'art van passar a servir l'educació del poble. La manera d'ésser i d'elaborar-se una sensació, una cosa viscuda, cerca d'expressar amb paraules i amb imatges allò que atormenta l'ànima. Del Rin estant, Rupert von Deutz, Honorius von Mainz i Hildegard von Bingen van fer que el simbolisme alemany emprengués la seva carrera victoriosa i triomfant per tot el món de l'alta Edat Mitjana. Sense aquest simbolisme, l'art romànic no hauria estat pas el que és ara.

Aquesta ideologia simbolista i la concepció i exposició que donava del món i de les causes de la vida, pot ésser considerada com el fet més gran i més original del món cristià i germànic de l'Edat Mitjana.

És cert que és una concepció o ideologia més intuïtiva que no pas científica; ella, però, està saturada d'una força encaminadora cap al progrés, l'ideal de la qual ens l'ha fet reviure, fins un cert punt, l'idealisme de Sant Francesc. Lluitava, enèrgic, contra el sentit mundà impur, pel qual eren explicades les coses visibles i, fins i tot, els esdeveniments. Considerava lligades les coses materials i les coses espirituals, orgànicament estructurades. Exigia una plasmació i un sentiment religiós autèntic. Per especial que fos la manifestació d'aquest corrent espiritual, es pot parlar amb dret d'un admirable equilibri de l'esperit germànic i romànic, que esdevingué una realitat perfecta, en l'art romànic de les riberes del Rin.

Per bé que la manera d'ésser urgermànica-pagana s'havia fet atractiva, s'havia espiritualitzat i s'havia presentat oberta a les influències de tot arreu, encara no havia adquirit la seva fisonomia germànica característica. En són bons testimonis Goethe i Beethoven.

Sentien i actuaven com a germànics tots aquells alemanys que emigraven a terres llunyanes, tant si colonitzaven, com si missionaven, tant si eren artistes com homes de ciència; la seva ideologia alemanya era perdurable. Però solament quan vivien a casa, llavors se sentien veritables alemanys, alemanys autèntics. Quelcom de l'orgull dels francs, que ha tingut una magnífica expressió del seu caràcter en el llibre de les lleis sàliques, va perdurar al Rin. Mai no van sentir-se poble fronterís. No tenien una consciència clara de pertànyer a una determinada tribu com els de Suàvia o els francs. Però se sentien ben propers al cor d'Alemanya i se sentien de les seves necessitats.

El príncep von Stein de Nassau, i Gorres, fill de Coblenza, van sentir-se campions de l'antiga germanitat, quan van aixecar la veu de protesta per les violències que Napoleó cometia contra Alemanya. Aquesta consciència viu més o menys intensament en tothom, i, més d'una vegada, en els temps de la postguerra, ha exclatat exteriorment en flamarades ben grosses. Estem de cara a tot el món i rebem el bé de tot arreu, vingui d'allà on vingui. Però si les influències externes amenacen el caràcter alemany, llavors entrem en la de-

fensiva més enèrgica. Perquè sabem que ens arrelem en aquest caràcter i que, si perdiem la nostra manera d'ésser o la mixtificàvem, perdriem la nostra millor herència. I nosaltres no oblidem que som responsables de tot allò que hem tramès a Alemanya. Encara pensem amb repugnància en el temps en què vàrem dormir, l'època dels enciclopedistes francesos, en la qual, idees occidentals (que pròpiament no eren idees) van penetrar, sense cap resistència, a riu fet, fins al cor de la mateixa Alemanya.

A més, el caràcter renano-alemany sent el que és real en tota la seva plenitud i el que és humà en tota la seva universalitat. Fem un esforç per veure i per comprendre les coses tal com són. A més, volem veure-les totalment i volem comprendre-les totalment. No mirem les coses de passada, ni tan sols en la seva profunditat mística, ni en la seva elevació abstracta; tenim una joia especial a considerar les coses en la seva configuració real i en la seva bella perspectiva.

I això, cal dir-ho especialment dels homes. Els veiem tal com són, ni massa bons, ni tampoc massa dolents. Ni som aduldors, ni tampoc destructors de prestigis. Ni som esquarteradors dels homes, ni tampoc servidors.

Com les muntanyes del Rin, els seus homes ni tenen la majestat que s'alça aïllada, ni l'aspredat voluntària, ni la foscor aclaparadora. L'home entre els homes. Cap cosa humana no ens és estranya. Sembla que l'encantadora suggestió del Rin, teixeixi un misteriós lligam entorn de la seva gent.

Solament quan s'amenaça el nostre caràcter, o es vol eixalar la nostra llibertat, llavors caiem en la temptació de lluitar contra els homes, per tal d'obtenir onades de resistència. Tan sols hem estimat amb mig cor, pels homes i per la seva dignitat, el poder gravitatiu i superb de la llei tronadora, innominable, i la burocràcia que hi actua d'una manera misteriosa. Per això hem tingut fe i esperança en la vida, i amb l'amor, en la victòria del just i del bo.

Però prendre els homes i les coses tal com són, és una part. L'altra cosa és veure que encara hi ha més que homes i que coses. A més del món de les causes necessàries i de les passions dels homes, hi ha un món espiritual.

Així com el Rin corre entre l'est i l'oest, i té una missió, ben marcada, de córrer, portar i unir, amb tot i haver conservat el caràcter de corrent misteriós, creador dels antics sentiments pairals, els seus homes es troben, també, situats entre el que és etern i el que

és temporal, entre el que és espiritual i el que és temporal, a cadascú li ha estat deixada la seva porció d'esperit originària.

Al Rin, a Colònia, prop de l'estació, hi ha la catedral; al costat de la vida econòmica, la religiosa; a la vora de la realitat, el símbol. Si s'observa bé, en moltes coses, la religió precedeix els afers materials. Els homes viuen els dos móns; fàcilment passen de l'un a l'altre.

Aquest canvi de l'alegria cap a la serietat, del món a l'església, del Carnaval al dimecres de Cendra, apareix certament moltes vegades massa xocant. Els contrasentits del grotesc pujat de to, s'agermanen, i les coses irreconciliables conviuen. Però, no és així la vida, allà on encara no ha estat ensenyada i disciplinada sàviament? La principal cosa és que les dues manifestacions de la realitat es trobin aquí i que hi estiguin totalment organitzades. El treball i la gràcia han d'ésser reconeguts com a dues realitats. No tot s'ha de barrejar i enfosquir amb la grisor indistingible de les coses de cada dia.

La realitat és filla del temps i de l'eternitat. No té solament una cara, com es pensen els somniadors i els fanàtics. Té molts aspectes i és insondable. Al Rin, hom no es vol quedar amb una cara; es vol tenir la totalitat. Hom no vol la maledicció de renunciar a les missions necessàries, per mirar les coses d'una manera individual i especial.

No ens suggestiona la sang, el viure en solitud contemplativa, ni en una altura tancada a tota comunicació. Les cases de senyories, allunyades del poble, no han estat grates per a nosaltres. La vida vibrant de cada dia ens arrossega a viure entre els germans i les germanes que han portat el treball del dia, a viure allà on l'alegria canta i allà on la dolor plora. Estimem els homes i, per tant, la humanitat, caracteritzada per la seva alegria, enlloc no es troba tant a casa seva com al Rin. I això que hom troba en la companyonia i en l'hospitalitat, és un sentit pregon per a la comunitat, i per al bé d'aquesta mateixa comunitat.

Aquesta comunitat i hospitalitat són, en primer lloc, comunitat i hospitalitat de família i de poble. Però no acaben allà on hi ha les fites de les fronteres. Però, com que estan basades no solament en la sang i en el destí, sinó també en l'esperit, i tenen en compte l'interès universal dels homes, no solament tenen un caràcter nacional i patriòtic; tenen un caràcter i un significat supernacionals i univer-

sals. Precisament perquè tenim una posició tan especial, podem complir la nostra missió com alemanys sense oblidar la missió confiada als francs del Rin des de sempre: la de vetllar per l'Occident, per Europa. Allò que, vist d'enfora, cada dia ha esdevingut més fraccionat i irreconciliable, ningú no ho sent d'una manera més intensa i impressionant que nosaltres, els homes del Rin. És la nostra posició, o és una missió especial que ens hàgim d'alçar contra tot nacionalisme? Nosaltres som prou veïns d'altres pobles per a saber que allà també hi ha la vida regulada, i no solament degeneració; no som prou idealistes per a veure les nostres coses vestides solament amb la roba del diumenge. Tota temptativa de desnacionalitzar el món de l'esperit i de l'art, elaborats, ens troba al seu costat. Ço que és patrimoni universal i supranacional no pot ésser tancat ni per claudes ni per fosses, ni pot ésser mistificat amb els colors nacionals.

Precisament en els temps actuals, tot allò que és patrimoni universal cal que sigui com a tal reconegut i venerat en la seva sagrada altura i universalitat. Cal replegar tot allò que és escampat i oblidat i cal enlairar-ho, i conservar-ho a través dels temps, per tal que l'Occident no esdevingui l'escarni dels continents que fan d'espectadors. I és una idea autènticament renana que el món progressarà solament quan servirà a aquest ideal de l'esperit amb pau i amb justícia.

Certament, en el dia d'avui ha pervingut en la nostra vida molta cosa que no té res d'espíritual, que és materialitzada i falsificada. La majoria encara no té consciència de la magnitud del perill, ni s'han desvetllat, encara, per a fugir-ne. Encara anem faltant!

Però hem donat els primers passos i, almenys, sabem una cosa: el pensament modern encara no ens ha separat de la seva línia directora. La veu autèntica de la naturalesa, la veu cristiana, alemanya i occidental que hi modula encara es deixa sentir i estem ben convençuts que, ben aviat, ressonarà, altra vegada, ben potent.

Encara que l'home del Rin sigui un home modern, està aferrat a les coses velles. No substitueix fàcilment les seves idees per experiències i valoracions de caràcter universal. Prefereix continuar el vell edifici que no pas fer-se un niu d'orenetes amb palla i paper daurat. Així ho digué Goerres, així ho senti Beethoven. La tercera frase de la novena simfonia és l'expressió d'aquest pensament (la vida com a realitat i comunitat que la viu), d'aquesta força, que transforma el que és vell, ardit en cosa mundana. Mai el sentir renano-alemany

no ha estat expressat amb més fe i amb més ardorositat, ni amb resonància més universal, que en aquesta música grandiosa, en la qual el geni ha donat expressió genuïnament alemanya al desig de l'humà llinatge vers l'alegria i vers la llum.

HERMANN PLATZ

Professor de la Universitat de Bonn

ENTORN DE L'ANIVERSARI DE PASTOR

EL 30 de setembre de l'any passat lliurava l'ànima al Creador, a Innsbruck, el baró Ludovic von Pastor, l'escriptor més remarkable entre els que han escrit sobre la història dels Papes. Com O'Connell, l'heroi d'Irlanda, en morir deixà el seu cor a Roma, com a senyal de la seva estimació vers la Ciutat eterna, així von Pastor encarregà al doctor Dengel, antic deixeble seu, que escrivís a Pius XI que "els últims batecs del seu cor eren per a l'Església i per al Papa" ¹.

Pastor nasqué a Aquisgran el 31 de gener de 1854, de pare protestant i de mare catòlica. Fou educat en la religió del seu pare, i iniciat en l'ofici de comerciant, que exercí fins que el seu pare morí, quan el jovencell a penes arribava als deu anys. Aleshores la seva mare li procurà una formació sòlida en la religió catòlica, a la qual cosa es mostrà dòcil Ludovic, no tant, però, als afers del comerç, que no esqueia a les seves aficions. A Francfort entrà en relació amb Joan Janssen, el cèlebre historiador del poble alemany, el qual llavors regentava la càtedra d'història en el gimnàs superior d'aquella ciutat. D'aquest moment aquell savi sacerdot i historiador es convertí en el mestre, el guia i l'amic de Pastor, que començà de freqüentar l'escola de Francfort als 16 anys.

En la història del catolicisme en la raça germànica de Janssen, de tan ampla concepció, aprengué Pastor de jutjar el valor de les històries dels protestants Mommser i Ranke. De mèrit més que regular li semblà l'obra de Ranke sobre els Papes en els quatre segles darrers, i reconegué que Ranke fou el primer a donar científicament un quadre complet de la gran restauració catòlica del principi de l'Edat Moderna. Però com a protestant que era, no sabé conèixer la gènesi d'aquesta activitat, que calia cercar en la vitalitat sobrenatural de l'Església catòlica. Segons ell, la "Contrareforma" fou una mera reacció externa, perquè ignorava la vida íntima de l'Església.

¹ Les dades d'aquest treball han estat tretes de la biografia de Pastor, que publicà l'arxiver Pius Cenni en la introducció de la versió italiana de la *Geschichte der Päpste* de Pastor.

D'aquesta i d'altres obres donà Pastor un judici aciençat en el fascicle de miscel·lània eixit l'any 1873. Admirat el jove estudiant de veure com els catòlics no tenien cura de refutar les falses concepcions dels protestants, decidí de consagrar-se amb tota l'ànima a aquests estudis.

Aconsellat de Janssen, Pastor passà en 1875 a Lovaina, on trobà l'historiador Alberdingk Thijm, amb el qual mantingué una correspondència epistolar per molts anys. A la tardor d'aquest any, es traslladà a la Universitat de Bonn, i ingressà en l'Associació universitària "Arminia". De front al *Kulturkampf*, llavors imperant, lluità amb tant de coratge, que el famós bisbe Ketteler digué un dia a la tia de Pastor: "Vint joves com aquest canviarien tota una nació, i la salvarien de la incredulitat". En la Pasqua del 1876 era a Roma, quan fou rebut per Pius IX com a representant de l'"Arminia".

Amb la seva tenacitat d'alemany anava a poc a poc garbellant els materials de la famosa Història dels Papes, per a la qual cosa li feren bon servei les visites a la Biblioteca Règia de Berlín i als còdexs de Fulda, tan importants per a la història de la "Contrareforma". No poca ajuda reportà Pastor de les amistats que aquest temps contragué amb persones que l'encaminaren pel camí dreturer, i donaren base segura a la seva vasta cultura. Entre aquests amics, cal esmentar, fora de Janssen, el gran bisbe de Magúncia, Ketteler, Hertling, Hüffer Reumont, Hoffner, més endavant bisbe de Magúncia, i sobretot el degà d'aquesta catedral, Joan Baptista Heinrich, el qual, en 1874, havia donat el primer impuls a la fundació de la cèlebre *Goerres-Gesellschaft*—societat destinada a promoure a Alemanya la ciència catòlica—i fou, després de Janssen, qui influí més poderosament en l'esperit de Pastor.

Hom no pot negar que donen molt d'atractiu a la Història dels Papes, de Pastor, les llargues i acurades descripcions de l'art religiós dels períodes que descriu. Tampoc no li mancà una bona preparació. Steinle l'inicià en l'art italià, Francesc Xavier Kraus, de Francfort, Frederic Schneider, de Magúncia, i particularment Jaume Burckhardt, de Basilea, li feren apreciar l'art del Renaixement. En defugir aquella història apologètica i inflada dels temps que deixava enrera, Pastor escriví unes paraules que voldríem que tot historiador catòlic tingués present: "Una obra històrica amb criteri catòlic ha d'assemblar-se a aquelles catedrals romàniques, que repelleixen tota afectació i agombolament; en llur grandesa i perfecció no els cal cap mena de vel".

Una de les primeres finalitats de Pastor en els seus escrits fou la de fer ressortir els defectes de molts historiadors protestants d'aquell temps, quan enardits pel *Kulturkampf* feien anar de recó tota obra dels catòlics, i fins arribaven a bandejar les cites referents a elles, com si els escrits dels catòlics fossin de minsa importància. Tingueren ressò en aquest sentit els articles que aleshores publicà a la revista *Der Katolik*. Pastor passà a Viena l'any 1877 per tal de completar els seus estudis universitaris, i tot seguit començà d'escriure per a la *Revue des Questions Historiques*, de París, la recensió de les publicacions històriques d'Alemanya, en la qual tasca continuà durant 20 anys (1877-1897). Ensenms dedicà a l'obra de Klopp, *Fall des Hauses Stuart*, una sèrie d'articles publicats en els *Historisch-Politischen Blaetter* (1877-1880). Tres semestres romangué Pastor a Viena, bo i registrant la Biblioteca imperial i l'arxiu de l'Estat, per a redactar la seva tesi, que li suggerí el mateix Klopp: "Temptatives d'unió religiosa durant el regne de Carles V". Aquest treball comprèn 400 pàgines en quart. Invitat per Joan Weiss, Pastor anà a Gratz, on aconseguí el doctorat en filosofia el 18 de juliol de 1878, quan tenia solament 24 anys i mig.

Obsessionat per la idea de compondre una Història dels Papes, que presentés la gloriosa institució del Papat amb tota l'objectivitat que la història moderna reclama, intentà de penetrar l'arxiu secret del Vaticà. Amb aquest fi redactà una memòria que, per intermedi del seu amic Klopp, presentà al Nunci de Viena, Jacobini, el qual més endavant havia d'arribar a secretari d'Estat. El Nunci li atorgà una lletra de recomanació, i, amb ella i d'altres dels seus amics, Pastor emprengué des de Francfort un viatge cap a Itàlia. Les primeres temptatives que practicà a la Ciutat eterna falliren. Un memorial presentat al cardenal Nina, secretari d'Estat, no obtingué cap resultat. Ajudaren Pastor a assolir el seu intent, els prelats De Waal i De Montel, i també el cardenal jesuïta Franzelin. De Waal visità Lleó XIII i li féu comprendre com era necessari que algú refutés la Història dels Papes de Ranke, amb una altra història arranjada sobre els documents de l'Arxiu Vaticà. Fins a cert punt, accedí Lleó XIII, concedint que fossin exhibits a Pastor en la Biblioteca Vaticana els materials de l'Arxiu. En consultar els índexs de l'Arxiu, l'historiador alemany concebé la idea de publicar, juntament amb la Història que planejava un *Corpus Catholicorum* a base dels documents de l'Arxiu Vaticà. Pastor restà a Roma fins el juny de 1879, treballant sense repòs de 10 a 12 hores diàries, com ell mateix

escriví a Janssen, registrant en la Biblioteca Vaticana 300 manuscrits, per a les investigacions de 1450 a 1459, i visitant ensem els arxius i biblioteques de Nàpols, Florència i Milà.

Hom ha dit que en l'ànim de Lleó XIII influí més Pastor que ningú a la memorable resolució d'obrir l'Arxiu Vaticà. En el Breu de 20 de juny de 1879, aquest Pontífex nomenava el futur cardenal Hergenroether *praeses vaticani tabularii sive archivista Apostolicae Sedis*; així separava l'Arxiu de la Biblioteca Vaticana. El 3 de juliol, Hergenroether prenia possessió del nou càrrec, i tot seguit començaven les obres per tal que l'Arxiu fos freqüentat pels estudiosos. El 20 de maig de 1880, Lleó XIII visità la nova instal·lació, i fou obert l'Arxiu a tots els investigadors, com ho palesa la inscripció de la sala d'estudi de l'Arxiu: *Leo XIII Pont. Max. Historiae studiis consulens Trabularii arcana reclusit anno MDCCCLXXX*.

De retorn a Alemanya, Pastor donà a la publicitat la tesi suara esmentada: *Die kirchlichen Reunionsbestrebungen waehrend der Regierung Karls V*, i encontinent eixí en la *Historischen Jahrbuch* de la societat de Goerres la "Correspondència del cardenal Contarini durant la seva legació a Alemanya l'any 1541".

Fins a quin punt arribà el caciquisme dels protestants en la distribució de les càtedres universitàries durant el *Kulturkampf*, ho mostra prou el fet, que a Pastor li calgués emigrar de la seva pàtria i traslladar-se a l'Austria, per tal d'aconseguir una càtedra. Quan hom preguntava als protestants la raó d'un tal capteniment contra els catòlics, acostumaven a respondre, com Teodor Mommsen als diputats del Centre, denigrant els catòlics amb el mot despectiu, llavors molt freqüent, d'ultramontans. Al·lisonat per Weiss i d'altres professors, Pastor decidí de donar l'examen a la Universitat d'Innsbruck el 19 de febrer de 1880, el qual mereixé un judici prou llausanger. Però el ministre d'Instrucció Pública de Viena, de sentiments no gens catòlics, el féu esperar. Mentrestant, Pastor, acceptant pel moment el càrrec de conseller científic de la coneguda llibreria editora Herder, començà la redacció dels *Historischen Biednisse* i la revisió dels articles històrics del famós *Kirchenlexikon*, de Wetzer i Welte.

Després d'onze mesos d'esperar, li vingué finalment, del Ministre, la *venia legendi*, i començà seguidament les lliçons d'història moderna a Innsbruck. El 22 d'abril del 1882 s'amullerà amb Na Constança Maria Kaufmann, catòlica fervent i de vasta cultura, la qual cooperà amb ell a la "Història dels Papes". Més endavant li

dedicà el volum setè d'aquesta obra. L'any 1886 aparegué el primer volum de la "Història dels Papes", que era dedicat a Lleó XIII, com a senyal de gratitud per haver obert l'Arxiu Vaticà. El 30 d'octubre de 1886, Pastor fou nomenat professor extraordinari, i el 5 de setembre de l'any següent professor ordinari d'història general. Aquestes lliçons foren concorregudes pels deixebles de totes les facultats. De bon principi palesà l'error dels protestants, de creure que les glòries de la nació alemanya començaven amb l'aparició del protestantisme. En les vacances visità molts arxius, de guisa que en pocs anys havia examinat 35 arxius italians, 38 d'alemanys i 5 de francesos. El mal de Pastor fou que no conegués els arxius espanyols, on, sens dubte, hauria trobat com Finke, Kehr i d'altres, una mina de documents inexhaurible.

La fama de Pastor es divulga ràpidament. El 1889 rebé de la Universitat de Lovaina el títol de *Doctor ad honorem*. Tot i no ésser austríac de naixement, l'any 1901 fou enviat a Roma per l'emperador com a successor de Teodor von Sickel, en el càrrec de director de l'Institut històric austríac. No abandonà del tot Innsbruck, ans hi tornava sempre que li calia per a l'elaboració de nous volums, i a aquesta ciutat s'arrecerà durant la passada guerra, adés per reprendre les lliçons de la Universitat, adés per informar el material recollit per als volums que aleshores sortiren de les seves mans. Finida la guerra, rebé del govern austríac el càrrec honorable d'encarregat dels afers prop de la Santa Seu, el qual aviat fou elevat a la dignitat d'ambaixador.

Per bé que fossin prou complicats els afers del seu càrrec de diplomàtic, Pastor sabé trobar lleure per a continuar la seva història. És que l'historiador alemany no coneixia mai festes ni descans. Quan ja se li acostava la mort, i entengué que no veuria més volums de la seva obra després del 13, el seu pensament s'adreçà als que deixava manuscrits, i donà providències i consells per tal que caiguessin en bones mans. Un dia Pastor es presentà a Pius X i li pregà que beneís els seus ulls, puix que estava en perill de no poder-se'n servir més. Vet ací que Pius X tot beneint-lo li digué: "Estimat amic, tranquil·litzeu-vos; vós conservareu la vista fins a cloure la vostra gran obra". La predicció fou complerta. Pastor tancà els ulls, quan la seva obra en 16 volums arribava al seu terme.

Aquest eminent historiador dubtà molt de temps sobre l'objecte més o menys extens que li calia dar a la seva "Història dels Papes". Després d'oïr els parers d'uns i altres, es decidí pel d'Hefeles, l'autor

tan celebrat de la "Història dels Concilis" i bisbe de Rottenburg, que gairebé es reduïa al parer de Janssen. La història dels Papes començaria al final de l'Edat Mitjana, i la precediria un breu resum de la història dels Papes de l'exili d'Avinyó fins a finir el cisma d'occident (1305-1417). Per bé que l'aparició del primer volum de Pastor aixecà una forta tempesta en el camp protestant, on Ranke imperava llavors com l'historiador insubstituïble, els homes doctes, serens i imparcials, tant del món catòlic com del protestant, reconegueren el progrés d'aquesta obra damunt la labor de Ranke. Aquell any mateix les recensions d'aquesta obra arribaven a 76, i conqueriren a l'autor una fama ben merescuda d'historiador. Amb aquest principi tan falaguer, s'animà Pastor a la publicació del segon volum, que eixí pel Nadal de 1889, i meresqué tans d'elogis com el primer. Aleshores comprengué l'autor la impossibilitat de donar a la seva obra una dimensió cenyida a sis volums, que l'assemblés a la "Història de l'Església", d'Hergenroether. En començar el volum tercer, Lleó XIII posà a la seva disposició els documents secrets, que fan referència a Alexandre VI, amb la qual generositat pogué emprendre la redacció d'un dels períodes més obscurs de la història dels Papes.

Vet ací, però, que mentre estava ocupat en aquests treballs, pel desembre de 1891, s'esdevingué la mort del seu gran amic Joan Janssen, el qual nomenava hereu intel·lectual a Pastor, el deixeble predilecte. Això constituí una calamitat per a aquest historiador, que es veié amb molts destorbs per a proseguir la "Història dels Papes". Entre aquests, cal esmentar la redacció d'una biografia de Janssen (1892, 2.ª ed. 1894), la continuació de la "Història del poble alemany" (volums setè i vintè), la preparació de la nova edició de tota l'obra, i la impressió d'altres volums del seu mestre, com és ara dels dos volums de la correspondència de Janssen, impresos l'any 1920. No té res d'estrany que amb tant de treball, el 1893, Pastor caigués greument malalt. Un cop guarit, s'afanyà a la tasca de despatxar el volum quart de la "Història dels Papes", que per l'abundància de material eixí en dues parts. En tots aquests volums, Pastor mostrà el gran do de saber presentar de relleu, tot i no ocultant cap defecte dels Papes, l'obra grandiosa de renovació i restauració de l'Església catòlica, de faisó que en cada volum apareix aquesta tesi que surt com una conseqüència: El Papat fou la gran força espiritual que decidí i realitzà la transformació i renovació del món catòlic. Per això, als grans Papes de la reforma i restauració

catòlica, que succeïren del 1540 al 1650, dedicà tot un volum: Pau III, Pius IV, Pius V, Gregori XIII, Sixte V, Climent VIII, Pau V i Urbà VIII.

Hom diria que els autors protestants que escriviren sobre el Papat abans de Ludovic Pastor, no saberen llucar sinó la crosta o aparença externa de l'objecte de la història. Previnguts per tantes grolleries contra el Papa com d'ençà de la infància oeixen tots els protestants, sembla com si anessin a cercar la confirmació de llurs prejudicis, bo i escorcollant en el munt de defectes i mancaments que registra la història dels Papes; perquè al cap i a la fi, aquests són també fills d'Adam. Ningú d'aquells, però, no sabé mai fer-se càrrec de l'alta missió que la divina Providència confià als Papes, i encara menys copsar l'enllaçament de circumstàncies de què Déu es val en el govern d'aquesta institució divina del Papat, com a part principal que és d'aquest cos místic de l'Església. Els protestants, en estudiar el Papat, fan com els racionalistes respecte a Jesucrist; amb la diferència que els racionalistes, no trobant defectes i misèries en Jesucrist, cauen en la fallera d'inventar fantasies respecte a la seva doctrina, de la qual mai no pogueren entrellaçar la senzillesa que enclou juntament amb la sublimitat. Pastor ens fa palpar l'excelsitud del Papat entremig de totes les vicissituds polítiques. Per això alguns Papes, que abans figuraven en primera línia, restaren a l'ombra com és ara Lleó X, i d'altres que a penes eixien d'una vulgaritat, apareixen en l'obra de Pastor com figures gegantines de la història, com és el cas de Pau III i Gregori XIII. Així la història dels Papes guanyà en objectivitat. Vegi's, si no, el judici que del volum IV de Pastor feia l'historiador protestant Kalkoff: "La tendència de Pastor és simplement la... de narrar el curs dels esdeveniments segons allò que diuen les fonts. Nosaltres ens hem atansat a la meitat, això és, a cercar un terreny inviolable de la tradició, a formar una zona neutra, que pugui ésser admesa per les dues parts".

És vertaderament remarcable la manera com Pastor sabia combinar els resultats dels documents amb els ja coneguts de la literatura publicada. I a fe que de vegades la recerca de documents havia estat intensíssima, pel fet que el terreny gairebé no havia estat encara desbrossat, com ho confessa el mateix autor en el pròleg del volum setè. En les mans de Pastor tot aquell material ingent reviu, les descripcions ressalten com quadres plàstics i els personatges, envoltats del conjunt de relacions, palesen les facetes de llurs activitats. És tota aquesta història una galeria insigne, on fins i tot aquell Papa que

regnà vuit dies troba el seu lloc, i es destaquen els clars i els obscurs, que ens fa veure l'autor sense temor. Els documents que hom pugui trobar endavant podran contribuir a reforçar o disminuir les tintes; però no arribaran a retocar la fesomia que Pastor donà a cada Papa. No diríem el mateix dels altres personatges d'aquesta història, particularment dels monarques espanyols, que no sempre apareixen enfocats amb la llum vertadera, per no haver consultat aquest historiador els arxius espanyols.

Hom ha blasmat a Pastor la mancança de gran síntesis, però això mateix fa ressortir el seu escrúpol per l'objectivitat, puix que l'autor prefereix alguna vegada de donar la matèria abundant, de la qual el lector pot copsar la síntesi sense dificultat. Aquells que insisteixen en el fet que Pastor s'allarga massa en detalls que fan referència al poble alemany, posada l'extensió que dona a les relacions del Papat amb les altres nacions, cal que tinguin present que l'autor és nat a Alemanya. Ja se sap que la història de l'Església d'Hergenroether és principalment alemanya, i la de Mourret francesa. Creiem sincerament que Pastor no arriba a aquestes exageracions. N'és una prova ben patent el fet que aquesta obra ha estat traduïda als idiomes més corrents d'Europa (espanyol, francès, anglès, italià i txec), gairebé sense afegidures. Hom ha dit, com per disminuir el mèrit de l'obra de Pastor que aquest autor es valgué de cooperadors. Nosaltres tenim això per un mèrit. No era possible que l'historiador alemany jutgés dignament les obres de Bramant, de Miquel Angel i de Rafael sense acudir als tècnics. Tampoc hi havia raó de pensar que un seglar tot sol, sense ajut d'altres, pogués resseguir tots els fils de les controvèrsies doctrinals. Si bé altres mans intervingueren en l'obra de Pastor, és innegable que tots els volums duen el seu segell personal.

Solament el treball que representa la "Història dels Papes" de Pastor requeria l'esforç i la durada de la vida d'un home... Així i tot, aquest autor emprengué la tasca d'editar moltes altres obres. Tan sols de les *Erläuterungen und Ergänzungen zu Janssens Geschichte des deutschen Volkes* sortiren nou volums d'ençà de 1900. Es un subsidi de gran valor per a la història de la Inquisició la col·lecció *Allgemeine Dekreten der Römischen Inquisition 1555-1597*, i per a la història dels Papes les *Acta illustrantia historiam Pont. Romanorum praesertim saec. XV, XVI, XVII illustrantia, I*, 1376-1464 (Friburg 1904). Pastor era un mestre consumat en l'art de traçar biografies remarcables. D'ell són la d'*August Reichensperger* en dos

volums (1899), la de *Max von Gagern* (1912), la de *Francesc Kaufmann* (1921), la del degà de la catedral de Francfort *Joan Heinrich* (1925), i d'altres més breus que escriví durant la guerra passada. En morir, deixà preparat el material per a una "Història del protestantisme des del seu origen fins als nostres temps", i un volum inèdit de memòries referents al seu sojorn a Roma. A més, anava refent els volums editats de la "Història dels Papes", que eixiren molt retocats i augmentats en les noves edicions.

No acabariem mai si volguéssim apuntar ací l'estima que feren de Pastor les més altes personalitats. Es sabut que en complir aquest historiador els 70 anys, Pius XI disposà que en la presència dels dos secretaris d'Estat dels tres últims Papes, Ems. cardenals Merry del Val i Gasparri, i de la part més distingida de la clerecia i dels nobles de Roma, li fos imposada una medalla d'or feta encunyar per aquesta cerimònia, en la qual fou llegit un Breu pel mateix secretari d'Estat. Ja havem dit les distincions que l'emperador d'Àustria Francesc Josep li atorgà. Ell l'inscriví a la noblesa austriaca donant-li el títol de baró.

Pastor, a més de pertànyer al comitè director de les dues cèlebres societats científiques catòliques alemanyes *Goerresgesellschaft* i *Leogesellschaft*, i d'ésser membre de moltes Acadèmies científiques, era doctor *honoris causa* de les universitats de Breslau i de Lovaina, cavaller pontifici de l'esperó d'or, i rebé nombroses condecoracions de totes les parts del món. Si tan estimat de tothom fou durant la vida, no és estrany que després de mort, àdhuc hom mostrés desig de tenir ben prop les cendres d'aquest home, que fou una de les glòries modernes més grans del catolicisme. Pastor no fou enterrat en el cementiri de la ciutat, sinó en el de l'Abadia premonstratense de Wilten, en un heroic tossal del catòlic Tirol. Els monjos expressaren al moribund el desig d'enterrar-lo a l'interior de l'església. A això Pastor no accedí: "Vull — digué — que la meua muller sigui enterrada al meu costat, la qual cosa no fóra possible a l'interior de l'església." Volgué, però, que la seva tomba fos contigua a la paret del temple amb el cap a prop del mur, per tal de mostrar que fins mort i tot volia romandre unit amb l'Església.

MANUEL QUERA, S. J.

LA CANTILENA DE SANTA EULARIA

ELS francesos que per dissort tant han impugnat la tradició barcelonina de Santa Eulària, des de Tillemont, en les seves *Mémoires pour l'Histoire Ecclésiastique*, fins a dom Leclercq, en el seu *Dictionnaire d'Archéologie chrétienne*, han de confessar, però, que l'origen i bressol de llur literatura i com un *échantillon de la langue nouvelle*, segons parla aquest autor darrerament esmentat (*Dict.*, t. II, 2.e part., col. 1973), apareix la nostra Santa inspirant la cantilena o cançó de gesta que comença: *Bona pulcella fut Eulalia*.

Efectivament, en 877, mentre regia la Seu Barcelonina Frodoinus¹, va tenir lloc la troballa del cos de Santa Eulària a l'antiga (després execrada i destruïda) església de Santa Maria de la Mar (aleshores, de les Arenes), com ho testifica la làpida contemporània, avui existent darrera el sepulcre de la Santa Màrtir, enclavada a la paret de la cripta de la nostra Santa Església Catedral.

El breviari antic de Barcelona, senyala el 23 d'octubre com a data del primer trasllat; el dia està d'acord amb l'expressat a la làpida: el desè de les Kalendes de novembre, o sigui el 23 d'octubre, però l'any s'ha de posar un abans, o sigui el 877, com que existeix un Diploma de Lluís el Tartamut, datat el 9 de setembre del 878, on s'esmenta ja l'existència de la relíquia a la Catedral. Aquest Diploma el retreu: *Monumenta Germaniae Històrica-Legum Sectio II*, T. II, pàg. 532; Baluze, el reproduceix: *Capitula Regum Francorum*, v. II, col. 1502. El senyor Carreras i Candi, *Geografia General de Catalunya—Ciutat de Barcelona*, pàg. 212, diu que li resulta apòcrif, és la seva expressió, per estar encaminat a deixar provada l'existència de la Santa Eulària barcelonina.

Que sigui autèntic aquest document ens consta tan extrínsecament com intrínseca; allò primer, per l'autoritat dels autors tècnics, que

¹ Nom derivat, segons En Balari, *Orígenes de Catalunya*. Ll. I, pàg. 63, nota 2, del llatí: *Fortunius*, el qual es convertí, en castellà, en: *Hordoño*, i, en català, en: *Fortuny*.

no el consideren apòcrif i també per trobar-se al *Liber Antiquitatum*, de la nostra Santa Església Catedral i per cert al foli I; això segon, per ésser aquest Diploma la sentència que respon a la demanda feta per Frodoinus (a. 874), a Carles el Calb, en el Concili Attiniacès (d'Attigny), document del qual ningú no en dubta i ve reproduït a *Monumenta Germaniae Historica-Legum Sectio II*, T. II, pàg. 458. Provi's ara que es va proveir d'una altra manera a aquesta demanda i no com escriu En Pere de Marca en la seva *Marca Hispanica*, París, 1688, col. 361: *Finita est autem causa post quadriennium tempore synodi Tricasinae (de Troyes). Nam in praecepto Ludovici balbi tum dato in gratiam Frodoini Episcopi ista leguntur: Concedimus ei agrum suum prope civitatem Barchinonam*, etc.

Però, independentment d'aquest document, n'hi ha un altre, encara anterior, datat a 18 de juny del 878, inscrit al Ll. I, foli 157 docum. 413 del *Liber Antiquitatum*, referent a una donació d'un tros de terra de Montjuïc a la *domum sancte Eulaliae qui requiescit intus in domum sancte crucis*. És, doncs, evident que la data de la troballa s'ha de posar, almenys, a l'any 877.

Aquesta troballa va inspirar la *cantilena* francesa, que és una segona confirmació històrica del fet de la troballa, puix que, com diuen el Prof. Dr. Hermann Suchier i el Prof. Dr. Adolf Birch-Hirschfeld, a la seva *Geschichte der Franzoesischen Litteratur von den aeltesten Zeiten bis zu Gegenwart*, pàg. 101, *Bibliographisches Institut, Leipzig w. Wien*, 1913: "La mateixa mà que ha escrit aquesta seqüència escriví darrera mateix la cançó alemanya de Lluís. Però com aquesta va ésser composta no gaire després de la mort del rei (5 d'agost del 882), així pot bé haver estat compost l'escrit vernacle de la seqüència eulariana quelcom abans", i afegeixen: "Aquesta troballa degué aixecar gran interès a França, on els Sants eren extraordinàriament estimats" ².

El lloc o *scriptorium*, com s'expressen els arqueòlegs, el situen tots al monestir de Saint-Amand a la frontera valona francesa.

Opinen així mateix que hi ha correspondència entre la *cantilena* i l'himne llatí *Cantica uirginis Eulaliae*; com el R. P. Henri More-

² "Dieselbe Hand, welche diese Sequenz schrieb, schrieb unmittelbar danienter das deutsche Ludwigslid. Da aber letzteres nicht lange nach dem Tode des Königs (5 August 882) unfreigezeichnet ist, so darf wohl die Niederschrift der Eulalia-Sequenz etwas früher angesetzt werden."

"Dieser Fund muss grosse Theilnahme auch in Frankreich erregt haben, wo die Heilige ausserordentlich hoch geschätzt wurde."

tus, S. J., a la *Revue des Questions Historiques*, T. 89, pàg. 87. Els autors de la *Geschichte* abans esmentada, diuen més encara: que l'autor d'ambdós himnes és el mateix i que era versat en totes dues llengües. Manifestament erra, doncs, dom Leclercq, quan en el *Dictionnaire*, t. V, p. I, col. 731, nota 6, afirma que l'himne *Laudem beatæ Eulaliae*, és el que inspira la *cantilena*, sens dubte, per no haver seguit prou atentament el P. Moretus, que ha copiat.

Donem a continuació el text original amb la versió catalana:

*Buona pulcella fut eulalia Bel auret corps bellezour anima.
Voldrent laveintre li dò Inimi Voldrent la faire diaule servir.
Elle nont eskoltet les mals conselliers Quelle dò raneit chi maent sus*
[en ciel.

*Ne por or ned argent neparamenz Per menatce regiel nepreiment
Niule cose non la pouret omq'pleier La polle sempre n'amast lo dd*
[menest[ier]

*E poro fut p'santade maximien Chi rex eret acels dis soure pagiens.
Illi enortet dont lei nonq'chielt Qued elle fuiet lo nom xp̄i ien
Ellent adunet lo suon element Melz sostendriet les empedements
Quelle desse sa virginitet. Poros furet morte a grand honestet
Enz enlfou la getterent, com arde tost, Elle colpes n'auret poro nos*
[coist.

Aczo nos voldret concreidre li rex pagiens Ad une spede li roveret
[tolir l[o chief]

La domnizelle celle kose ñ contredist Volt lo seule lazsier si rouvet
[krist

*In figure de-colomb volat aciel Tuit oram que por nos degnet preier.
Qued avuisset denos xp̄s mercit Post la mort et alui nos laist venir
par souve clementia*

Bona donzella fou Eulària Bonic tindria el cos, més bonica l'ànima.
Voldrien vèncer-la els enemics de Déu Voldrien fer-la al diable ser-

[vir.
Ella no s'escolta els dolents consellers De què ella renegui de Déu
[que roman dalt del cel.

Ni per or ni per argent ni per joies Per menaça reial ni prec,
Res no la podrà mai retre A que la donzella no estimi sempre a Déu
[com cal

Per això fou presentada a Maximià Que era rei en aquells dies so-
[bre els pagans.

Ell l'exhorta (cosa que no l'impressiona) A què defugi el nom cristià
Ella en treu coratge Més aviat sostindria els impediments
Que ella perdés sa virginitat. Per això fou morta amb gran honeste-
[dat.
Dins del foc la llançaren perquè es cremés aviat, Ella de culpes no
[en tenia , per això no es va coure
Amb tot i això no volgué retre's el rei dels pagans. Amb un glavi
[manà que li tallessin el cap
La donzella en tal cosa no ho contradiu pas Vol deixar el món si ho
[mana Crist
En figura de coloma s'envola al cel. Tots preguem que per nosaltres
[es digni pregar.
Que tingui de nosaltres Crist pietat Després de la mort i a ell ens
[deixi anar
per sa clemència.

JOSEP MÚNERA, S. J.

CRONIQUE DE L'ETRANGER

LA QUESTIO POLITICO-RELIGIOSA ITALIANA

REALMENT és un gran punt interrogatiu, un greu problema, una qüestió preocupadora a la qual només el temps donarà una resposta exacta, precisa, definitiva.

Precisem els conceptes. I de primer, una doble advertència. El problema que ens ocupa podem considerar-lo o com a cosa realitzada, o com a cosa en procés de realització. I és clar: en la vida humana res no hi ha definitiu, ans tot evoluciona i es descabdella en un procés continu i indeturable. Això no exclou la llibertat; molt menys encara significa que la realitat vertadera i única sigui precisament l'esdevenir-se, segons fantasia Bergson, sinó que la vida humana, l'expressió més complexa de la qual és la societat, comporta un procés, un moviment, un canvi que no té atur. El present s'empeny vers l'avenir, del qual, en conseqüència, hem de preocupar-nos. Es obvi, tanmateix, que en parlar de l'avenir respecte d'una *situació determinada*, no alludim ni el futur absolut, ni tan sols el futur llunyà que és fora de l'abast de les nostres previsions; sinó que n'esguardem només el procés gradual, el qual, o segueix la via la direcció de la qual assenyala la situació determinada, o al contrari, constitueix un moviment en direcció divergent, o potser contrària.

Ara, que en aquest procés o moviment, i és la segona advertència, cal distingir la realitat de les aparences. Muntem a l'automòbil, engegum el motor i partim. Vers on? Si la via és única, el terme és segur, no obstant els tómb i recolzades que davant certs obstacles fa la via. Les direccions divergents i àdhuc contràries que momentàniament prenem no signifiquen canvi de fi, ans són part de la via que hi mena. Ací, però, la via és cosa feta i morta que assenyala i fixa amb seguretat el nostre moviment. En els moviments evolutius vitals seguir una via és fer-la, i fer-la és seguir-la; i són per tant, de capital importància els tómb i recolzades, tal que ens imposen de distingir acuradament en una direcció presa la realitat de les aparences. La marxa vers la meta fixada pot ésser un engany, car el tomb en direcció diversa no trigarà a venir, un tomb o una recòlzada que donen al moviment una direcció contrària no signifiquen més que la necessitat de superar un obstacle en la via que no serà abandonada.

Venim ara al nostre cas. En l'actual problema polític-religiós italià, el moment realitzat s'anomena *Pacte del Laterà, Concordat i acord financer*.

L'acord financer, ara com ara, no ens interessa: és del tot secundari des del nostre punt de vista. Del "Pacte del Laterà" en parlarem extensament en un article d'aquesta revista (juny 1929). Així i tot, l'hem de recordar ací també, com encara el Concordat.

El moment del *procés de realització*, del qual volem ara ocupar-nos, en l'instant que vivim, podríem considerar-lo en els discursos de Mussolini, en els projectes de Llei realitzadora del Concordat, i en altres indicis com són ara el Congrés nacional de Filosofia, les discussions de la premsa, el decret sobre la bandera...

I Moment realitzat

Pacte i Concordat. Dues paraules només.

Müller ¹ en un aplec de documents dels últims tres-cents anys demostra l'obra de la Santa Seu en favor de la pau entre els pobles. Frederic Ritter von Lama, en un altre interessant aplec un xic més voluminós i bon xic més personal, desenrotlla la mateixa idea, limitant-se, però, al període post-bèl·lic. L'obra de *Pau* de la Santa Seu resulta claríssima. Hom podria remarcar, potser, que la documentació no és ni exhaustiva, ni tan sols completa. Sens dubte; però és suficient a autoritzar i legitimar el judici en favor de l'obra o activitat pacífica pontificia, sempre, ben entès, des del punt de vista de l'Església que té un fi espiritual i universal, i en conseqüència superador de l'estretor i contingència de les finalitats purament humanes.

Els estats, les nacions i els pobles, les majories i les minories, es mouen en un pla particular, i a través de llurs propis interessos judiquen tots els problemes. D'on és que en llur activitat difícilment accepten l'imperatiu universal de pau i de justícia. La posició de la S. Seu, prescindint ara de l'assistència divina, per la natura mateixa de les coses, és en aquest respecte del tot avantatjosa. En contacte, i de vegades no poc comprometedor, amb institucions inferiors i limitades, ella mira a una finalitat universal i transcendental. Els seus pensaments han d'ésser, en conseqüència, pensaments de pau, i pacífica la seva obra. Si sempre i en totes les ocasions els homes de l'Església encerten la via, és una tesi que ara no ens interessa. Un perill és tanmateix, innegable. Així com aquell que persegueix un fi particular fàcilment perd de vista el fi universal, així qui persegueix un fi universal se sentirà sovint propens fora mesura a sacrificar-li un fi particular. La *subordinació* amb la *coordinació* i la *coordinació* amb la *subordinació* de fins no sempre és fàcil, i de vegades, amb la més bona voluntat i tot, pràcticament impossible.

¹ MÜLLER, JOSEPH: *Das Friedenswerk der Kirche in der letzten drei Jahrhunderten 1598-1917. Völkerrechtliche, documentierte Darlegung.*—Ersten BAND: *Die Friedensvermittlungen und Schiedssprüche des Vatikans bis Zum Weltkriege 1917.* (1. Aufl.). Berlin: Deutsche Verlagsgesellschaft für Politik und Geschichte, m. b. H. 1927. Vegi's encara, FRIEDERICH RITTER VON LAMA: *Papst und Kurie in ihrer Politik nach dem Weltkriege, 1925.*—Verlag Martinus-Buchhandlung Illertissen, (Bayern).

La senyora Força en aquest món té tanta força! Es conta (és una anècdota, l'autenticitat de la qual no podriem garantir), que en una audiència pontificia, Lleó XIII digué a un bisbe irlandès: "Vos excellència, no m'exigireu que jo sacrificui el bé de l'Església a la causa d'Irlanda"—I Vostra Santedat, respongué el bisbe, no m'exigirà que sacrificui Irlanda al bé de l'Església". El Papa callà. De fet les dues coses podien anar plegades. La subordinació no exigia la destrucció sinó la coordinació. Si no s'hagués entès així, a hores d'ara les conseqüències foren desastroses.

Es un cas particular que s'enquadra dins l'activitat general de l'Església, la qual, a la llum dels documents, apareix una activitat constantment pacificadora. Els documents encara inèdits podrien completar aquesta conclusió o aclarir-la i no afeblir-la o destruir-la.

I és en aquesta trajectòria on hem de col·locar el Pacte del Laterà i el concordat entre la S. Seu i el regne d'Itàlia. Són dos actes en què es destria, realitzant-se, el desig sincer i eficaç de pau. Desig sincer i eficaç, diem.

Tothom parla avui de pau; tothom la sospira, tothom vol assegurar-la, tothom tem de comprometre-la. L'única dificultat que s'hi oposa (dificultat insignificant!!) és... l'egoisme. Tothom vol la pau; però la pau pròpia, no la pau de tots; i comsevulla, la pau que no imposi sacrificis ni renúncies. No empenyorem el nostre escepticisme fins a considerar pura comèdia els esforços arreu albiradors vers la concòrdia dels pobles. Són esforços, no sempre, però sí sovint, sincers; però febles i ineficaços. Més que conferències, tractes, passos diplomàtics, pactes Tribunals... calen exemples: exemples, dins la veritat i justícia, d'heroiques renúncies.

I tal és el Pacte del Laterà. La S. Seu, salva la missió del Pontífex, tot ho cedeix, fins al punt que molts dins la mateixa Església, respectant i tot l'obra del Papa, restaren més que sorpresos. De fet, l'abast de la cessió i la seva oportunitat per causa del govern feixista, són les dues reserves que molts personalment oposaven a un acte que tothom altrament desitjava. Però qui pot dubtar de les altes i santes intencions del Papa? La seva obra, noble exemple a tots els governs de la terra, és obra sincera, pràctica, eficaç de pau.

I de santedat: que és el segon aspecte del magne esdeveniment històric, i el fi principal que es proposava el Papa. El Pacte és obra de pau; el Concordat és obra de santedat. Aquest és l'únic punt de vista, *Bell'esguard* i *Veresguard* alhora. Situar-se en un altre punt de vista és voler deliberadament obtenir un panorama esborradis, fals i repulsiu. Això per part de la Santa Seu.

Per part de l'estat feixista la *démarche* és purament política. Ha estat un greu error d'un gran sector de les dretes de supervalorar la reacció religiosa i catòlica per obra del feixisme. Ara, un xic tard per cert, s'adonen de l'error.

I l'error fonamental és aquest. No haver comprès que tota l'obra feixista, tota, s'inspirava en una política o idea estatal, la qual, en els seus reflexos religiosos pot tenir, i de fet les ha tingudes, actuacions accep-

tables i lloables; però pot també tenir, i de fet les ha tingudes, actuacions insostenibles i censurables. La concepció estatal feixista s'acosta més al paganisme que al catolicisme.

Això així en general o en tesi. Car si venim a la pràctica i considerem les coses en la seva realitat concreta, arribarem a aquesta conclusió paradoxal: "Molts filofeixistes són antifeixistes, i molts antifeixistes són filofeixistes". Parlem des del punt de vista religiós. Cal només explicar-nos.

Hom retreu, i amb tota raó, a molts simpatitzants del feixisme, màxim de les dretes, l'absolutisme de l'Estat que aquell professa, ensenya i actua; absolutisme que per força de la lògica haurà de reflectir-se en l'esfera religiosa d'Itàlia.

Notem, però, de seguida: i.e.r que l'absolutisme podem considerar-lo (hi insistim encara, des d'un punt de vista de realització pràctica i concreta) o davant el ciutadà, o davant altres organitzacions socials, i en particular davant l'Església.

Ara preguntem: Un Estat lliberal, com es capté davant l'individu i davant l'Església? L'Estat lliberal no absorbeix l'individu, és ben cert, en tesi almenys.

Però no absorbeix altres realitats? La qüestió de les minories, per exemple, què ensenya? Limitem-nos, no obstant, a l'Església. No tenim Estats lliberals que absorbeixen l'Església nacional? Parlem de l'Església catòlica. No tenim Estat lliberals en què de fet l'Església catòlica, societat perfecta i suprema, no és respectada? I si tant és que hom la consideri, és dins la fórmula—que pot ésser veritable—però que sol-vint és falsa i sempre equívoca: "Església lliure i Estat lliure"? Fórmula aquesta que és just la fórmula feixista. D'on resulta el que dèiem; que molts antifeixistes són en realitat feixistes. Al·ludim els entusiastes de l'Estat liberal. Car l'Estat feixista (en aquest sentit, repetim encara) és un Estat liberal i ultra-liberal.

Però hi ha en segon lloc una altra circumstància peculiar de la vida italiana. L'Estat liberal, que el feixisme considera derrocat per sempre, com es captenia davant l'Església catòlica?

Això precisament explica l'entusiasme i l'optimisme en favor del feixisme en molts sectors de les dretes. Val a dir que no a tot arreu era aquesta l'única causa de tal simpatia; la qual, a més, no és del tot justificada. I és aquesta la tercera advertència.

Els catòlics escoltaren de la boca de Mussolini el crit de guerra contra la Massoneria; la qual, com a institució, seria endebades de disimular-ho, és programàticament anticatòlica.

Sinó que la Massoneria, per a un home d'Estat, presenta un doble caràcter. La massoneria pot ésser una força anticatòlica i una força antiestatal. *Anticatòlica* pel seu programa religiós i *antiestat* en quant podia constituir una organització internacional que esdevé pràcticament un Estat contra l'Estat, o un Superestat.

Ara bé: és en el segon aspecte que Mussolini ha declarat la guerra a la massoneria. De la qual cosa no s'han adonat, com calia, certes dretes religioses entusiastes del feixisme.

La massoneria com a organització contrària al catolicisme ha passat a segona línia molt més del que alguns catòlics ingènuament s'imaginien. En aquest sentit, la massoneria no és morta, sinó ben viva a Itàlia. I d'això, el feixisme se'n preocupa ben poc. D'on resulta la veritat del segon extrem de la paradoxa: "molts filofeixistes són (o haurien d'ésser) antifeixistes". En sentir pronunciar amb tant de respecte el nom de Déu en els actes oficials; en veure declarada la guerra a la massoneria; en escoltar les freqüents apologies de la religió catòlica; en constatar la supressió radical dels insults contra coses i persones sagrades, abans tan freqüents en la premsa, en la plaça, en la vida ordinària; en adonar-se d'obres tan positives com és ara la Universitat catòlica de Milà, etc., etc., molts catòlics de la Península, i potser encara més de fora, portaren l'entusiasme filofeixista a una exageració perillosa. S'imaginaren que s'iniciava una nova era de vida estatal catòlica. Greu il·lusió i equivocació enorme.

En una paraula. El feixisme desenrotllava una activitat política segons un programa i una ideologia pròpia. I és amb aquesta ideologia i amb aquest programa que esguarda la situació catòlica en general i la situació catòlica italiana en particular. I és encara amb aquesta ideologia i amb aquest programa que el feixisme ha conclòs el Pacte del Laterà i ha admès el Concordat que l'explica i justifica.

II Moment de realització

Ens trobem tot just al principi. Dubtem força que la via avanci dreta i segura vers la meta assenyalada en el Concordat. Moltes zigueszagues li haurà, sens dubte. Això rai, encara, si no ve cosa pitjor. Però deixem l'avenir. El present, o, per a complaure almenys una vegada a Bergson, aquesta successió de moments que es condensen, creant-lo, en el moment actual que tampoc no té atur, la formen en el cas nostre, com dèiem al principi, els discursos de Mussolini, la premsa (silenci obligat i excepcional discussió), el decret sobre la bandera... Dues paraules només.

Discursos de Mussolini—A hores d'ara, tothom coneix els discursos amb què Mussolini, primer al Congrés i després al Senat, comentà i il·lustrà a la seva manera, el Pacte del Laterà i el Concordat entre la S. Seu i el regne d'Itàlia. Dels dos discursos, el segon és una gens reexida rectificació del primer. El qual fou una sorpresa general i produí una impressió desastrosa i penosa en molts, joiosa en tants d'altres que en el fons desitjaven una badada semblant de Mussolini.

De part nostra confessem que el seu discurs no ens sorprengué gens ni mica quant a la substància, però si extraordinàriament quant al to, forma i circumstàncies. És un discurs més propi d'un cap de partit i fins d'un diputat al parlament que intervé en un debat apassionant que d'un home d'Estat i cap de govern. Majorment després d'un fet de tanta importància, per part del Papa de tan heroica remissivitat, per part d'Itàlia

de tanta fortuna, i per part del feixisme de tanta glòria com és el Pacte del Laterà.

L'alarma produïda, àdhuc en ambients favorables al feixisme, fou enorme, i els comentaris i les censures ací naturalment expressades *sotto-voce* ben severes. Mussolini no podia deixar d'adonar-se'n. I tractà d'apariar-lo en el segon discurs, tot i la forçada *posa* de mantenir la substància del primer. De fet, la substància és la mateixa. Mussolini volia *rectificar ratificant*, i *volia ratificar rectificant*. Es a dir, volia l'impossible. Situació d'un moment només; ara del tot abandonada. Les coses seguiran la via que han de seguir. Endebades hom voldria disimular-ho.

Com s'explica aquesta de fet incomprensible badada de Mussolini?

Alguns parlaren de l'embriaguesa del triomf feixista que era el Pacte del Laterà. No ens sembla una explicació justa, admetent i tot un instant d'esbojarrada embriaguesa. La causa és ben diversa i més profunda.

Les parts dretistes per un moment s'imaginaren que hom s'aviava vers un Estat imperialista, si plau, o ultranacionalista, però, si no sotmès, favorable almenys a aquella intervenció en afers espirituals i mixtes que, en tesi, ningú no podria negar a l'Església. Mussolini exclama: "L'Estat feixista no entén d'aquesta manera l'intervenció de l'Església".

Realment, la bona fe en alguns i en altres una cega simpatia pel feixisme per causes nacionals i polítiques els desbordà de formar-se una visió exacta, tant del fenomen feixista, com en conseqüència, de l'abast i vertadera natura del Concordat. Ací també alguns foren més papistes que el Papa.. Això per part de les dretes.

Però les esquerres (ens referim sempre a l'aspecte religiós) a llur torn s'alarmaren tant pel fet mateix del Pacte i sobretot del Concordat, com per les interpretacions que l'opinió pública dretista en donava. Hi hagué en realitat un alçament general de les esquerres.

Es endebades que vulgui negar-ho o disimular-ho, potser a si mateix, Mussolini. Ell és, sens dubte, un home de gran intel·ligència i de gran coratge. De fet, però, és molt més presoner del que sembla d'elements amb els quals, ni que ho volgués, no podria rompre.

Punts fonamentals censurables en els discursos de Mussolini

Punts essencials només, car tot el discurs forma un mosaic de la pitjor escola. Si ell volia desfer la il·lusió dretista i apaivagar l'agitació esquerrista, no li calia compondre's com ho féu. Però això ja no interessa.

Hom diu que el discurs almenys en algunes parts i just en les més comprometedores, des del nostre punt de vista no és obra personal de Mussolini, sinó un altre; se'n diu fins el nom. Deixem-ho córrer. Com-sevulla, és al capdavant discurs del Cap del Govern. I què conté?

a) *La Universalitat de l'Església i Roma* (Imperi romà)—Fou una errada enorme i imperdonable del discurs l'haver volgut explicar la Universalitat de l'Església pel geni de Roma. Ni doctrinalment ni històricament, ni de dret ni de fet, la primera depèn de la segona.

La història antiga, moderna i moderníssima ens ensenya com són perillosos i comprometedors per a l'Església els nacionalismes. Molts d'aquests, sens dubte, no podrien llançar la pedra contra Itàlia, on tanma-

teix avui el nacionalisme arriba al paroxisme i a la febre. Però no és precisament pel seu excés malaltís que el nacionalisme italià pot avui significar un greu perill per a l'Església; sinó per les circumstàncies peculiars d'Itàlia, Seu del Pontífex de Roma.

L'Estat feixista pensa ésser la Itàlia actuant en el món, la Itàlia passada que ell creu continuar; la Itàlia present, que segons ell triomfa; la Itàlia futura que prepara. Per això avalora nacionalitzant-lo i nacionalitza avalorant-lo a tort i a dret tot el que és propi "fins les mateixes úlceres"; i tot el que no és seu, fins les coses divines. L'Església, per exemple, que molts ara han pretès d'explicar històricament per la força de l'antiga Roma, de la qual el feixisme amb l'exaltació que causa una febre de quaranta graus es considera hereu legítim.

El Papa, en la famosa carta adreçada al Card. Gasparri abans de la ratificació, protestà contra semblant supervalor vanitosa. Mussolini en el segon discurs, declarà que en establir un cert nexce entre la universalitat de l'Església i el geni de Roma, no intentava de donar a la frase un abast contrari a l'ortodòxia.

No cal, però cap mena d'esforç per a comprendre com és perillós i comprometedor alhora per a Itàlia i per a l'Església un estat passional semblant, si no s'atura de seguida i no s'esvaeix. Es aquesta una qüestió tan delicada i complica tants d'altres problemes, que creiem més oportú de deixar-la El Papa, intervenint, no ha volgut deixar ni tan sols l'ombra de sospita en un punt de tanta transcendència.

b) *Església i Estat*—El Concordat reconeix la perfecta i suprema sobirania de l'Església, sobirania que Mussolini en els seus discursos ha també reconegut. Però, segons sembla, ell distingeix entre l'Església i l'Església italiana. L'Església és sobirana; però l'Església italiana està sotmesa a l'Estat. Així tindríem que l'Església a França, Itàlia, Espanya... estaria sotmesa a l'Estat, però l'Església en ella mateixa seria sobirana. La qual cosa vol dir que l'Església és com una idea platònica que no faria gens de nosa als defensors de l'omnipotència de l'Estat. "No, afirma el Papa, no és l'organització catòlica a Itàlia que està sotmesa a la sobirania de l'Estat, ni que sigui en la forma d'especial favor, sinó que és el Sobirà Pontífex, la suprema i sobirana autoritat de l'Església que disposa i jutja el que pot fer-se per a la major glòria de Déu i major bé de les ànimes, o en el pitjor dels casos (que no és de molt lluny el nostre) per a la menor ofensa d'aquell i menor mal d'aquests".

c) *Llibertat de consciència; plena llibertat de discussió en matèria religiosa; monopoli educatiu de l'Estat.*

Remarqui el lector. L'estat feixista ha pres el ciutadà com el terrisser pren l'argila per tal de plasmar-lo i formar-ne una nova criatura, a tal punt que fins el físic del poble italià, diu, hauria de canviar-se. No es detura ni davant el santuari de la consciència, on de grat o per força vol penetrar. Per això encara defensa com a axioma el monopoli de l'educació total, integral del ciutadà, a qui nega fins l'ombra de llibertat de discussió en aquestes matèries. I aquest mateix Estat admet i reconeix plena llibertat de consciència, de discussió i d'ensenyança en matèries religioses.

La qual llibertat no sols comporta una tolerància de fet o pràctica, sinó un reconeixement de dret, i per tant una justificació plena en tractar en la premsa i en l'ensenyança matèries pertanyents a la religió que en el Concordat declara "religió de l'Estat", i que és la de la quasi totalitat del poble italià. El Papa, en la citada carta, deia al nostre propòsit: "És inadmissible la llibertat absoluta de discussió, incloent-hi, volem dir, aquelles formes que poden fàcilment enganyar la bona fe de la gent poc il·luminada i que esdevenen sovint formes dissimulades d'una propaganda nociva a la religió de l'Estat, i per tant al mateix Estat, i just en allò que té de més sagrat la tradició del poble italià i de més essencial la seva unitat. Menys admissible és encara l'absoluta llibertat de consciència. Si aquesta significa que l'Estat no pot arribar a la consciència, si es vol reconèixer, com així es reconeix, que en afers de consciència només l'Església és competent en força del seu mandat diví, llavors s'ha d'admetre que en un Estat catòlic llibertat de consciència i de discussió s'han d'entendre i practicar segons la doctrina i la llei catòlica. D'on resulta per conseqüència lògica que el PLE i PERFECTE mandat d'educar no pertany a l'Estat sinó a l'Església, i que aquell no pot ni impedir ni minimitzar l'exercici i l'actuació de tal mandat, reduint-lo a l'ensenyança pura de les veritats religioses".

Que hom ponderi ben bé les últimes paraules. L'Estat feixista admet sí, que sigui ensenyada la doctrina cristiana onsevulla, àdhuc en les organitzacions infantils i juvenils feixistes. Doctrina cristiana amb una significació tan estreta, que pot equivaler a la seva inutilitat. Car la formació i educació global, integral ha d'ésser amb criteri feixista. La veritat catòlica entrarà com ornament; i comsevulla, mai podrà oposar-se a les directives d'una educació ciutadana inspirada en criteris que s'acosten en moltes coses al paganisme.

El monopoli educatiu de l'Estat és un dels punts fonamentals dels discursos de Mussolini, i de les protestes del Papa, i en conseqüència del dissidi que perdura i que per força portarà conseqüències desagradables.

I qui pot parlar-ne avui a Itàlia? Arribem així a l'altra monjoia que assenyala el procés de realització del Pacte i del Concordat.

Discussió pública.—Ahudíem suara el dissidi que continua. Si algú encara s'obstinava a negar-ho, li recordàriem aquest sol fet. Mussolini, després de les protestes del Papa, publica els seus discursos, que contenen, diu, el pensament del govern feixista. El Papa, a son torn, publica separadament la carta ja recordada al Cardenal Gasparri, on relata i condemna algunes fonamentals afirmacions contingudes en els discursos. I ací ens trobem, i el que és pitjor, sense ni tan sols poder parlar-ne. No fa gaires dies que certes autoritats cridaven els responsables d'importants òrgans de la nostra premsa i els exigien que de cap manera s'ocupessin del problema.

Preveïem una dificultat greu a primera vista. I per què us planyeu, se'ns dirà, d'aquesta censura? Si algú de vosaltres cregués, posem per cas, que just en el problema que ens ocupa, el Papa haguera obrat millor ajornant encara la fi del conflicte, podria potser parlar-ne impune-

ment en públic? I, en general, qui de la clerecia o de la premsa catòlica pot ni impugnar ni tan sols manifestar reserves tocant les disposicions pontificies, i no solament en afers de doctrina i costums, ans encara de pura disciplina? Qui, encara, de la clerecia o de la premsa catòlica pot en públic criticar les ordenacions o preceptes episcopals? I si és així, per què us planyeu que el govern feixista imposi silenci a la mateixa premsa catòlica?

Problema evidentment interessant, que, però, ara com ara, no podem aprofundir. Qui sap si se'ns presentarà l'avinentesa de tractar-lo. De totes maneres, no conté cap dificultat insoluble, ben al contrari. En el nostre cas, remarcarem només una cosa. Ací es tracta d'un conflicte entre dues potestats, entre dues sobirania perfectes, una de les quals és a més suprema. El conflicte es refereix a matèries que cauen sota la potestat de la sobirania pontificia. El Papa té autoritat sobre tot el món catòlic. En conseqüència, la premsa dels súbdits del Papa en afers que són de la competència d'aquest, no pot en justícia ésser lligada i amordassada.

Però deixem ara la filosofia i registrem el fet. El fet és que a Itàlia està del tot prohibida la discussió pública sobre l'afar de la qüestió romana. S'entén, si és criticant o tan sols fent reserves sobre el capteniment del Govern.

Excepció i confirmació alhora d'aquest vergonyós engrillonament de la premsa, la tenim en la controvèrsia sostinguda durant alguns dies d'aquest mes de juliol entre "L'Osservatore Romano" i "La Tribuna".

El punt de partença foren unes paraules de "L'Azione Giovanile", de Milà, que alarmaren de seguida a "La Tribuna" i altres periòdics governamentals. És ben cert que el Govern deixà que la polèmica continués per tal d'insistir encara una vegada, mitjançant "La Tribuna", que en el cas concret semblava el seu òrgan oficiós ("La Tribuna" és, en general, ultrafeixista), sobre alguns punts de vista que de cap manera no vol abandonar. Així sorgí de nou el problema de "L'Acció Catòlica" i de l'educació del jovent, que l'Estat vindica per a ell amb dret no sols prevalent (que ja és absurd), ans encara exclusiu.

Gravíssim és encara l'aspecte de la polèmica que es refereix al caràcter i abast del Pacte i del Concordat. "La Tribuna" sostenia el caràcter precari del Concordat, mentre que el Pacte és obra definitiva. De manera que tindriem una nova aplicació del popular proverbi italià "Fatto il miracolo, gabbato il Santo"; o l'altre del valor de la prometença del mariner. Sota els cops de la lògica de "L'Osservatore", "La Tribuna" sortí amb la *boutade* que sols *en teoria* havia alludit el problema. De fet, però, aquesta ens sembla la recòndita voluntat de molts, i l'anginosa preocupació de molts catòlics, i no solament de la plebs. Preguem a Déu que siguin històricament una realitat les paraules solemnes del Papa "Simul stabunt ant simul cadent" (Pacte i Concordat).

Congrés de Filosofia.—Tingué lloc en el mes de juny proppassat i durant aquell període d'efervescència resultat del contrast entre l'optimisme de les dretes i la reacció de les esquerres. De fet, aquell Congrés és un mirall que reflecteix amb justesa la vera situació actual bon xic

desconcertant i contradictòria. La reconciliació esdevinguda provocà, repetim, un alçament general i un correuïta vers les forteses de la llibertat del pensament i de la vida pràctica, amenaçades, hom creia, pel Pacte i pel Concordat. Aquesta preocupació paorosa traeixen els discursos de Mussolini al Congrés i al Senat, i el discurs que pronuncià al mateix Congrés de Filosofia. Altrament, no s'explica la seva intervenció. Pobre discurs aquest darrer, amb el qual Mussolini volgué defensar el feixisme contra les acusacions arreu difuses de la seva tirania contra la llibertat del pensament. Això, d'una banda; i de l'altra, es parlava de l'amenaça clerical novament invasora. Pobre discurs en tots sentits, aquest del Congrés Nacional de Filosofia.

En canvi, però, l'escola catòlica hi fou admesa i respectada, la qual pulveritzà totes les doctrines dels adversaris, i en particula—cal notar-ho—l'absurda teoria hegeliana de l'omnipotència de l'Estat, tan cara al neohegel·lià Gentile, autor de la reforma escolàstica feixista. Un dels Congressistes del nostre camp, ben cèlebre i conegut a Itàlia, parlant de la marxa del Congrés, digué privadament: "Avui res no hem de témer dels nostres adversaris. Estem més ben armats i som més forts que tots ells". Així és, parlant científicament. En la pràctica, però, les coses seguiran, si fa no fa, de la mateixa manera. El problema avui és un problema polític i estatal. *Voilà tout.*

Decret sobre la bandera.—El Govern italià acaba de promulgar un decret que regula l'ús de les banderes estrangeres. Nova sorpresa. Cap conflicte de banderes estrangeres no existia a Itàlia. Per què, doncs, el decret? L'alarma prové de la bandera pontificia. L'Estat pontifici, amb Roma capital, de fet i de dret deixava d'existir, i es restrenyia a la "Ciutat del Vaticà". I és la bandera d'aquest microscòpic Estat que el govern feixista tem encara, a desgrat dels milers de quilòmetres que, segons Mussolini, els separa. Fet i fet, però, no és una pura ficció la "Ciutat Vaticana". Ultra això, la nova situació jurídica és d'ahir. A més, hi ha aquell "simul stabunt aut simul cadent", que com una espasa de Damocles, manté viva la memòria d'una realitat que hom voldria esvaïda i evaporada per sempre. Aquesta és la causa del decret sobre les banderes estrangeres. D'ells ens ocupem en un petit article d'*El Matí*. Al nostre objecte, constitueix un nou senyal, no del tot insignificant, del procés de realització de la situació político-religiosa italiana que hem examinat en el present article.

Resum i acabament.—I quina és aquesta? No és ni podria ésser la que alguns ingenus optimistes i filofeixistes de les dretes i més papistes que el Papa somiaren i esbombaren. Però no és tampoc la que amb tel Pacte i Concordat hom podia amb plena justícia esperar i exigir.

Tindran, doncs, raó els pessimistes? No ho creiem. L'actual problema, a primera vista desconcertant, és en el fons un episodi de l'etern conflicte entre les dues potestats. En cada país presenta un caràcter local peculiar. A Itàlia, Seu del Pontífex, per força oferirà un caire del tot singular.

A més, pel nostre compte, hi albirem una raó providencial.

Itàlia avui és una gran potència. Si no té la força que s'imagina el feixisme, és, però, sens dubte, una nació que pesa en la balança internacional. A més, avui està dirigida per un Govern ultranacionalista, imperialista. Les conseqüències internacionals són ben clares.

Si ara, doncs, de cop i volta, entre la Ciutat del Vaticà i el Govern feixista s'establís un corrent de franca i íntima simpatia, la susceptibilitat internacional, per raons polítiques i religioses, no podria esclatar en manifestacions perilloses per a una institució, com l'Església catòlica, que és, sí, universal, però que de fet té la Seu a Itàlia i com a govern central està integrada quasi exclusivament per italians?

Avui el món passa una crisi molt aguda de nacionalisme. L'ombra mateixa de nacionalisme en les esferes directores de l'Església perjudicaria enormement els interessos de Déu i de les ànimes.

I és des d'aquest punt de vista—per acabar—que esguardem la qüestió político-religiosa italiana.

Per al proper avenir, no som optimistes, però ho som plenament per a l'avenir llunyà.

PERE VOLTAS

LLIBRES & REVISTES

ELS LLIBRES

*En aquesta secció es faran
recensions crítiques de totes les
obres que ens siguin trameses en
doble exemplar.*

ANUARIO ECLESIASTICO. Eugenio Subirana, Editor Pontificio. Barcelona.

La present edició de l'Anuari Eclesiàstic de la Casa Subirana assoleix l'any quinze de la seva publicació. Aquesta regularitat i la lloable persistència a millorar-lo per part dels editors i del seu incansable ordenador, Mossèn Antoni Tenas, li donen el caràcter d'obra consolidada. No diem "definitiva", perquè, prescindint de la consideració que les coses humanes mai no podem aspirar a aquest qualificatiu, l'indole de l'Anuari comporta sempre noves millores, sobretot en la part referent a estadística, subjecta constantment a rectificacions i a aquelles simplificacions que només s'aprenen sota el mestratge d'una llarga experiència.

El volum corresponent a aquest any conté la consuetada estadística dels anteriors volums que la diligència dels col·laboradors forans ha permès que sortís més completa i més ben distribuïda. S'hi transcriuen, literalment traduïts, els documents darrerament emanats de la Santa Seu. El Rev. Manuel Rovira, docte canonista, comenta les decisions de les sagrades Congregacions i Tribunals de Roma amb aquella claredat que li és tan peculiar. Segueix el text fragmentari de les circulars i cartes pastorals dels prelats espanyols que poden interessar a la generalitat dels fidels o bé a la clerecia, i una documentada monografia del canonge Llovera referent a la veritable unitat religiosa. I encara s'hi insereix un estudi del Rev. Albizu sobre la pràctica de la Predicació que interessarà de debó als sacerdots dedicats al ministeri parroquial o a l'apostolat de la paraula; un treball, orientador com tots els seus, de mossèn Manuel Trens sobre la decoració dels temples, i una dissertació de caràcter històric del P. Gazulla, qui d'una manera ben escaient ha volgut participar a l'homenatge que l'univers catòlic retrà a la Mare de Déu en el 75è aniversari de la definició dogmàtica de la Concepció Immaculada.

Resulta, com veuen els nostres lectors, un llibre actualíssim des de diversos punts de vista. Es fa albirable en cadascuna de les seccions, i àdhuc en cadascuna de les pàgines, aquest anhel de superació que retrèiem en començar aquestes ratlles. Ens en felicitem, i voldríem que els nostres mots representessin un nou, encara que minso, encoratjament a tots els qui participen a la confecció d'un llibre que aviat ens resultarà indispensable.—C. MONTSERRAT.

PARLAMENTS A LES CORTS CATALANES. Text, introducció, notes i glossari, per Ricard Albert i Joan Gassiot. (Els Nostres Clàssics. Barcelona, 1928.)

Sense la llibertat política que suposa el funcionament de les nostres Corts medievals, ser'a difícil d'imaginar un desenrotllament de l'oratória parlamentaria com el que ens evidencia aquest volum. En l'oratória política catalana, en efecte, hom pot notar — reflex fidel — tota l'evolució que les Corts sofriren al llarg de llur existència. Els balbuceigs inicials, la consolidació en temps de Jaume I i Pere II, l'esplendor de Pere III i Martí, la davallada següent, amb algun esclat fugaç, tot s'emmiralla en aquests discursos que Ricard Albert i Joan Gassiot han extret, pacientment i amb tota cura, de l'immens dipòsit, que tan belles sorpreses ens proporciona sovint, nomenat Arxiu Reial de Barcelona, altrament de la Corona d'Aragó.

Abans d'aquest recull s'havien publicat parlaments en els volums de *Cortes de los antiguos Reinos de Aragón y Valencia y del Principado de Cataluña*, editats per l'Acadèmia de la Història de Madrid — completament inservibles, per al nostre públic normal de lectors —; en els primers volums de la *Colección de documentos inéditos del Archivo de la Corona de Aragón*, a cura de Pròsper de Bofarull — útils, únicament, per a erudits i investigadors —; en el llibret de Prat de la Riba *Corts Catalanes. Proposicions i respostes*, amb destinació popular — esgotat, però, avui dia —, i en alguns altres llocs, ignorats gairebé de tothom. *Parlaments a les Corts Catalanes* apareixien, doncs, com a cosa inèdita. Llur inclusió en una col·lecció com la d'*Els Nostres Clàssics*, altrament, li assegurava, a l'avançada, una atenció i un èxit merescudíssims.

Poc podia esperar-se el lector pacient, resignat per endavant a una freda lectura — documents d'arxiu, textos oficials — de trobar-se amb discursos tan contundents com el de Pere III a les Corts de Montçó l'any 1363, o abrandats de patriotisme com els de Martí, tan celebrat, a les Corts de Perpinyà de 1406, i del cardenal Margarit, a les Corts de Barcelona de 1454, ressonant encara de les paraules del rei Martí. I és que aquests parlaments no eren pronunciats com a número obligat de les nostres Corts, sinó que responien a una necessitat essencial de la Nació. Per això, quan, alguna vegada, la necessitat desapareix i resta l'oració per pura fórmula, fa un ressò de cosa insincera i buida de tota importància, que contrasta notablement amb aquelles que hem citat, tothora interessants i vives.

Les mostres d'oratória política contingudes en el volum que ens ocupa abarquen de l'any 1355 al 1519. Malgrat la longitud — en el temps —, posseeixen característiques generals, algunes de les quals — valor i significació històrica, caràcter i procediment retòric, esperit patriòtic i fons doctrinal — hav'a assenyalat molt enecertadament el doctor Rubió i Lluch en un excel·lent estudi; les diferències imposades per les èpoques a què corresponen, tant com a la diversitat d'estil i de mètode en la forma, estructura i desdoblament del discurs, varietat de fonts utilitzades per al seu contingut doctrinal, que remarca Valls i Taberner, han de referir-se al caràcter — i nacionalitat — de qui les pronunciava. La cordialitat, per tant, la sinceritat — i també l'intenció —, posaren ben lluny, per exemple, Pere III de Joan II. Entre els dos cal saber destriar tota una evolució política: l'un regna sobre la seva "terra beneïta poblada de lleialtat", per a la qual procurarà tota aneixió o tot avantatge; l'altre posseeix uns territoris que no dubtarà sacrificar quan li convingui per als seus fins personals. I això té un ressò profund en llurs oracions.

No són, però, solament, proposicions reials el que ens donen els editors de *Parlaments a les Corts Catalanes*. Tant com elles, hi trobem discursos de nobles, prelats, vise-cancellers, lloctinents... "Hàbils insinuacions—ha dit Valls i Taberner—per a assenyalar al monarca els seus deures, defenses decidides de les llibertats i franquesses de la terra i de la immunitat parlamentària, reclamacions fermes i precises contra els abusos de l'administració pública i particularment respecte la mala organització de les funcions de la justícia, es troben en les proposicions dels representants en Corts dels diversos estaments."

Tot aquest contingut, sobretot en l'oratòria de reis, de bisbes, de nobles — en oposició a l'oratòria de l'estament vulgar, d'una gran simplicitat — és exposat en una prosa atapeïda de cites, singularment bíbliques — en alguns discurs, com el de Simó Salvador, a Tortosa, l'any 1442, excessivament — que adopta sovint una forma de sermó i es val, en certs indrets, de frases rimades, per indicar els temes a tractar.

El llenguatge llatinitzat — construccions d'infinitiu, hipèrbaton — és una mostra d'erudició que no deixa escapar qui pot valer-se'n. Alfons d'Eixea, Bernat de Gallac, Joan Margarit, en donen bona mostra: "Testimoniege tota escriptura divina e humanal, la salut de la cosa pública en un príncep residir". "Iolant, del molt alt príncep e senyor don Joan, rei d'Aragó, de gloriosa memòria, quondam, muller..." "Llegim en los llibres de *Esdre*, Neomias, estant davant lo rei Arfaxat, ésser trist e plorós".

Escampades entre les proposicions es troben idees interessants sobre la cosa pública — "migençant literatura degué ésser en tots temps regida la cosa pública"; "és propi convocar los magnets, nobles, barons, cavallers e hòmens de paratge, los quals són ordenats no pas a dar consell, mas tan solament són ordenats a exercir armes e executar les conclusions e deliberacions fetes e determenades en les corts e congregacions, així en fet de conquestes com en defensió de la terra"; "com... en lo regiment de la cosa pública ocorren grans dificultats e molts perills, cové que los regidors de aquella suen bé forts"; "l'ofici de príncep és ab grans treballs e sollicitud d'entendre e tenir en justícia e pau sos regnes e terres", — i, també, algunes dites de to popular — "la triga es verí de la comunitat"; "ço que podem fer avui no devem esperar demà"; "major virtut és ministrar justícia que llegir ciència".

Parlaments a les Corts Catalanes ens apareix com un fruit saborós de l'activitat dels Estudis Universitaris Catalans. Al curs d'investigació d'Història de Catalunya, professat pel doctor Francesc Martorell, va elaborar-se'n l'edició, a cura de Ricard Albert i Joan Gassiot.

Si algunes remarques hi hem de fer, són insignificants i de poca consistència: un parèntesi equivocat (pàg. 23; hauria de tancar-se després de "ço que fer li deu e complir"); unes paraules juntades malament (pàg. 44; diu "guardant-lo", per "guardant lo"); puntuació errada en més d'un lloc (pàgs. 37, 75, 209, 224,...) i — més important — una feixuguesa que s'hauria pogut evitar excloent del volum alguna de les peces que hi figuren actualment.

Però, en canvi, la introducció, les notes i el glossari són admirables. Sobretot en l'anotació, Albert i Gassiot han realitzat una tasca extraordinàriament reeixida, densa de quantitat i de contingut, que posa de relleu — al costat de la literària — la gran valor històrica dels discursos. (I una bona prova d'ella l'ha donada Ferran Soldevila amb la sèrie d'articles que ha pogut escriure al marge d'aquests parlaments ¹.) En

¹ *La Publicitat*, 23 octubre 1928 i segs.

la introducció, concisa però rica d'idees, és donada una ràpida visió del desenrotllament de la nostra oratòria: els orígens eclesiàstics, el naixement de l'oratòria política quan "un estat organitzat a base de llibertat i una llengua prou evolucionada" ho permeten, el procés evolutiu de les Corts i llur cerimonial, els discursos coneguts sumàriament i per referència a través de les cròniques, les qualitats oratòries dels nostres reis, l'estructura canviant i diversa de les proposicions, respostes i cèdules; tot hi és exposat i valorat amb exactitud i ponderació.

En resum: *Parlaments a les Corts Catalanes* és un llibre excel·lent — dels millors de la col·lecció *Els Nostres Clàssics* — preparat conscientment i responsable per Ricard Albert i Joan Gassot, els quals amb aquest treball han donat el primer pas — ferm i segur — en el conreu científic de la història. I és així mateix una prova que el mestratge de Francesc Martorell com a encarrilador de les joves vocacions històriques — les primeres mostres són prou eloqüents — posseeix una gran eficàcia i lleva ja òptims fruits. — R. ARAMON I SERRA.

LA BIBLIA.—VERSIÓ DELS TEXTOS ORIGINALS I COMENTARI, pels *Monjos de Montserrat*.—XX. EPÍSTOLES DE SANT PAU ALS ROMANS I ALS CORINTIS, per *Dom Salvador Obiols*. — Monestir de Montserrat, 1928.

Després d'haver fet a mans del poble cristià la Lleï mosaica, bé escau d'enllestir les epístoles de Sant Pau que és qui més intensament i extensament ha comentat la Lleï i la seva valor, davant el fet de la vinguda de Jesucrist i de la Nova Lleï evangèlica.

En fullejar aquest volum, hom s'adona del seu caràcter primordial de comentari, tant per la perllongada introducció, com per les notes, que no presenten un aspecte estrictament crítics, sinó més bé pastoral. Aquesta particularitat li augmenta la valor.

Hom s'entusiasma en els comentaris de Sant Pau d'altre temps, ordinàriament treballats en la llengua llatina. Creiem que aquest, treballat en la llengua catalana, serà inclòs en la llista dels comentaris en els temps que vindran i se'l nomenarà amb plena honor.

El seu extens pròleg és allò millor que s'ha escrit en llenguatge vivent entre nosaltres, i és digne d'elogi. Les seves divisions: Vida de Sant Pau i Epístoles de Sant Pau, ens donen una molt completa visió de l'home, l'apòstol, la doctrina, fets, epístoles, etc., que presenten una nota ben faent de la transcendència de l'apòstol Sant Pau i de la seva doctrina i apostolat. Quant al text, qui hagi llegit els cinc llibres de Moisès plasmats primigèniament en hebraic i ara llegeixi les epístoles, plasmades primigèniament en grec, trobarà una forta diferència i en la major part n'és la causa l'aplicació de dues llengües tan distintes com l'hebraica i la grega.

En el treball del P. Obiols es veu mestratge i encert en text i notes, els quals no volem dubtar que seran copsats pels utilitzadors de tan extensos materials.

Troblem punts diferencials, és veritat, amb el treball sobre el Pentateuc del P. Ubach. Ens resulta més tallat, potser més abrupte el Pentateuc, que a més d'ésser en llengua hebraica, bé l'hem de mirar com a literatura més primitiva. Sols el costum i l'estudi faran en molts casos percebre les seves bel·leses tan nombroses.

Sant Pau és, entre tots els escriptors del Nou Testament, sense cap d'sputa, el que més dóna a comprendre que tenia talment assimilat al seu esperit no tan solament el text de l'Antic Testament, com el pot ten'r escrit dins la memòria qui sovint l'hagués recitat o oït recitar, sinó el sentit del text en el seu aspecte teològic, moral i messiànic. Per aquesta raó es val tant i tant del sentit teològic, moral o messiànic dels textos de l'Antic Testament. Per cert sabem que no sols ho feia s'nó que era aquesta la idea seva, per tal com alliçona a Timoteu en la segona epístola a aquest deixeble c. 3, 16: "Tota escriptura divinalment inspirada és profitosa per a l'alliçonament, per a la discussió, per a l'esmena, per a l'educació en la justícia..."

Aquest advertiment ens diu el seu propòsit, el qual queda refermat pel record continuat de textos i més textos de l'Antic Testament. La mateixa quantitat de citacions el fa ressentir del regust hebraic de la gran majoria dels llibres de l'Antic Testament.

Per bé que no és del nostre voler de fer retrets a aquesta edició que tants mèrits enclou, heus ací algunes anotacions que creiem d'interès.

En les denominacions de les epístoles hauria calgut fixar les terminacions altrament i més encara essent la traducció de l'original, car la denominació que se'ls dóna prové més aviat del llatí. A més, en les biblies antigues en trobaríem bons exemples. Almenys per les *Filipenses*, *Colomenses*, *Tessalonicenses*. Filèmon crec que estaria bé. Ens plauria més: Efesians, etc.

Plau-me de recordar cosa semblant del darrer volum publicat de l'Antic Testament. També el llatí dóna la uniformitat denominativa als noms gentilicis. A Nombres 3, 27: amram'ites, jessiarites, hebronistes, ozielites, caathites.

I al verset 33; moholites, musites.

En canvi al Deuteronomi c. 7 v. 1: el Ileteu, i el Gergeseu, i l'Annorrheu, i el Cananeu, i el Feretzeu, i el Hebeu, i el Jebuseu. Aquests mateixos repetits al c. 20, 17.

Difícilment es podran fixar des d'ara moltes de les denominacions bíbliques; però s'ha de procurar ajudar-s'hi des de la primera.

Hi ha qualque construcció que cal examinar. A Romans 5, 2; "pel qual i tinguerem l'accés per la fe..." Aquesta i, baldament respongui al *καί*, creiem, cas de voler-la traduir, m'ltor fora fer-ho per: *inclús*, *bé*, etc., no pas per una i, que empren més com a copulativa, que com a asseverativa.

Naturalment que el traductor ha de salvar com pot les dificultats. Vegeu Romans 9, 32: "Toparen amb la pedra de topament." I no volem pas dir que en aquest darrer no se n'hagi eixit aïrós el traductor.

De belleses de traducció, bé n'hi trobareu. Ens plau força l'Abbà de Romans 8, 15. Vegeu també Romans 3, 10-18 i també el c. 9, 22-33.

De l'epístola als Corintians, pot servir d'exemple tot el capítol vuitè.

Les notes representen un llarg treball fet assenyadament.

Fem vots per a la continuïtat d'aquesta edició bíblica, conservant l'alt nivell amb què l'inicià el P. Ubach, volent-li tota perfecció en casos occidentals relativament o en absolut perfectibles.

En donar particularment enhorabona a Dom Salvador Obiols, aquesta voldria ésser portadora de tot bon averany.—JOSEP CASANELLES, Prev.

ANALECTA SACRA TARRACONENSIA. Anuari de la Biblioteca Balmes,
MCMXXIX. Volum V. Barcelona.

Ha sortit a la llum el volum cinquè d'aquest Anuari, que en pocs anys ha assolit l'assaonament de les coses definitives, mercès al fervent anhel de progressiva superació que hom descobreix en els directores i els col·laboradors.

La primera part comprèn treballs de caràcter teològic i filosòfic: Una lucubració d'alta volada teològica, signada pel P. Teixidor, en la qual es fixa l'abast dels mots "amistat entre l'home i Déu", "gràcia santificant" i "hàbit de caritat", segons la ment del doctor Angèlic, i s'arriba a una conclusió que molts autors compartirien, si de bell principi defugissin tota confusió acceptant els termes emprats en llurs disquisicions.

Segueixen tres estudis dels reverends Feliu Tressera, P. Flori i P. David Garcia, en els quals són escatides, respectivament, les doctrines metafísiques de Fra Tomàs de York i les influències que plasmaren la seva ideologia, senyaladament la d'Avencebrol; les doctrines balmesianes referents al problema del procés cognoscitiu; i el problema epistemològic—avui dia el més delicat i obsessionant de tots els problemes—en la seva íntima connexió amb les veritats metafísiques.

Integren la segona part sis monografies. Ferran de Segarra hi estudia els antics segells de l'arquebisbat de Tarragona, fent-ne una descripció que representa un poderós ajut per als que no estan versats en sigillografia; mossèn Serra i Vilaró reporta l'inventari d'alguns documents de l'arxiu de Bagà providencialment sostrets a l'acció del temps i al vandalisme dels homes; mossèn Josep Vives addueix noves dades i nous raonaments per refermar la seva opinió tocant els tipus emprats en una inscripció lapidària; Ferran Valls i Taberner hi insereix una copiosa sèrie de documents que completen la part ja publicada del diplomatori de Sant Ramon de Penyafort i constitueixen una abundant deu per a futures investigacions entorn a aquest egregi baró, massa oblidat encara dels seus coterranis; mossèn Rius i Serra hi descriu un curiosíssim inventari de joies pertanyents a Calixte III que els historiadors hauran de tenir en compte, en part per a rectificar espècies acollides amb excessiva credulitat; mossèn Eduard Junyent hi descabdella un tema de tan cabdal interès per a la història i per a l'arqueologia sacra com el dels primitius orígens i desenrotllament del títol de Sant Climent a Roma.

Segueixen una sèrie de recensions signades per diferents col·laboradors; l'acostumada crònica en la qual són reportades les tasques acomplertes i les que sol·liciten encara l'activitat dels pacients recercadors acoblats sota el guiatge de l'insigne Balmes; i finalment una combinació de la Bibliografia hispànica a inventariar la producció literària que respongui a aquesta secció i a documentar els conreadors de les essentades ciències.

Felicitem-nos de l'aparició d'aquest volum, profusament il·lustrat i d'una envejable presentació tipogràfica. No desdii dels anteriors, i ens permet d'esperar que successius volums consolidaran aquesta tasca eminentment cultural, a desgrat dels sacrificis que comporta.—C. MONTERRAT, Prev.

VIATGE AL PAÍS DE LES 36.000 VOLUNTATS, d'André Maurois.—Col·lecció "Grumet", 1929.

Reeixir en la difícil tasca d'escriure un llibre de contes per a infants, serà sempre mereixedor de tota classe d'elogis. La mentalitat infantívola, tan sensible a les més lleugeres equívocacions, exigeix, per part dels qui es dediquen a educar-la, una formidable atenció. Feta d'una simplicitat senzillament esveradora per a una intel·ligència formada, resisteix a tots els esforços que, per conèixer-la a fons, puguin fer-se. I és justament per això: perquè composta d'una lògica clara i neta, no permet els matisos ni les persuasions per aconseguir la seva conquesta; cal dir-li les coses amb una màxima netedat en el fons i en la forma, cal evitar els camins tortuosos per arribar-hi, cal no "voler-la" conquistar, sinó conquerir-la purament i simple. La seva receptibilitat es redueix a dues alternatives sense apel·lació: o bé accepta o bé rebutja el que se li dona, però mai admet les coses a mitges o condicionalment. És, doncs, indispensable d'endevinar totalment els seus desigs per fer-se-la seva. I això és tan difícil!

Al dir que és difícil, però, no volem pas dir que sigui impossible. Escollir un tema fortament suggestiu—suggestiu per als infants, naturalment—; desenvolupar-lo amb la màxima netedat possible; no voler-hi donar finals apoteòsics o patètics sinó simplement corrents; i per poca traça que tingui l'autor, l'èxit està assegurat. Naturalment, no sols amb aquests preceptes s'aconseguirà el fi desitjat. Així, cal evitar amb una cura severíssima tota possibilitat de dubte sobre qualsevol punt de l'obra; l'infant, que sols admet allò que comprèn, ho rebutjarà sistemàticament, i en passar-hi per sobre, llançarà un pont que pot trencar-se en el moment més impensat—i amb ell tot l'encís que li haurà causat l'obra. També s'ha de reflexionar detingudament sobre el punt d'enllaç que tingui l'obra amb la realitat. L'infant viu dins un medi que li recorda constantment la més pura veritat de l'existència; i no obstant, la suggestió del tema resideix molt principalment en la dosis d'irrealitat que contingui. Llavors, com conciliar els dos extrems evidentment antagònics? Al nostre entendre, usant de l'únic mitjà que lògicament ens desprèn de la realitat de la vida, sense forçar la imaginació: el somni. Gràcies a ell, podem donar una aparença perfectament lògica, a esdeveniments que depenen de l'irrealisme més absolut; i gràcies a ell, també, ens podem permetre divagacions sense fi, que donin matèria a una sèrie de temes suggestius. És, doncs, el mitjà més recomanable—i és el que ha emprat Maurois, en la formació de l'obra que recensionem.

Laieta, la noia que fa el viatge al país de les 36.000 voluntats—país on tots els nois i noies es converteixen en fades—es troba fatigada després de tot un dia d'estudi. Ella no vol anar-se'n a dormir, però la mainadera la hi obliga; i és tot pensant en la lliçó de l'endemà, que suaument, sense cap canvi brusc que sobti la lògica infantívola, la realitat del moment, es converteix en el més meravellós dels somnis. La beta de llum que passa per sota la porta de la cambra de Laieta, es transforma en un sol magnífic i resplendent; el llençol blanquíssim del llit, es converteix en un immens desert de sorra; i l'ensomni comença. Magnífic mètode per solucionar el problema abans esmentat! Maurois salva l'obstacle amb la mateixa agilitat que quan es trobava davant els arduos problemes plantejats en "lli-

mat". Gens de fressa, cap sistema aparatós, i un gran domini de si mateix i del tema que tracta.

No menys admirable és la solució que dona al final de l'obra. Trobant-nos en ple domini de l'ensomni, s'ha de buscar un motiu per destriar-lo, puix que fonamentant-se l'obra en la lògica més estricta, així com comença en una completa normalitat, també ha d'acabar sense efectismes perniciosos, tal com acabar a una veritadera història que no fos de fades. I el motiu el troba Maurois en allò que més falta als infants: la voluntat. Essent una llei d'aquest país meravellós, que tothom pot fer el que desitja, Laieta, i els altres infants que l'acompanyen, realitzen a cada moment els seus més cars ensomnis. Però arriba un moment en què passa allò que no podia per menys de passar: les voluntats dels uns i dels altres, es contradiuen i es destrueixen mútuament; i fatigats tots plegats de voler allò que no poden abastar perquè un altre vol justament el contrari, prefereixen desertar del país de les fades i entornar-se'n allà d'on han vingut: del llit on somien. I ja tenim altre cop la realitat, i amb ella la fi del llibre. El mètode de Maurois, és, doncs, perfecte, i no dubtem ni un instant, que tingui l'èxit més complet entre els infants que hegeixen aquest petit llibre del "Viatge al país de les 36.000 voluntats". D'ell podran treure la saludable conclusió que moltes voluntats valen menys que una de sola, i que havent de viure en un món on les persones —i per tant les voluntats— es compten per milions, la mútua tolerància és el millor precepte de tots. Magnífica iniciació per als homes de demà.—ERNEST NOBLE.

FILOSOFIA MEDIEVAL.—Estudi del professor Martí Grabmann. — Traducció de Salvador Minguijon.—Editorial Labor.

El professor Martí Grabmann en poques planes ens dona una síntesi admirable de la filosofia medieval.

D'aquella època reculada veiem sorgir figures de gran relleu que creuen excel·lir en la filosofia religiosa. La filosofia dels Pares de l'Església, diu el Professor Grabmann, no és en conjunt un sistema filosòfic independent, sinó una peça constant alçada dintre de l'estructura de la teologia i enllaçada amb els fins d'aquesta. una filosofia religiosa al servei dels ensenyaments de la fe.

Els Sants Pares feren grans esforços per a cristianitzar la filosofia antiga. Havien forçosament de refusar les teories filosòfiques que estaven en contradicció amb els principis fonamentals del cristianisme. Combatien l'escepticisme que constituïa un obstacle perquè el poble cregués en les veritats de la fe i l'epicureisme que estava en contradicció amb l'austeritat cristiana. En totes les èpoques l'Església ha exhortat els homes que van a l'encalç dels platxeris de la vida i que pretenen convertir la terra en un paradís. Per a trobar Déu vol caminar amb el peu nu damunt les pedres cantelludes del camí del sacrifici i del dolor.

El senyor Grabmann fa remarcar que els filòsofs que es convertiren al cristianisme cercaren en llur propi pensament la manera de confrontar la concepció del món que havien professat i les ensenyances cristianes.

En el segle II existeix ja un important moviment filosòfic (Justí el filòsof, Atenàgores, Tacià, Teòfil d'Antioquia, etc). Els ant'gnòstics varen sostenir polè-

miques vehements contra les teories antieclesiàstiques del gnosticisme sincrètic. Els escrits més remarcables són els de Tertulià.

En l'escola catequística d'Alexandria s'estableix ja una estreta unió entre la Filosofia i el Cristianisme. (Clement d'Alexandria, Orígenes).

Les discussions i fórmules cristològiques i trinitàries, afirma el senyor Grabmann, varen donar ocasió des del segle IV a la fixació d'una terminologia teològica eclesiàstica i a què s'utilitzessin i s'examplessin els conceptes metafísics de la Filosofia.

Els Sants Pares es limitaven a emprar els textos d'Aristòtil únicament en l'ordre terminològic. Fou Boeci, el darrer romà i el primer escolàstic que va introduir mitjançant traducció i comentaris el pensament aristotelià. La seva obra "*Consolatio philosophiae*", que va obtenir una difusió tan gran però, una base neoplatònico-escolàstica.

El senyor Grabmann fa un estudi de les fonts filosòfiques pròpies de la patristica que són l'estoïcisme, el platonisme eclèctic popular i especialment el neoplatisme. Es admirable l'estudi que fa l'autor de l'obra que comentem de la filosofia de Sant Agustí, el més gran dels teòlegs de l'Església catòlica. Remarca molt justament que ell ha assenyalat els camins a la dogmàtica especulativa, a la moral i a la mística i ha creat una sèrie de disciplines teològiques. La filosofia de Sant Agustí és personal. Les seves obres tenen un gran atractiu àdhuc per a l'home modern. Es una àguila que segueix volant per damunt del cimalls més alts de la filosofia.

Sant Agustí, abans d'obrir els ulls a la llum de la fe, aspira conèixer la veritat. El sensualisme i el materialisme dels maniquers, no poden satisfer els desigs de la seva ànima que desitja esquinçar les tenebres que l'embolcallen i emprendre el vol vers el regne de la llum. No li plaïen tampoc l'escepticisme perquè era un mur que aturava el vol de la seva ànima. L'esperitualisme dels escrits neoplatònics, fora el terreny metafísic des del qual es va poder enlairar vers el coneixement de la veritat.

Sant Agustí, va trobar la veritat perquè era humil. Els intellectuals moderns que no el troben es perquè s'embolcallen sota el mantell de porpra de l'orgull.

La humilitat és el camí que mena a Déu. On no arriba la raó freda i escrutadora ha d'arribar la fe. Sant Agustí volia conèixer Déu i l'ànima. Per arribar al coneixement de Déu, cal fer vida interior. Els homes no es perfeccionen mirant cap a enfora, sinó mirant cap a endintre. La veritat la trobem dintre de nosaltres. No la coneixen aquells que passen per les vies amples de la vida contemplant embadalits les coses del món exterior, sinó aquells que saben recollir-se dins el santuari de la seva ànima.

Observa el senyor Grabmann que molt abans que Descartes, va posar Sant Agustí en la certesa immediata dels fets de consciència i del propi "jo" el punt de partida de la filosofia.

En Psicologia, segueix dient, gira entorn el gran problema metafísic de la substancialitat, espiritualitat i immortalitat de l'ànima humana.

Per a la comprensió de la història de l'escolàstica medieval, dedica un capítol a la filosofia islàmica i judaica. Aquest capítol és interessantíssim. No és possible donar amb més sobrietat i justesa una visió tan condensada dels filòsofs d'aquella època i de l'origen i evolució d'aquella escola filosòfica.

La part més reeixida del llibre és la que està consagrada a l'estudi de la filosofia de l'Escolàstica.

L'autor defineix admirablement els caràcters generals de la dita filosofia i exposa el seu mètode i la seva tècnica.

Descriu la direcció fonamental del pensament escolàstic en general, demostra que mai no ha tingut una representació equivocada del món i de la natura i fa un estudi molt profund de les fonts de la filosofia escolàstica.

Seguidament s'ocupa del desenvolupament de la filosofia medieval en la antiga i en l'alta Escolàstica. Aquesta és la que es va desenvolupar en el segle XIII. En aquella època es va formar la Universitat de París i va tenir lloc l'activa participació dels dominics i els franciscans en la vida científica.

El capítol dedicat a l'estudi de la filosofia de Sant Tomàs, és notabilíssima. El senyor Grabmann sap donar un relleu extraordinari a la personalitat del gran filòsof. Es una síntesi tan ben feta i ha estructurat tan admirablement els capítols, que és impossible extrartar-los. Sant Tomàs se'ns apareix amb tota la seva grandesa. Avui que existeix una desorientació tan gran entre la joventut, caldria que les seves obres fossin llegides i meditades. Cal que la nau del pensament no solqui mars agitats on la fúria del vent pot fer-la naufragar. Unicament els homes ben equilibrats saben on van: La llum de la filosofia pot esquinçar les tenebres de l'error i esborrar al nostre esperit el camí de la perfecció cristiana, que és el que mena a Déu. La filosofia és el coneixement de la veritat. L'obra del professor Grabmann, la creiem altament beneficiosa per a la joventut intel·lectual.

L'il·lustre catedràtic de la Universitat de Saragossa, senyor Salvador Minguíjon, una de les plomes més brillants i més prestigioses del camp social catòlic, ha traduït la dita obra. No cal dir que tractant-se d'un escriptor tan culte, la traducció és admirablement ben feta. Autor i traductor, han sabut posar-se a la mateixa alçada.—L. CIVERA I SORMANÍ.

LES REVISTES

Les reproduccions i reduccions d'articles d'altri fetes en aquesta secció, tenen només caràcter documental; la inserció d'elles no implica, doncs, conformitat plena amb llur contingut.

COM NASQUÉ EL MÓN, de Luigi Bonaventura Michetti, al "Corriere d'Itàlia", de Roma.

La preocupació de conèixer com nasqué el món, és tan vella com el món mateix, això és, ve, potser, del mateix Adam, de la primera civilització. Pensadors, poetes, astrònoms, tots han cercat de descobrir com sorgí del no-res l'esfera sobre la qual, rodant, rodant, es plora, es riu i sempre s'espera, i les hipòtesis, des de la més fantàstica a la més probable, han necessàriament seguit el desenvolupament del pensament i de la ciència a través de les evolucions que en caracteritzaren l'ascensió, des de l'antiga escola milesiana a avui.

En l'estat dels recents progressos de la ciència, les observacions i els experiments encara no són tals que ofereixin una base segura per a una dissecció científica esgotadora; no obstant, no pocs han formulat hipòtesis cosmogòniques perquè el problema sempre interessa causes que es troben en estreta relació amb una raó de primària importància per a tots els homes: la de l'ésser i de l'esdevenidor. Això excusa totes les temptatives que s'han fet i que es faran per a explicar l'origen del món i admirarem sempre aquests nobles esforços, si bé Gauss obertament no comparteix la nostra opinió. De fet, hagué de meravellar-se que el problema cosmogònic hagués estat afrontat per Laplace perquè, judicà, potser no sense raó, que la seva hipòtesi podia comprometre la reputació de l'il·lustre geòmetra francès, per tal com considerava la matèria còsmica com simples masses obedients només a la llei de Newton. Però en aquest inconvenient ja havia caigut Kant, quan es proposà de descobrir les lleis sistemàtiques que enllacen mons creats en la immensitat de l'espai infinit, i deduir-ne des de l'estat primitiu de la natura la formació del cossos celestes i l'origen de llurs moviments mitjançant *les soles lleis de la mecànica*, i primer que ell Bacon i l'empirisme, després l'escola racionalista que, inaugurada per Descartes, culminà en Spinoza. Aquest anant més lluny i posant la raó com a única mesura del just i la demostració matemàtica com a únic mitjà de reconèixer-lo, establí un axioma que per més que atenuat, reapareixerà en la cosmogonia kantiana i serà la font del de Laplace. Essent així, és natural que en el segle del materialisme, imperant sota els noms i les divises més variades, la hipòtesi kantiana, mesclada o no a la dels vòrtexs descartians per tal com era sostinguda per l'autoritat específica de Laplace tingui la més inesperada de les fortunes: la que la conduí a dominar el pensament en matèria de cosmogonia, talment que aparegués com una necessitat lògica en la hipòtesi de Faye en les dua-

lístiques de Belot i de Moseux i en totes les més recents encara. Per mèrit de Kant, per consegüent, aplicant a la matèria tota la llei newtoniana de la gravitació i entenent-la com única raó de la causa àdhuc allà on n'és al contrari una conseqüència, successivament s'han construït hipòtesis dependents només de moviments atòmics. L'exclamació: "doneu-me matèria i us crearé un món", o si voleu la més atenuada: "doneu-me matèria amb les seves propietats conegudes; us demostraré com s'ha de construir un món" (quanta modestia!) en l'estat actual de la ciència es demostren absurdes perquè caldria admetre *a priori* la matèria indispensable per a la creació d'un món, dotada dels elements necessaris a la vida i al desenvolupament de la creació, dots que la matèria, per ésser matèria, no pot absolutament posseir.

En aquest primer quart del nostre segle, els científics s'han proposat de descobrir la deu de l'energia que compensa el sol i els estels de la que perden per irradiació. Aquest problema de caràcter astrofísic ha fet més viva la discussió entorn de la cosmogonia general, perquè definint la manera com un astre pot eliminar o bé reduir al mínim la pèrdua de l'energia, tot i mantenir constant la potència de la llum i de la calor, es veuria necessàriament obligat a descobrir la primera font de la cosmogonia, constituint sols i estels el nucli de tot sistema s'ederal. S'ha començat d'antuvi per suposar el Sol constituït d'una enorme massa en continua combustió, hipòtesi puerilment absurda que ens sorprèn que hagi estat discutida seriosament, essent fàcil de demostrar com l'energia produïda per un sol d'antracita seria talment exigua que caldrien prop de dos mil anys de continua incandescència per a suplir la irradiació d'un sol dia. Mayer, descobridor de l'equivalent mecànic de la calor, ha suposat, en canvi, que la irradiació del Sol era compensada per una colossal i continua caiguda sobre l'astre de cossos meteòrics, però tampoc aquesta hipòtesi que, amb tot el respecte degut a l'il·lustre físic, ens sembla infantil, no ha fet fortuna, per tal com ha estat demostrat com el fenomen tindria la conseqüència d'augmentar talment la massa solar que influiria dia per dia en el temps esmerçat pel nostre planeta a descriure la volta sencera. Helmholtz ha tingut una idea millor: com que el Sol es contrau, el constant de la irradiació depèn de la disminució de la massa. Però aquesta hipòtesi és també inexacta, perquè l'edat del Sol resultaria inferior de molt a la que la geologia li atribueix. A conseqüència de la descoberta de la desintegració radioactiva, a aquesta causa és per alguns atribuïda la irradiació, però igualment aquesta suposició s'ha demostrat que era inadequada per a explicar el fenomen, perquè en cas que es tractés del radi, 1.700 anys enrera la calor irradiada del Sol hauria hagut d'ésser doble de l'actual, i això no respon de cap manera a la veritat històrica, mentre que si es tractés de l'urani, s'ha demostrat que avui dia el Sol hauria d'irradiar la meitat de l'energia que ens tramet realment.

En mig d'aquest cúmul d'induccions, totes, com hem vist, errades, la hipòtesi d'Eddington donaria la perspectiva una solució satisfactòria. Fundant-se en la relativitat einsteiniana, Eddington ha suposat que la matèria pot presentar, en energia, un valor que es pot determinar multiplicant la massa pel quadrat de la velocitat de la llum. Si es reïx a demostrar que aquesta hipòtesi és exacta i es pot arribar a conèixer que en l'interior d'un estel, per les especials condicions de pressió i temperatura, la materialitat de l'àtom desapareix donant lloc a la fusió dels elements elèctrics que la componen, nuclis positius i electrons negatius, s'obtingria una font d'energia gairebé infinita. En efecte, sabent com l'energia atòmica de la massa

d'un gram correspon, en calor, a la combustió de tres mil tones d'antracita, passarien milions i milions d'anys perquè el Sol, a causa de la irradiació, perdés una diàmetre fracció de la seva massa. La hipòtesi d'Eddington, doncs, amb la qual es clou avui el cicle de les recerques cosmogòniques fundades sobre la irradiació, té el mèrit d'ésser ben imaginada, però a l'estat actual de les recerques té el defecte de no gaudir de cap suport experimental, per consegüent es redueix a una simple suposició, la probabilitat de la qual roman dubtosa.

La recent teoria sobre els estels gegants i nans ha obert una nova via a les recerques de caràcter cosmogònic, perquè a conseqüència del mesurament de les distàncies estel·lars, s'ha constatat que la intensitat lluminosa dels astres és diferentíssima i tal que no correspon en realitat a la hipòtesi que suposava ésser la temperatura superficial la causa de la lluminositat estel·lar. De fet, les observacions més recents han permès d'establir com molts d'estels que posseeixen una gran valor lluminosa tenen una temperatura superficial relativament baixa i s'ha hagut d'acabar per reconèixer que l'astre està dotat d'una gran extensió. Aquesta intuïció ha estat plenament confirmada per les medicions executades, les quals ens han fet conèixer estels superiors de molt, en volum, al nostre Sol. Llavors sorgí la necessitat de dividir en dues grans classes tots els astres: estels nans seran els de dimensions aproximades a les del nostre Sol; estels gegants els de major volum. Successivament, de seguida s'ha pogut establir que la temperatura dels estels gegants de gran extensió és baixa, mentre que és elevada la dels estels gegants de menor superfície i que, inversament, els estels nans presenten les mateixes diferències. Aquest conjunt d'observacions, ha permès a Russel d'anunciar la seva hipòtesi sobre l'evolució d'un estel: l'astre iniciaria la seva vida sota forma gegantina però amb temperatura superficial baixíssima i després, a poc a poc, es contrauria, augmentant aquesta darrera, fins a esdevenir un estel, en la qual forma gradualment la temperatura superficial tornaria a disminuir fins a la completa extinció de l'astre. Però com que els estels menors gegants sempre tenen una massa no gaire superior a la més gran dels estels nans, Eddington ha suposat, juntament a la hipòtesi precedentment esmentada, que durant l'evolució els estels deuen perdre una mica de llur massa i que aquesta quantitat dispersa ha d'ésser considerada com l'equivalent de l'energia tramesa sense interrupció en l'espai sota la forma d'irradiació.

Establert que potser mai no es podrà obtenir la confirmació experimental d'aquesta última suposició, observarem com es dona la mà amb la hipòtesi de Newton, de Soldner i de Helmholtz sobre la materialitat de la llum, perquè no podem concebre la total transformació en energia de la massa perduda, comsevulla que fos, per l'astre. El problema no deixa sinó una resposta: el període de l'evolució anti-estel·lar és caracteritzat per una manera d'ésser de la matèria del tot anàleg a l'estat gasós. D'aquí resultaria que en les nebuloses de pur gas còsmic, es formarien aquelles acumulacions de matèria que l'home anomena estels, per consegüent es podria admetre amb molta verosimilitud que les boires còsmiques constitueixen el bressol dels estels.

Sota una altra forma, hem tornat a la teoria dels vòrtexs descartians i no resta sinó explicar com es pot comprovar el fenomen que hem percebut clarament.

La hipòtesi de Nernst és simpàtica. El savi, després d'admetre que la irradiació estel·lar s'acumula poc a poc en l'èter sota la forma d'energia vibratòria, ha suposat que aquesta última energia pot en certs llocs especials de l'Univers retrans-

formar-se en energia atòmica. Allà on s'acompliria la transformació, segons Nernst, serien les nebuloses còsmiques en les quals, com de fet, es comproven aquells fenòmens que recentment Kohlhörster ha pogut individuar observant com les irradiacions superiors de l'atmosfera, que provenen dels espais estel·lars, són molt més grans, quan regions celestes, riques en nebuloses, passen pel meridià del lloc. Si fos possible de reconèixer la transformació, en el si de l'èter, de l'energia vibratòria en atòmica, Nernst, amb un vol ardidament fantàstic, presentaria una evolució cíclica: de les nebuloses còsmiques naixerien els estels, els quals, a causa de la irradiació, s'exingirien, però l'energia irradiada, retransformant-se de nou en matèria, donaria lloc encara a la nebulosa estel·lar.

Kant tret per la porta, ha tornat a entrar per la finestra. En efecte, el filòsof alemany admet que tot el sistema planetari i estel·lar haurà de destruir-se, generant un caos immens del qual, per una nova creació, ressorgiran estels i planetes. Aquesta suposició, serà tractada també per Nietzsche amb l'etern renovellament de totes les coses, i aquests conceptes, a causa del materialisme escampat pel món, avui són generalment apreciats i formen part del patrimoni de les persones cultes, si bé no sigui una prova efectiva de la justesa d'una idea la favor amb què és acollida i sostinguda. De fet, la hipòtesi dels cicles còsmics de Nernst, en cas que obtingués també confirmació, romandria sempre dubtosa, perquè molts d'altres fets experimentals al contradiuen. No podent-se admetre cicles, haurém de creure que els fets còsmics hauran de tenir una fi? Cal observar primer que tot com l'Univers no ha perdut, fins a avui dia, el seu impuls creador perquè encara existeixen estels lluminosos i es veuen en l'espai infinit brillar encara nous astres.

Aleshores què? Aleshores, acostant-nos a la conclusió, observarem com totes les hipòtesis cosmogòniques formulades tenen el defecte d'ésser restringides a rams particulars de la ciència i com els homes de ciència, en llur major nombre, s'han disposat a resoldre el problema de la gènesi del món com si es tractés simplement d'estendre coneguts coneixements físics i matemàtics. Però nosaltres, coneixem totes les forces que dominen el món i l'Univers? Siguem sincers, no, per tant, no se sintetitzi tot allò que no ha estat completament analitzat perquè tota hipòtesi numèrica, per més que sigui idealment perfecta, quasi sempre s'ha demostrat que és errada per l'observació experimental dels fenòmens.

Un sistema planetari, no cal veure'l només des del punt de vista matemàtic de matèria en moviment. Qualsevol esferoide azoic podrà sempre caure en l'espai infinit, determinar sempre multitud de moviments nous unint-se a altra matèria diversament sol·licitada, però mai per mai no podrà, per les simples raons del moviment, crear un ambient biològic. Per consegüent, és absolutament necessari d'admetre el primer movent de la cosmogonia en un element que sota certes raons, avui parcialment conegudes, pot donar lloc a la vida. Heus ací sorcir de la immensitat de l'espai la cèl·lula cosmogònica que condensa en torn de si la matèria no vital i se serveix d'aquesta per a la seva evolució singular i complexa. Aquesta hipòtesi, anàloga a la d'Arrhénius sobre la panspermia, no topa contra cap lògica; el camí retrògrade d'alguns satèl·lits pot trobar-hi una explicació, com és ara l'existència dels planetes ultraneptunians que la curva parabòlica de la gènesi planetària faci culminar en Júpiter per baixar altra vegada a Mercuri.

En el centre d'una massa nebular còsmica, obscura i freda, heus ací baixar la guspira divina, la cèl·lula viva que concentra entorn d'ella el moviment de la massa i la inflama. De petita creix fins a la fulgor màxima; des d'aquest instant, l'es-

tel gegantí s'haurà de tornar petit, haurà de morir, i durant aquesta segona fase de la seva paràbola, heu-vos-la ací generar els planetes, i aquests els satèl·lits, segons les lleis biològiques. De l'obscura massa inert de la nebulosa còsmica on la cèl·lula vital ha baixat per a generar solament els planetes, en els espais intersiderals en veiem les romanalles en aquelles condensacions que recentment l'il·lustre Mestre P. G. Hagen, director de l'"Specula Vaticana", ha catalogat pacientment construint una obra del tot digna de les tradicions glorioses del Pontificat Romà.

ORÍGENS I HISTÒRIA DE LA SECRETARIA D'ESTAT DEL VATICÀ. — Del *Corriere d'Itàlia* del 29 de juliol proppassat.

Tot i que diversos erudits han tractat en llurs estudis de la Secretaria Apostòlica com a càrrec distint, els seus orígens de l'antiga cancelleria encara són incerts. Podem afirmar certament que els Pontífexs Romans, des del temps en què residien a Avinyó (1305-1377), tingueren a llur costat homes doctes i humanistes encarregats de posar en llengua llatina les cartes i els breus que ells diàriament expedien sobre els múltiples afers relatius al govern de l'Església i a l'administració de l'Estat. Fins sabem per alguns dels seus biògrafs, que Petrarca, que fou insigne cult·vador de la llet·nitat clàssica, acomplí el càrrec de secretari apostòlic quan sojornà en la cort d'Avinyó. Sabem també que Martí V (1417-1431) i Cal·ixte III (1455-1458) promulgaren disposicions sobre els secretaris apostòlics i que el segon fixà a sis el nombre llur, que fins a aquell temps sembla que no tenien tasca determinada.

Però sols Innocenci VIII (1484-1492), amb la const·tució "Non debet reprehensibile" del 31 de desembre de 1487, donà veritables i precises normes per a l'organització de la Secretaria pontificia. Aquest Pontífex, trobant-se en la necessitat de restaurar l'erari exhaust, féu vendible el càrrec dels secretaris apostòlics i elevà a 24 el nombre dels components de llur col·legi. Per altra part, amb la mateixa constitució, instituí entre aquests, de lliure elecció del Papa, el "secretari domèstic" (*secretarius domesticus*) el qual, si bé ja existia de fet amb el mateix títol des dels primers anys de Sixte IV (1471-1484), predecessor d'Innocenci, aleshores tingué un rang excepcional per l'indole més reservada i important dels afers que se li confiaven, així com per alguns privilegis especials. Aquests eren principalment el de residir en el palau apostòlic i d'ésser més intimament lligat a la persona del Papa, privilegi que, amb el transcurs del temps, acabà per fer-ne un intermed·ari entre el Papa i els altres secretaris cridats a ajudar-lo en les seves tasques.

Aquesta necessitat dels Pontífexs de tenir prop seu un secretari particular i de confiança per a tractar dels afers diplomàtics i secrets derivava de la tendència que tots els prínceps seculars d'aquell temps tenien de concentrar sempre en les mans d'un sol individu els afers polítics, diplomàtics i administratius de llurs Estats.

Tot i això, aquest nou funcionari no podia per si sol const·tuir un veritable càrrec de Secretaria d'Estat. El primer origen d'aquesta sorgeix en el pontificat de Lleó X (1513-1521) en el moment en què s'instituíren les nunciatures permanents sobre l'exemple dels prínceps seculars que ja de temps havien acreditat representants diplomàtics establerts en les capitals europees i prop de la mateixa Cúria Romana. El Papa de Mèdici's volgué acomodar-se al nou sistema que les cancelleries dels Estats, àdhuc d'Itàlia, havien adoptat per a regular les relacions internacionals, abans confiades solament a la correspondència epistolar dirigida en llengua llatina o a les embaixades

extraordinàries. I així com els prínceps havien començat a usar en la correspondència amb els seus propis agents diplomàtics prop de les corts estrangeres llur llengua nacional, se'n seguí que àdhuc els Pontífexs, en la correspondència amb els seus nuncis, adoptessin la llengua vulgar; correspondència, però, que no era feta directament pel Papa, sinó pel seu secretari particular en nom seu.

Lleó X, tot i mantenint el secretari domèstic instituit per Inocenci VIII, per a la redacció i expedició de les cartes apostòliques i dels breus en llengua llatina de caràcter diplomàtic, això és, els que emanaven de la Cambra secreta, posà al seu costat un altre funcionari qu fes la correspondència en vulgar amb els nuncis i el volgué revestit de dignitat cardenalícia. Aquest fou Bernardo Dovizi da Bibbiena abans secretari particular de Lleó X quan era cardenal, i revestí amb la porpra poc després de la seva elecció.

Als antics secretaris apostòlics pertocava la redacció de la butlla de cúria i de cancelleria i dels breus comuns, això és, dels que tenien caràcter espiritual, beneficiàl o disciplinari.

Havent prevalgut després en aquella època l'ús pels Pontífexs de confiar a un seu nebot o pròxim parent eclesiàstic la direcció de tots els afers, se'n seguí que aquest ofici de la cambra secreta esdevingué quasi una dependència de l'altre en el qual el cardenal nebot exercia la seva jurisdicció.

Tanmateix, el veritable desenvolupament del que després s'anomenà la Secretaria d'Estat, no s'efectuà s'nó sota el Pontificat de Pau III (1534-1549) quan l'autoritat del Cardenal superintendent anà creixent fins a esdevenir de fet l'executor de tota l'activitat del Papa en els afers espirituals i temporals.

D'aquesta manera, l'antiga Cambra Secreta i l'antic col·legi dels 24 secretaris apostòlics anaren poc a poc perdent tota la importància perquè ja no responien a les noves exigències de la diplomàcia, mentre que sempre augmentava la del *secretarius* o dels *secretarii Papae* als quals era confiada la copiosa correspondència en vulgar feta per ells en nom del Papa. Al *secretarius domesticus* pertocava en lloc de la correspondència en llatí amb els prínceps i personatges, la redacció dels breus i de les cartes llatines que el Papa usa en les circumstàncies solemnes en què es dirigeix personalment al destinatari.

El *Secretarius Papae* s'anomena *Secretarius intimus* o *major*, mentre el *Secretarius domesticus* donà lloc a la Secretaria dels Breus, dels Prínceps i de les Cartes Llatines.

Sota els pontificats de Pau III (1534-1549), Juli III (1550-1555) i Pau IV (1555-1559) foren donades noves ocasions d'activitat a la nova secretaria, a causa dels molts negocis i del copios intercanvi de cartes que exigia la celebració del Concili de Trento que treballava enèrgicament en la reforma catòlica.

Es pot dir que fou en aquesta època que començà de funcionar la Secretaria del Papa, com a entitat distinta de les altres secretaries; i és des d'aquesta època que entre els càrrecs de la família pontifícia, ultra el *Secretarius domesticus*, es troba sense interrupció el *Secretarius intimus*.

La multiplicitat dels afers a tractar havia fet que el nou carrec esdevingués, amb el transcurs del temps, repartit en diverses seccions cadascuna de les quals tenia una determinada classe de treball. Aquestes reparticions donaren després, és a dir sota Sixte V (1585-1590), origen a les diferents Congregacions Romanes; i aleshores la Secretaria d'Estat esdevingué per aquestes simple òrgan de transmissió, com ja ho era per a les tres Congregacions instituídes anteriorment a Sixte V, això és, les del

Sant Ofici (1542), del Concili (1564) i de l'Index (1571). La Secretaria d'Estat romangué executiva per a la correspondència amb els prínceps, nuncis, ambaixadors, bisbes, etc.

La doble organització de la Secretaria, que hem esmentat anteriorment, es mantingué durant una gran part del segle XVII, això és, fins a l'elecció d'Innocenci XI (1676-1689), entre les mesures preses pel qual per a l'abolició del nepotisme, que Innocenci XII (1691-1700) efectuà definitivament, hi havia la de nomenar un sol i únic cap de la correspondència religiosa, política i diplomàtica de la Santa Seu, és a dir, el Cardenal Secretari d'Estat. Ja amb la constitució *Romanus Pontifex* del primer d'abril de 1678 el mateix Innocenci XI havia abolit l'antic col·legi dels Secretaris Apostòlics, que ja no tenia raó d'existir.

Els límits imposats a un article periodístic no permeten de desenrotllar la història d'aquest primer càrrec importantíssim de la Santa Seu i les modificacions i reformes que amb el transcurs del temps sofrí per mor de les circumstàncies i els esdeveniments polítics. Unicament direm que al costat d'aquest ara antic organisme de la Secretaria d'Estat, el Pontífex Pius VII, en març de 1800, instituï la Congregació dels Afers Eclesiàstics Extraordinaris composta de diversos cardenals i prelats consultors i d'un Prelat Secretari, per a tractar dels molt greus afers que aleshores hi havia pendants amb França. Havent estat poc després afegits a aquesta Congregació els afers d'altres nacions, esdevingué estable com les altres Congregacions Romanes que ja existien, la qual cosa fou confirmada per Pius VII en 1814 quan tornà de l'empresonament que sofrí a França.

El Pontífex Pius X, amb la constitució *Sapienti Consilio*, del 29 de juny de 1908 sobre la reforma de la Cúria romana, dividí l'oficina de la Secretaria d'Estat en tres seccions: 1.ª—Secretaria d'afers Eclesiàstics Extraordinaris. 2.ª—Secretaria d'Afers Ordinaris, i la 3.ª, constituïda per la Cancelleria dels Breus Apostòlics.

La constitució manté les Congregacions dels Afers Eclesiàstics Extraordinaris i en fixa més particularment la competència.

LES IDEES I ELS FETS

VIDA RELIGIOSA I MORAL

ACTITUD DELS CATÒLICS ANGELESOS EN LES DARRERES ELECCIONS.—En les eleccions angleses del dia 30 de maig passat es presentaren quaranta cinc candidats catòlics, vint-i-cinc dels quals foren elegits: disset pertanyen al partit treballista, cinc al conservador i els altres tres són independents. Això demostra que a Anglaterra, malgrat d'ésser els catòlics prop de dos milions, no hi ha partit catòlic, i que cada ciutadà catòlic pot adherir-se lliurement al partit polític que li sembli millor per al bé del país. Al Congrés Catòlic Nacional de 1923 digué això el Cardenal Bourne: "Per a la glòria de Déu, tant se val que governin els conservadors, com els lliberals, com els treballistes, mentre no desconeuguin els principis ensenyats per Jesucrist i s'esforcin a aplicar-los. Això mostra la responsabilitat que té cada ciutadà a conseqüència dels drets polítics que li dona la Constitució: cal, doncs, que els catòlics estiguin a l'altura de llur missió".

No per això la jerarquia eclesiàstica es desenten de les qüestions polítiques i de guiar la consciència dels catòlics. En les darreres campanyes electorals, manà fer pregàries a tot el país per tal d'implorar la protecció divina sobre la nació anglesa i per tal que els ciutadans complissin conscienciosament llurs deures. Recomanà també als catòlics que no s'abstinguessin de votar quan cap dels candidats no els plagués, sinó que, en aquest cas donessin el vot al que els semblés menys dolent.

En la preparació de la campanya electoral, el 15 de gener, el Cardenal Bourne pronuncià un importantíssim discurs en què explicà perquè un catòlic podia donar el vot al partit laborista. "Encara que aquí un s'anomeni socialista, digué, això no vol dir que ho sigui en el sentit que es dona a aquesta paraula en el Continent. Si el *Labour Party* fos socialista en el sentit continental, cap catòlic no podria estar-hi adherit, puix que cap catòlic no pot admetre aquests dos principis previs dels socialistes estrangers: l'abolició del dret de propietat i la lluita de classes, perquè Nostre Senyor mateix ha dit: estimeu el proïsme com a vosaltres mateixos".

Els conservadors d'Escòcia publicaren un llibel en què, barrejant certs paràgrafs isolats d'aquest discurs, pretenien persuadir els electors catòlics que no podien votar cap candidat laborista. La premsa contrària va aprofitar aquest incident per denunciar el "complot conservador", cosa que va obligar els diaris a publicar sencer el text del discurs i així el públic anglès es va assabentar de les reivindicacions dels catòlics.

La principal d'elles és l'escola confessional, això és, que els pares catòlics puguin trametre llurs fills a escoles on s'ensenyi sense cap obstacle la doctrina catòlica i que aquestes escoles rebin de l'Estat el mateix tracte i favor que les que d'ell depenen. Segons la legislació vigent, l'Estat anglès ha de subvencionar les escoles lliures de totes les confessions religioses, però els catòlics diuen que la subvenció que reben llurs escoles és insuficient a causa de l'augment d'alumnes i de l'elevació del cost de la vida, que l'Estat subvenciona les escoles ja erigides, però no dóna cap ajut per a comprar el terreny ni per a bastir l'edifici, i que sovint la burocràcia entrebanca els expedients d'erecció d'escoles catòliques i amb diversos pretextos es nega a reconèixer-les.

Actualment hi ha a Anglaterra 1144 escoles catòliques elementals freqüentades per 365.624 alumnes i 80 escoles d'ensenyament secundari—25 per a joves i 57 per a noies—freqüentades per 20.040 estudiants. Aquestes dades estadístiques donen idea de la importància de la qüestió; per això els bisbes catòlics es varen reunir a Londres durant la setmana de Pasqua per establir els principis que han de servir de base a les reclamacions catòliques, que són:

1) L'ensenyament no és una funció essencial de l'Estat; 2) l'Estat ha de preocupar-se d'assegurar als ciutadans la instrucció suficient per al compliment de llurs deures; 3) cal, per tant, que l'Estat encoratgi totes les formes d'ensenyament honest i que contribueixi a donar-los eficàcia; 4) l'Estat té el deure de proporcionar als pares que no tenen mitjans econòmics per a instruir llurs fills els mitjans econòmics que els manquen, destinant-hi una part dels impostos pagats per tots els ciutadans. Obrant així, l'Estat no ha d'intentar negar ni limitar la llibertat enraonada que tenen els pares de triar l'escola de llurs fills; sobretot, l'Estat no pot atorgar preferències a les escoles d'una confessió determinada a un país com Anglaterra on no hi ha unitat religiosa. 5) Si arribés a ésser necessari un major desenvolupament de la instrucció, l'Estat podria, a manca d'altres intervencions, i solament com a representant dels pares, donar ell mateix als nois els avantatges d'aquest desenvolupament. 6) El professor no ha d'ésser mai considerat com un funcionari de l'Estat, no actua *loco civitatis*; l'autoritat d'ensenyar i de vigilar l'educació dels alumnes li ve de Déu per mitjà dels pares i no per mitjà de l'Estat, llevat de la part proporcional en què aquest actua per suplir-los i ajudar-los.

Aquesta declaració de principis fou tramesa als comitès directors dels partits en lluita i se'ls pregà que declarassin quina actitud prendrien llurs representants el dia que es presentés al Parlament un projecte inspirat en els susdits principis. Al mateix temps el Cardenal Bourne va manifestar que no tenia l'intent de convertir la qüestió escolar en una qüestió de partit, sino que calia considerar-la com una qüestió de justícia social que interessava igualment a tots els partits.

El partit treballista va trametre a tots els seus candidats una circular confidencial aconsellant-los que no contraguessin cap compromís, però poc després Macdonald va declarar que estava disposat a revisar la llei escolar de 1922, si les circumstàncies ho feien necessari. El partit lliberal

respongué que ho estudiaria. El partit conservador es comprometé oficialment a presentar un projecte de reforma escolar. En un manifest electoral afirmà aquesta triple obligació del govern envers les escoles: "Cal primerament que cooperi amb les autoritat locals, les escoles professionals, les organitzacions religioses i els mestres d'estudi per millorar l'educació religiosa a totes les escoles. Després ha d'aplicar la llei amb absoluta imparcialitat, tant pel que fa a les escoles subvencionades com a les que no ho són, per tal de donar els mateixos avantatges a tots els escolars. Finalment ha de procurar que les autoritats locals i les organitzacions lliures s'entenguin mutuament. El govern pensa que ja és hora d'arribar a un acord permanent entre els tres grans factors de l'educació nacional: l'Estat, les autoritats locals i les organitzacions lliures, partint de la base del reconeixement de la importància vital de la educació religiosa segons els desigs dels pares. Particularment, així que pugui prendrà mesures per tal d'ajudar les escoles no subvencionades a millorar llurs edificis per al bé de llurs alumnes". Aquestes promeses del govern conservador suscitarren fortes protestes d'algunes sectes protestants; en canvi, l'església anglicana es mostrà favorable a les reclamacions dels catòlics.

Malgrat de les disposicions favorables del partit conservador, l'autoritat religiosa volgué assegurar-se de l'actitud dels candidats respecte de la qüestió escolar: per això els bisbes trameteren a les parròquies un qüestionari que els electors catòlics havien de presentar a tots els candidats abans de votar. Aquest qüestionari fou publicat a les esglésies i per mitjà de la premsa: "Esteu d'acord amb el principi que les escoles confessionals tenen dret de rebre dels fons públics la mateixa subvenció que les escoles on no s'ensenya religió? En el cas de les escoles catòliques, us esforçareu a persuadir el vostre partit d'adoptar una mesura legislativa que apliqui aquest principi totalment o parcialment? Finalment, donareu el vostre ajut al govern, sigui el que vulgui, que adopti aquesta disposició?"

Al començament, tots tres partits es varen avenir per prohibir a llurs candidats de respondre als qüestionaris que els fossin adreçats de fora de llur circumscripció, cosa que no va evitar que haguessin de respondre a les demandes dels catòlics del districte. Deia l'arquebisbe de Liverpool: "Si no podem ficar al cap dels candidats la qüestió de les escoles catòliques, cal que els la fiquem als nervis". No tots els candidats respongueren, però, en general, les respostes foren satisfactòries, de manera que el Cardenal Bourne pogué declarar que les adhesions individuals rebudes dels candidats dels tres partits són prou per a esperar que el Parlament prendrà les mesures que els catòlics demanen per assegurar l'educació religiosa de llurs fills.

EL CONCORDAT AMB ROMANIA.—El dia 7 de juliol fou ratificat el Concordat fet amb Romania el dia 10 de maig de 1927. En el fascicle de juny vàrem reportar les seves principals disposicions sobre ensenyament i l'oposició que va trobar a les cambres, cosa que va retardar prop

de dos anys la seva ratificació. La Romania, considerablement engrandida a conseqüència de la guerra, té avui 1.230.000 catòlics de ritu llatí i 1.365.000 de ritu grec molts dels quals són hongaresos i alemanys; els hongaresos formen el 10 per 100 i els alemanys el 5 per 100 de la població total de Romania. Per això disposa l'article 20 que en totes les escoles públiques i privades del reialme, la instrucció religiosa serà donada als alumnes catòlics en la llengua materna.

Les principals disposicions del Concordat són: la Religió Catòlica de qualsevol ritu podrà ésser exercida lliurement i públicament; es fa una nova divisió eclesiàstica per evitar que part del territori romanès depengui de diòcesis hongareses; els bisbes podran comunicar lliurement amb la Santa Seu; la Santa Seu nomenarà els bisbes però el Govern tindrà el dret d'exclusiva per raons de caràcter polític; els bisbes, abans de prendre possessió de llurs diòcesis, prestaran jurament de fidelitat al Rei; l'Estat reconeix a l'Església Catòlica la personalitat jurídica amb el dret d'adquirir i posseir tota mena de béns; l'Estat pagarà la clerecia catòlica; els Seminaris depenen exclusivament dels bisbes, però s'hi ensenyarà la història i la llengua romanesa segons un programa fixat per la Conferència episcopal, d'acord amb el Ministeri d'Instrucció pública; l'Estat reconeix la personalitat jurídica de les Ordres i Congregacions religioses, però tots llurs membres han d'ésser ciutadans romanesos i no poden establir-se noves Ordres, ni les existents obrir noves cases, sense llicència de la Santa Seu i del Govern; i les disposicions relatives a l'ensenyament que ja coneixen els nostres lectors.

PRINCIPIS DE DOCTRINA SOCIAL CATÒLICA.—Amb motiu d'un conflicte entre el Consorci patronal de la regió de Roubaix-Tourcoing, diòcesi de Lille (França) i els sindicats obrers cristians de la mateixa regió, Mr. Mathon, en nom dels patrons, ha acudit a la S. C. del Concili perquè el resolgui.

La Sagrada Congregació després de recordar que no pot posar-se en dubte la competència de l'Església en aquesta matèria amb el pretext que es tracta de qüestions merament econòmiques, formula els principis següents que acompanya amb els textos dels documents pontificis d'on es dedueixen:

1.—L'Església reconeix i afirma el dret dels patrons i dels obrers de constituir associacions sindicals, siguin separades o siguin mixtes, i hi veu un mitjà eficaç per a la solució de la qüestió social.—Lleó XIII, *Rerum novarum*, 15 de maig de 1891.—*Longinqua Oceani*, 6 de gener de 1895.

2.—L'Església, en la situació actual de les coses, creu moralment necessària la constitució d'aquestes associacions sindicals.—*Rerum novarum*.

3.—L'Església exhorta a constituir aquestes associacions sindicals.—Pius X als bisbes del Brasil, 6 de gener de 1911.—El mateix al comte Medolago Albani, 19 de març de 1904.—Benet XV, al canonge Murry, 7 de maig de 1919.—Pius XI al President de la Confederació francesa dels obrers cristians, 31 de desembre de 1922.

4.—L'Església vol que les associacions sindicals siguin establertes i regides segons els principis de la Fe i de la Moral cristiana.—*Rerum novarum*.—Lleó XIII, *Graves de communi*, 18 de gener de 1901.—Pius X, *Singulari quadam*, de 24 de setembre de 1912.

5.—L'Església vol que les associacions sindicals siguin instruments de concòrdia i de pau, i amb aquest fi, suggereix la institució de comissions mixtes com un mitjà d'unió entre elles.—Pius X, *Singulari quadam*.—Instrucció de la S. C. d'Afers eclesiàstics extraordinaris, 27 de gener de 1902.—Benet XV al bisbe de Bèrgamo, 11 de març de 1920.—Lleó XIII, *Rerum novarum*.—Carta del Cardenal Gasparri a l'*Union Economique Sociale*, 25 de febrer de 1915.

6.—L'Església vol que les associacions sindicals fundades per catòlics, per als catòlics s'organitzin entre catòlics, sense però menys conèixer que necessitats particulars poden obligar a obrar altrament.—Lleó XIII, als bisbes dels Estats Units, 6 de gener de 1895.—Pius X, *Singulari quadam*.

7.—L'Església recomana la unió de tots els catòlics en una actuació de conjunt dins els vincles de la caritat cristiana.—Lleó XIII, *Graves de communi*.—*Rerum novarum*.

D'aquests principis es desprèn la solució del cas proposat: la S. Congregació diu que els obrers cristians tenen el dret de sindicar-se separatament dels amos, cosa que no és incompatible amb la pau social. El Consorci patronal allega que l'actuació dels sindicats obrers cristians no ha estat fidel als principis de la moral social cristiana; la S. Congregació estima que algunes d'aquestes acusacions són exagerades, i les més greus són injustes i sense fonament, per bé que reconeix que els susdits sindicats han comès alguns errors de tàctica i que alguns de llurs membres han emprat públicament expresions que no són del tot conformes amb la doctrina catòlica; per això exhorta els dirigents a proveir amb més eficàcia a l'educació sindical cristiana dels obrers.

POLÍTICA RELIGIOSA DELS SOVIETS: DARRERS DECRETS.—El decret de 8 d'abril darrer sobre les associacions religioses revela clarament l'actitud del Govern soviètic envers la religió. La característica d'aquesta disposició legal és sotmetre a la mateixa reglamentació totes les creences, totes les sectes, totes les religions, sense dir un mot de llur organització com a entitats eclesiàstiques: el decret soviètic les considera únicament com a societats o agrupaments locals. Cada societat religiosa o grup de creients no pot servir-se sinó d'un sol edifici consagrat a l'oració" (art. 10). Cada sacerdot o ministre del culte sols pot estar al servei d'una associació o d'un petit nombre d'associacions veïnes (art. 19).

Cap article no prohibeix a un ministre del culte de prendre el títol de bisbe, patriarca, gran rabí, etc.; tampoc no prohibeix als ministres del culte de sotmetre's a l'autoritat d'un altre minnistre del mateix culte (bisbe). El que no pot fer cap ministre del culte, encara que sigui bisbe o patriarca és oficiar en un edifici que no sigui aquell del qual és l'en-carregat ordinari i permanent, ni els sacerdots poden oficiar amb el bis-

be a la catedral. El bisbe no pot parlar a les autoritats soviètiques en nom de la seva diòcesi, ni en nom de totes les parròquies o associacions religioses de la diòcesi, ni en nom de tots els creients de la diòcesi: el govern soviètic no vol tractar sinó amb societats locals, i qualsevol bisbe pot ésser perseguit per no ésser el ministre del culte d'una sola societat religiosa. No té, doncs, res d'estrany que de cinc bisbes catòlics que hi ha a Rússia sols en resti un a la seva seu.

Les associacions religioses del mateix culte poden convocar conferències o congressos locals o provincials i fins panrussos "en conformitat amb les autoritzacions especials concedides en cada cas particular"; (art. 20) i poden elegir entre llurs membres organismes executius encarregats de posar en pràctica els acords del congrés (art. 21). Les reunions dels bisbes en un concili o les de la clerecia no estan prohibides però tampoc no estan expressament autoritzades i sempre poden servir de pretext a persecucions i molèsties. La vida doncs de totes les esglésies, com a tals entitats religioses, està sèriament entrebancada.

Per altra part la societat religiosa o grup de creients no pot començar d'actuar si no està registrada; però les autoritats soviètiques tenen el dret de negar la inscripció (art. 7): en demanar la inscripció cal presentar la llista dels membres de la societat, els noms dels dirigents i els dels ministres del culte (art. 8), però ls encarregats del registre poden borrar de la llista els noms que vulguin. (art. 14) Contra aquestes resolucions arbitràries no hi ha cap recurs.

Els edificis destinats al culte són propietat de l'Estat que en cedeix l'ús a les associacions religioses amb determinades condicions: l'Estat, però, pot tornar-se'n a apoderar no sols quan no compleixen les clàusules del contracte, sinó sempre que cregui que tal edifici és necessari per a satisfer les necessitats culturals del lloc on radica, p. e. si el soviètic local el demana per obrir-hi una escola, una sala de lectura o un cine (article 36).

Les associacions religioses no poden fer altra cosa que l'estricta celebració de les cerimònies del culte. Segons l'article 17 no poden organitzar cooperatives, socors mutus ni cap altre institució de caràcter econòmic; ni ptes associacions de nois, de joves, de dones, ni grups especials, ni tenir biblioteques o sales de lectura; aquesta disposició és tan rigorosa que en els edificis destinats al culte no pot haver-hi altres llibres que els que es necessiten per a l'exercici del mateix culte. Segons l'article 18 l'ensenyament religiós de qualsevulla mena està exclòs de les escoles i institucions d'educació governatives, socials o particulars. Aquest ensenyament sols pot ésser admés en cursos especials de teologia oberts per ciutadans russos amb autorització especial del Govern. Cal remarcar que està prohibit donar ensenyament religiós, àdhuc a les esglésies, als menors de 18 anys; respecte d'ells sols s'admet l'ensenyament religiós domèstic. Quant a les persones majors de 18 anys les conferències privades, instruccions i lectures sobre matèries religioses no són lícites, sinó "quan no prenen el caràcter d'un ensenyament escolar sistemàtic". En les esglésies sols pot predicar-se la divina paraula quan el caràcter de la funció litúrgica celebrada exigeix sermó. No es pot, doncs, predicar cap

série de conferèncis ni cap tanda d'exercicis perquè l'ensenyament sistemàtic de la religió és, reservat a la facultat de teologia i els predicadors de sermons isolats estan exposats a disgustos si entre l'auditori hi ha persones menors de 18 anys o si la policia soviètica opina que l'acte litúrgic no exigeix sermó.

Una disposició hi ha en el decret que reportem que aparentment dona una certa llibertat religiosa. L'article 58 després de prohibir la celebració de cerimònies religioses en totes les institucions de l'Estat i en les institucions socials, cooperatives o particulars, afegeix: "Aquesta prohibició no s'estén a la celebració de cerimònies religioses o actes de culte, en els hospitals o presons, a petició de persones moribundes o greument malaltes, però en indrets especialment isolats." Aquesta limitació disminueix l'abast i l'eficàcia de la concessió, puix que no és el sacerdot qui pot entrar a la cambra del malalt per administrar-li els Sagraments, és el malalt qui ha d'ésser portat a un lloc especialment isolat; és fàcil, doncs, d'eludir aquest precepte amb el pretext que el lloc especial no està encara preparat o que ha calgut utilitzar-lo per altres objectes.

Al costat d'aquesta ofensiva jurídica contra les esglésies que lliga de peus i mans totes les organitzacions religioses es desenvolupa una ofensiva intel·lectual per mitjà de la propaganda de l'ateisme i sobre tot, de la destrucció de la idea religiosa entre els infants, sostrets a l'educació familiar i sotmesos a un règim de coeducació sexual que els lleva ràpidament tot sentit de moralitat.

EL JUBILEU DE SANT ANSCARI A SUÈCIA.—Enguany es celebra a Suècia l'onzè centenari de l'arribada a aquell país de Sant Anscari, monjo benedictí de l'abadia de Corbie (diòcesi d'Amiens-França) que fou el primer de predicar l'Evangeli en aquelles terres nòrdiques. A la tardor de l'any 829 va arribar a Bjorko, a una milla del llac Moelar, on els protestants creients aixecaren una creu monumental l'any 1834.

Els catòlics suecs són poc nombrosos—no arriben a 4.000 per una població total de 6 milions d'habitants—però han commemorat l'esdeveniment amb tota solemnitat Els dies 17, 18 i 19 d'agost han celebrat un tridu els actes principals del qual han estat la visita col·lectiva a la creu monumental de l'illa de Bjorko el diumenge dia 18 i la Missa Pontifical que el Vicari Apostòlic celebrà l'endemà a l'església de Santa Eugènia d'Estocolm, la primera que els catòlics suecs, després de la introducció del Protestantisme al segle XVI, pogueren bastir els anys 1835-1837.

LA BEATIFICACIÓ DE PIUS X.—El procés per a la beatificació del Papa Pius X fou iniciat en 1923 per la Cúria Arxiepiscopal de Venècia, amb l'adhesió de les jerarquies de diversos països europeus. Les associacions catòliques d'Europa i de Sud-Amèrica hi prengueren una part important. Llurs demandes per a la beatificació de Pius X prompte arribaren a la Santa Seu. En la història moderna de la Fe no hi ha precedents d'una tan fervent petició popular.

Des del 1923, han tingut lloc a Itàlia un centenar de sessions en el procés canònic, majorment en la província de Treviso, en la qual havia nascut el Papa Pius X. Durant aquests anys de treballs, la comissió visità ciutats com Tombolo, Salzano i Riese, que tenen relació amb la joventut i els primers anys de sacerdot del Pontífex. A Salzano, on havia estat rector, es fixà, l'any 1904, una placa en el presbiteri de l'església, amb motiu del primer aniversari de la seva elecció a la Càtedra de Sant Pere.

Aquesta placa recorda "la perpètua estima" que aquella parròquia tenia vers el seu rector, el qual, "adhuc oblidant-se de si mateix, els donava tot el que ells necessitaven" i "fou incomparable en tota mena de caritat vers el seu poble" durant una epidèmia de còlera que planà damunt la ciutat. Aquest record del poble de Salzano podria ésser repetit en cada ciutat i poble on ell despengué les seves energies, adhuc en la mateixa ciutat de Roma, on el seu pontificat no li privava l'exercici d'una gran caritat vers els pobres, que fou la cosa que més distingia el seu caràcter.

Els fets prominents de la vida de Pius X són ben coneguts pels catòlics. El seu pare, Giovanni Sarto, era carter i morí quan Giuseppe només tenia que disset anys.

Quant tot just era un senzill sacerdot, el futur pontífex ja fou particularment remarcant per la seva generositat vers els pobres i la seva abnegació en temps precaris. Vint-i-sis anys després de la seva ordenació sacerdotal, que tingué lloc en 1884, fou nomenat Bisbe de Màntua, i en 1893 va ésser creat Cardenal pel gran Papa Lleó XIII, al qual ell havia de succeir ben aviat.

Només feia dos anys que Pius X era a Roma, quan, en avançament a l'objecte del seu pontificat — "restaurar totes les coses en Crist" — donà el pas pel qual el seu nom és més generalment reverenciat entre els catòlics: instar a combregar freqüentment, diàriament. Després, en 1920, recomenà que la primera comunió dels infants no fos diferida per a gaire més tard que a l'edat en què s'entra a l'ús de la raó. A causa d'aquest important avenç dels infants a la pietat catòlica, ha estat nomenat el Papa dels Infants, terme d'afecte que li ha dedicat el poble, agraït. Un just i bell homenatge a aquesta acció del Papa Pius X, fou l'oferiment de la Santa Comunió que durant l'any 1925 feren els infants d'Itàlia, per tal que la seva beatificació pogués ésser un fet.

Fou Pius X qui donà més relleu a la solemnitat dels Congressos Eucarístics internacionals trametent-hi Cardenals delegats. En el quinzè aniversari de la proclamació del Dogma de la Immaculada Concepció de Maria, aprofità l'ocasió per a donar més impuls a la devoció a Nostra Dona.

El Pare Pius, com hom pot deduir de la seva amor a la pobresa, era un fervorós deixeble de Sant Francesc d'Assís i fins al temps de la seva elecció a la Seu de Sant Pere, prengué part en bon nombre de peregrinacions a Assís, i fins a la seva mort fou un devot membre del Terç Orde de Sant Francesc. Sempre li plaïa de recordar el seu humil origen. Durant la seva vida, no permeté que els seus parents rebessin els acostumats honors de la Cort Romana. A més disposà que els seus parents

necessitats no cobressin sinó per a poder-se mantenir en el baix nivell de vida en què sempre havien viscut.

Pot inferir-se que el Papa Pius dedicà més temps als oficis illiteraris que a aquells problemes que el seu gran antecessor s'havia emprès. Abans de la seva elecció a Papa, es trobà enfrontat amb diversos problemes que sorgien de la forçada situació en què es trobaven les relacions entre l'Església i l'Estat, a Itàlia, els quals problemes ell resolgué amb una tàctica i prudència que foren beneficioses a la religió i a aquell país. En els primers temps del seu ministeri sacerdotal, fou un viu estudiant de Sant Tomàs d'Aquino, i uns anys després recomanà a tota la clerecia l'estudi del gran filòsof-sant. Durant tota la seva vida encoratjà fortament la música sagrada i, poc temps després de la seva elecció al Pontificat, ordenà que arreu s'usés l'autèntic Cant Gregorià.

Com a Bisbe i com a Papa, sempre tingué una cura especial en el millorament de la clerecia i organitzà els seminaris de les diòcesis italianes, amb gran profit per a l'Església a Itàlia. La publicació pel Papa Pius X, en 1907, de la seva Encíclica sobre el Modernisme, fou tinguda — i ho ha estat sempre des d'aleshores — com la més notable exposició de la doctrina catòlica en l'actual centúria.

Fou Pius X qui posà en peu la codificació del Dret Canònic, en crear, en 1904, una congregació especial destinada a aquest objecte, de la qual fou secretari Monsenyor Gasparri, actualment Cardenal.

La labor d'aquesta corporació començà de llevar fruit en 1918, quan es provà que el Nou Codi de Dret Canònic era un dels fets més importants que s'havien realitzat en la història legislativa de l'Església. En les seves relacions amb els Governos d'Estat, Pius X hagué de sofrir molt penoses lluites. En totes aquestes, mantingué fermament l'autoritat de la Santa Seu i en els seus tractes amb el Govern francès adoptà una política que els esdeveniments que han succeït des de la seva mort, han justificat plenament.

Durant el seu pontificat, Pius X obtingué grans i positius resultats en pro de la doctrina i disciplina catòliques i es trobà en front de dificultats de tota mena. Adhuc els no catòlics reconegueren en el seu temps el seu esperit apostòlic, la seva fortitud de caràcter i la precisió de les decisions en la persecució d'un programa clar i explícit.

Nombroses organitzacions catòliques foren fundades a l'Europa Central durant els temps en què Pius X desenrotllà la seva política social. Actualment, hi ha un organisme, a Roma, conegut per "El treball de Pius X", l'objecte del qual és perpetuar les moltes bones obres iniciades pel Pontífex a Itàlia i a d'altres parts del món catòlic. La labor d'aquesta organització és realitzar la divisa que animà el Pontificat de Pius X: "Restaurar totes les coses en Crist."

Hom creu que a no trigar s'erigirà un monument a Pius X, a Roma. Però certament, el més gran i ferm monument que la vida de Pius X, bastí, és l'afecte que li tenen els catòlics d'arreu: un afecte que ràpidament ha culminat en un ampli desig que l'Església examini la seva causa, i que s'arribi a una pròxima i feliç solució, si aquest és el voler de Déu.

MOVIMENT SOCIAL

LA LICITUD DE LA SINDICACIÓ.—Quan els que defensem la sindicació obrera i els drets legítims del poble invocàvem l'autoritat dels Papes que han manifestat clarament el seu criteri sobre els problemes plantejats en la vida del treball els enemics de les organitzacions obreres ens deien: no interpreteu bé els documents pontificis.

Lleó XIII, en la seva famosa encíclica *Rerum novarum*, es declara partidari de la sindicació i, per tant, no ens ha d'estranyar que l'esmentada Congregació, d'acord amb les doctrines que sempre ha defensat l'Església, declari explícitament que els obrers tenen el dret indiscutible d'associar-se.

Si esmentem el document que acaba de publicar-se, no es perquè ens hagi sobtat el seu contingut, sinó perquè en ell es defensen unes doctrines que nosaltres hem defensat tota la vida.

Els que s'entesten en fer creure al poble que els obrers no poden sindicar-se perquè són instruments de combat, segurament objectaran que la Sagrada Congregació del Concili declararà que l'Església vol que les Associacions sindicals siguin instruments de concòrdia i de pau. Però és que els adversaris de la sindicació han cregut alguna vegada que els catòlics que som partidaris de les organitzacions obreres, volem que els obrers i els patrons es declarin la guerra? Un catòlic no pot defensar la lluita de classes. Defensar la sindicació no vol dir declarar la guerra als patrons. És que quan aquests s'uneixen per a defensar llurs legítims interessos, pretenen causar un perjudici als obrers? Negareu, doncs, als obrers el dret indiscutible d'unir-se i acoblar-se sota la bandera sindical per aconseguir el triomf d'aquelles reivindicacions que es basen en la raó i la justícia?

No podem ofegar els clamors del poble. Ningú no crida per la pruija de cridar. Quan els punys es clouen és que alguna causa els fa cloure.

Es escoltada la veu suplicant dels obrers? Molt poques vegades. Sovint els que criden són titllats de revolucionaris. Els bons, segons l'ideari burgès, són els que mai no protesten baldament siguin tractats sense cap mica de caritat.

Han sorgit alguns conflictes amb motiu de la discussió suscitada a l'entorn del règim de treball establert en algunes fàbriques. Alguns obrers no són partidaris de treballar a preu fet. No volem ara escatir si aquest sistema és bo o dolent; però farem constar que ens sorprèn extraordinàriament que els patrons defensin amb tanta ardidesa els interessos dels

obrers. Temps enrera quan es va parlar de la supressió del treball a preu fet, un diari local va publicar l'opinió de diversos patrons i amb rara unanimitat, varen posar de manifest que no podia suprimir-se perquè perjudicaria extraordinàriament la classe obrera. No volem pas negar que alguns obrers fent un esforç obtenen un jornal superior el que obtindrien si estigués establert en la fàbrica on treballen el règim ordinari de treball; però és que els patrons amb l'augment de producció no obtenen també bons guanys? Perquè, doncs, no tenen la sinceritat de confessar que els és beneficiós l'esmentat sistema?

Moltes vegades no existeix la concòrdia que desitja l'Església, perquè les campanyes no es fan amb sinceritat. Sovint els egoismes i les ambicions es presenten davant els nostres ulls; com el llop de la falla, portant al damunt una pell blanca d'ovella.

Som partidaris de la sindicació, perquè els obrers que estan sotmesos a la llei dura del treball, que es mostra inexorable amb els homes que han de pastar-se amb dolor el nostre pa de cada dia, puguin defensar els seus drets i fer sentir quan calgui la seva veu.

No és per aversió als patrons que alcem la bandera sindical, sinó per amor al poble. Unicament Déu sap les vexacions que han sofert els obrers. No s'ha reconegut cap valor social a l'obrer i sovint hom l'ha tractat com un pària.

Cal que els obrers sàpiguin que no és precis que tustin la porta dels socialistes per exigir que es faci justícia, perquè els catòlics estan també disposats a lluitar a favor d'ells.

Quan veiem una corrua tan llarga d'obrers darrera la bandera socialista, envaeix el nostre esperit una tristesa molt profunda. Per què, ens preguntem, no hem de defensar també nosaltres els drets legítims del poble? És què dins el dogma catòlic no es poden defensar moltes coses que els temorecs i els elements ultraconservadors consideren excessivament atrevides? Si es poden defensar, per què no les defensem? Podem permetre que els obrers s'esmunyin de les nostres mans, perquè no tenim el valor de parlar sense eufemismes? Els obrers que llegeixen la nostra premsa, hi ha naturalment excepcions, deuen sentir-se decepcionats. Existeixen alguns rotatius que no solament consideren pecaminosa la sindicació, sinó que es declaren enemics de la democràcia. Per aquests rotatius la vaga és il·lícita i el sufragi universal és perillós. Volen fer creure que el catolicisme està vinculat en determinades institucions molt respectables, però que podem prescindir d'elles. El catolicisme no necessita puntals.

Heus ací l'error més gran de tàctica que han sofert alguns elements: lligar els interessos dels catòlics amb els d'aquelles coses accidentals i transitòries que poden caure.

El catolicisme no pot unir-se ni vincular-se amb ningú, perquè no pot perdre la seva llibertat d'acció.

Els que han fet creure que el catolicisme es insubstancial a certes coses que una convulsió o una sacsejada pot fer caure, han fet un flac servei a l'Església.

Cal canviar de tàctica. Es natural i lògic que dins el catolicisme existeixin diverses modalitats, perquè res s'ha escrit encara sobre matèria opinable; però cal que es formi un nucli que sàpiga estendre la mirada fronteres enllà per a portar a casa nostra els caires de renovació d'altres terres.

A tot arreu existeixen catòlics placèvols i de bona jeia, però existeixen també elements lluitadors que quan convé saben sotraguejar el poble i conduir-lo pels camins de la victòria.

Ens hem de posar en contacte amb el poble i escoltar els seus planys. Cal que sàpiga l'obrer que nosaltres no tenim res a veure amb aquells que creuen que tots els mitjans són lícits per a satisfer les cobejances de l'egoisme i l'ambició.—J. CIVERA I SORMANÍ.

MOVIMENT INTERNACIONAL

ELS DESORDRES DE PALESTINA.—Una altra vegada, s'han desenrotllat les lluites entre els jueus i musulmans, continuació d'aquelles matances en massa, que tenia lloc en temps dels Soldans. La possessió de Palestina, cobejada a l'ensens per tres religions distintes, fa que els antagonismes religiosos, agafin allí un to bàrbar, que no trobem en els temps actuals, més que en les topades entre els musulmans i les diverses sectes indostàniques.

Els compromisos contrets per la Gran Bretanya, en el curs de la darrera conflagració mundial, obligà a aquesta potència, a assumir el mandat de Palestina, a conseqüència de la descomposició de l'Imperi turc, a atorgar per boca de Balfour, primer Alt Comissari a Palestina, les més àmplies facultats als jueus per tal de poder constituir l'anomenada Llar Nacional Jueva, màxima aspiració dels repetits congressos sionistes.

Posades les primeres bases del nou estat, ben tost hi acudiren, atrets per la formidable propaganda menada pels seus capdavaners, una gran quantitat de jueus, entre els quals, cal reconèixer-ho, figurava una joventut educada en els millors centres universitaris del món. Però a l'element compresiu, s'hi ajuntava, aquella massa del poble oprimat, que no veia en el retorn a Terra Santa, més que el moment de fer les paus, de llargs segles de vexació i menyspreu.

L'obertura, pels musulmans, d'un passatge al Mur de les Lamentacions, amb el pretext de què toca a la mesquita d'Omar, fou la causa ocasional dels darrers incidents. La sortida per aquell lloc d'una processó musulmana, produí una topada amb els exasperats jueus, de la qual resulta la mort d'un àrab.

La venjança que els musulmans de Jerusalem, ajudats per les tribus dels voltants, emprengueren, fou terrible. Els jueus, es defensaren com pogueren. El nombre de morts, arribà a dos cents i el de ferits, s'acostà molt al miler.

Les tropes britàniques, insuficients per a restablir l'ordre, es retiraven a les seves casernes, en espera de reforços que no trigaren a arribar. Diversos creuers i cuirassats foren tramesos d'Alexandria i de la base naval de Malta, igualment com diversos batallons del Sudan i del Caire. Un fet, alarmà encara més els ànims, l'intent d'invasió de Palestina, pels àrabs de la Transjordània, que marxaven a ajudar militarment als seus germans de raça i religió.

En un dilema, s'ha trobat Anglaterra, davant l'antagonisme dels dos pobles. O tenir contents als jueus, de gran influència dins els cercles polítics britànics, o bé afavorir les aspiracions musulmanes, per por d'un

alçament general d'aquests a l'Orient i principalment a l'Índia, on la població musulmana és nombrosíssima. En aquesta incòmoda posició, s'han trobat Anglaterra i la Societat de Nacions, forma del ministeri britànic d'Afers Estrangers, com tothom sap. Aquesta, sembla que per ara no pensa canviar la situació jurídica de Terra Santa.

Les dues parts interessades, han començat a agitar els respectius arguments, per tal d'atraure al seu camp l'opinió internacional. Més que exposar-los, nosaltres, hem preferit copiar les declaracions d'Israel Levy, gran rabí de França, en les quals, queda ben resumit el punt de vista sionista. Entre altres coses secundàries, diu: "Uns disturbis, tan greus, que s'estenen a tot un país, no esclaten de cop i volta, d'una manera inesperada. Els àrabs s'han vingut preparant de molt temps enrera. Aquest fet tan senzill, posa de relleu la incúria de l'Alt Comissari britànic. Mac Donald és al poder ja fa unes quantes setmanes. Com es pot pensar, que aquest govern treballista, entre els quals a la Cambra dels Comuns, figuren els més ardits defensors del sionisme, no hagi volgut entendre, els advertiments que tant hem prodigat? Els mètodes del Foreign Office, sigui aquest conservador o treballista, no canvien. El Foreign Office, empra administradors "colonials". A Palestina, els funcionaris, han començat en la seva major part la carrera a les Índies. El problema musulmà, els espanta. A les Índies, interessa principalment a la Gran Bretanya, assegurar-se les simpaties dels musulmans. És aquesta política, la que l'Alt Comissari ha aplicat a Palestina i que és l'origen dels actuals esdeveniments. Donant als àrabs, tanmateix, els nostres consells de prudència, la impunitat, han despertat el seu fanatisme musulmà".

Per contracop, heus ací el punt de vista dels àrabs, exposat pel doctor Georges Saumé, director de la "Correspondència d'Orient":

"Els greus esdeveniments dels últims dies — diu — per dolorosos que siguin, no són sorprenents; els incidents del Mur de les Lamentacions, punt de partida dels disturbis, no són més que un pretext."

"A Palestina, el fet brutal, indiscutible, és la formidable majoria de les poblacions no jueves. Que es llegeixi el report sobre la qüestió sionista del Dr. Pritchett, delegat de la Fundació Carnegie: "Hi ha — escriu — a Palestina, aproximadament, 800.000 persones, de les quals més de 700.000 són àrabs que es pregunten, no sense raó, que seria d'ells, si la Palestina, ha d'ésser veritablement transformada en una "llar nacional jueva..."

"Tota la qüestió, és aquesta. Els que han volgut un estat jueu a Palestina, no han tingut en compte, el fet, de què ja hi havia, en aquest país "els propietaris de la guerra".

Una nació, acudirà a recolzar als jueus en les seves demandes. Els Estats Units. Els elements sionistes d'aquest país, grans figures de la política i de les finances, han anunciat ja, per mitjà d'un diputat, la presentació d'un prec a la Cambra dels Representants, demanant la intervenció diplomàtica, en els afers de Palestina. Per ara, tot sembla indicar que la maniobra porta camí de reeixir. El Departament d'Estat, ha encarregat al cònsol nordamericà a Jerusalem, la tramesa d'un report detallat sobre els disturbis. La Casa Blanca, partidària, d'una política inhibidora, en

l'afer de la persecució religiosa a Mèxic, malgrat els vint milions de catòlics, que compta entre els seus súbdits, sortirà ara de la seva neutralitat, per ordre dels financers jueus.

L'emir Hussein, president del Consell Suprem musulmà, anuncia una revolució nacional, que es farà sentir per tota l'Àrabia musulmana, de continuar la política de la Declaració Balfour, després de l'apaivagament momentani de les passions, per la força de les armes britàniques.

Abans d'acabar, copiarem un fragment d'un conegut setmanari d'esquerra, gens suspecte, per les seves tendències, d'antisemitisme.

"Políticament, tampoc és possible abonar la pretensió d'uns quants sionistes de dominar una nació en la qual els jueus només tenen minoria. En nom del dret dels pobles a disposar de si mateixos, és possible de fundar a Palestina una llar nacional jueva, però no una nació. El sionisme, com a aglutinant espiritual d'una raça dispersada però no disgregada, com un intent d'estudiar una vella civilització i restaurar-ne tot el que sigui possible, és molt respectable: com a instrument de dominació de Palestina, només el propòsit, en les circumstàncies actuals, és una violència. Fet i fet els àrabs no hi tenen cap culpa si els romans varen anar buidant de jueus la Palestina."

Els lectors, jutgin.—LOPEZ OLIVELLA.

LA INDEPENDENCIA DE L'EGIPTE.—La mort de Zaglul Paixà, cap dels nacionalistes egipcis, del qual deien els anglesos "és un patriota, però no pas un polític", ocorreguda l'any 1927, no resolgué el conflicte latent entre l'Egipte i Anglaterra. El seu successor Nahas Paixà, en el govern i en la direcció política del partit nacionalista, continuà la línia de conducta, pel vell Zaglul traçada.

Després del cop d'estat del rei Fuad, el qual aconsellat pel seu ministre Mahmud Paixà, dissolgué el Parlament, en el qual els nacionalistes comptaven amb la majoria absoluta, per tres anys, millorà les relacions amb l'Imperi Britànic. Els repetits viatges del monarca egipci a la capital de la metròpoli, en cerca de noves concessions a la sobirania de l'Egipte, contribuïen a posar d'actualitat el problema.

La independència proclamada per Anglaterra, el 28 de febrer de 1922, declarava l'Egipte, Estat sobirà, es creava un Parlament i una monarquia constitucional, però es reservava la seguretat de les comunicacions de l'Imperi, la defensa de l'Egipte contra qualsevulla agressió o intervenció estrangera, la possessió del Sudan, la protecció dels interessos i de les minories internacionals.

El primer gabinet Mac Donald, l'any 1924, proposà una fórmula, que fracassà, degut a què els egipcis no toleraven el manteniment de tropes britàniques al cantó esquerre del Canal de Suez.

El període de violències, que fou iniciat amb l'assassinat del Sirdar, continuà fins l'any 1927, en el qual es reprengueren les negociacions entre el monarca egipci i Chamberlain, després de la suspensió del Parlament pel primer. Aquesta vegada, Anglaterra, oferia concessions aparents, com la transformació del càrrec d'Alt Comissari en Ministre pleni-

potenciari, l'abolició de les capitulacions i l'entrada de l'Egipte a la Societat de les Nacions. Les clàusules sobre el manteniment de les guarnicions i l'organització de l'exèrcit egipci, ocasionaren, igualment, la ruptura de les negociacions.

El triomf dels laboristes, el maig últim, amb el seu programa de màxim respecte al dret de les nacionalitats, capgirà completament tota la política exterior anglesa.

La diferència entre la seva tàctica i la dels conservadors, posada en evidència; l'endemà de les eleccions, per la dimissió de Lord Lloyd, Alt Comissari a El Cairo, nomenat pels conservadors, home que per la seva intransigència, s'havia fet impopular entre els egipcis, facilità l'arranjament.

Un breu comunicat del "Foreing Office" escampà el mes passat la nova, de què el govern Mac Donald, havia atorgat la plena independència a l'Egipte, i la pròxima vinguda d'un ministre d'aquest país per a signar el tractat anglo-turc.

El text de l'acord, en les seves bases més importants, estipula: I. Acabament de l'ocupació militar d'Egipte per les tropes britàniques. II. Les altes parts contractants, contrauen l'obligació de mantenir estreta amistat i cordialitat de relacions. IV. Submissió a l'arbitratge, de les dificultats possibles entre les dues parts i altres potències, i que puguin afectar els interessos a una d'elles. V. Les altes parts s'obliguen a no contraure compromisos amb cap més potència i a no adoptar cap política estrangera, que pugui perjudicar els interessos nacionals respectivament. VI. El govern egipci pren al seu càrrec la protecció dels estrangers i dels seus béns a l'Egipte. VII. En el cas de què l'arbitratge previsst per l'article quart, no fos possible, les dues altes parts contrauen aliança defensiva. VIII. La instrucció militar de l'exèrcit egipci es confiarà exclusivament a súbdits britànics. IX. La protecció del Canal de Suez, estarà a càrrec de les tropes britàniques. X. En el cas de què l'Egipte, li calguin els serveis de funcionaris estrangers, el Govern egipci donarà la prioritat a súbdits britànics. XI. El Govern farà tot el que calgui per obtenir de les potències estrangeres la renúncia als seus drets capitulars i l'acceptació de tribunals mixtos. XII. Hi haurà un ambaixador anglès a El Cairo i un ambaixador egipci a Londres. XIII. Respecte al règim del Sudan subsistiran els drets i els deures que afecten a les dues parts davant la Societat de Nacions i el pacte Kellogg. XV. Totes les dificultats que puguin sorgir en la interpretació d'aquest tractat es resoldran per negociacions directes, i en últim cas, per l'arbitratge. XVI. El present tractat tindrà una duració de vint-i-cinc anys. Les presents clàusules seran sotmeses a l'aprovació dels parlaments britànic i egipci, i després es procedirà a la ratificació del tractat.

La necessitat de què el Tractat, sigui ratificat pel parlament egipci, precipitarà la fi de l'actual dictadura. L'actitud del poble egipci sobre el tractat, és un misteri, que en va els polítics anglesos, cerquen a entrellucar. Darrerament ha tingut lloc a El Cairo, una manifestació de deu mil nacionalistes, en la qual adreçà la paraula al públic, per primera vegada després de la clausura del Parlament, l'ex-primer ministre Nahas Paixà.

En el seu discurs, declarà que encara que el seu partit no acceptés totes les condicions del darrer tractat d'aliança, no per això els nacionalistes de l'Egipte, haurien d'estar menys agraïts al Govern laborista de Mac Donald. Aquesta gratitud la produeix la mesura de rellevar del seu càrrec a l'Alt Comissari anglès a l'Egipte, Lord Lloyd, el qual amb la seva desencertada gestió, fou amb lamentable freqüència, origen de perillosos desacords, entre els governs de Londres i El Caire. Nahas Paixà, finalitzà el seu discurs, demanant la dimissió del govern dictatorial de Mahmud Paixà, per a donar pas a un gabinet constitucional, que permeti a l'opinió pública d'expressar-se lliurement sobre el Tractat suara concertat.

El govern d'Austràlia, ha protestat a Londres, del Tractat, per creure que les garanties sobre la protecció del canal de Suez, són insuficients, i això augmenta pel desarmament de la base naval de Singapoore, afebleix la seva potència militar, de promoure's un conflicte armat.

No hi ha dubte, que les millores que els anglesos han realitzat a l'Egipte, durant la seva dominació, són importantsimes, contribuint a què aquesta nació arribés a assolir un grau de civilització, que per si sola, o bé unida a Turquia, hauria trigat molts anys encara a obtenir.

La clàusula, que segurament aixecarà més protestes, serà la referent al Sudan, que continua en les condicions d'abans. La història dels faraons, demostra, l'interès que sempre sentiren aquestes dinasties per dominar el riu Nil, en tota la seva extensió. De no reformar-se més endavant, aquesta base, la submissió de l'Egipte a l'Imperi Britànic en l'aspecte econòmic, continuarà com fins ara.

L'avantatge, sinó material, almenys d'una gran força moral, serà l'ingrés de l'Egipte a la Societat de Nacions, la qual cosa fins ara havien impedit, repetides vegades els diversos governs britànics. Això li donarà la patent d'independència, que sempre li havien negat, malgrat tenir un monarca i un govern responsable davant el parlament.—LÓPEZ OLIVELLA.

EN VIGÍLIES D'UNA GUERRA CIVIL A AUSTRIA.—Després de la sagrant topada entre els nacionaistes i els socialistes austríacs a Saint Laurentzen, tot sembla indicar, que la guerra civil és una cosa fatal, inevitable. La situació actual, a Austria, és una reproducció exacta, de la que travessava Itàlia, l'any 1922, abans de la marxa sobre Roma.

Apoderats els marxistes, l'endemà de la guerra, dels ressorts del govern, convertiren el reduït exèrcit que els tractats de pau permetien, en un factor de dissolució social, a les ordres del municipi socialista viennès.

El motí del 18 de juliol de 1927, en el qual els comunistes, foren els amos per unes hores, de Viena, féu remarcar el divorci, existent entre la capital i la resta de la nació, en la quasi totalitat adherida a les seculars institucions austríaques.

L'única força organitzada, en l'aspecte armat, davant de l'exèrcit i de la Schutzbund (associació militar socialista), havia estat fins llavors la Frontkämpfer, representant de l'extrema dreta pangermanista i monàrquica, a la qual per les seves tendències, no podia adherir-se la majoria

del poble austriac. En aquestes circumstàncies i després del motí de l'any 1927, es quan apareix per natural reacció l'Heimwehren (defensa de la llar), que ja venia actuant en alguns districtes rurals. Estesa ràpidament per tot el país, els seus membres, aconseguiren ben aviat, l'anomenada d'ésser l'organització millor instruïda i armada. El seu nombre depassa, i de bon tros, els efectius de les associacions similars marxistes.

Encara no fa un any, que la pau ja estigué a punt d'ésser trencada, amb motiu de les manifestacions de Wiener Neustadt. La discussió de les lleis sobre els lloguers, fonament de tota la política austriaca de la postguerra, induí a les dues oorganitzacions, a fer ostentació de la seva força, per a influir en la seva elaboració. Les mesures preses pel Govern aquella vegada, impediren, el que ara, sembla inevitable.

Els fets s'han anat succeint. Amb ocasió de l'enterrament d'un membre de l'Heimwehren, mort en una topada amb els socialistes, un dels caps d'aquesta, ex-general, declarava en l'oració fúnebre, frenèticament aplaudit pels seus correligionaris: "Jurem que no descansarem, fins que el covard assassinat de Janisch, sigui venjat". Aquest llenguatge, gens cristià, posa de relleu, l'exacerbació de les passions, a què han arribat els diversos partits.

Després dels darrers esdeveniments, la Lliga dels Pagesos de la Baixa Austria, amb més de cent mil membres, ha entrat a formar part de l'Heimwehren. En el manifest que ha publicat, per justificar la seva conducta, diu: "El canceller Streeruwitz, és l'home de confiança de la Lliga dels Pagesos de la Baixa Austria. Ell vol realitzar el seu programa per les vies parlamentàries. Des de llavors, si els social-demòcrates, assagen una vegada més d'impedir la tasca del Consell nacional, aquesta assemblea haurà d'ésser dissolta i les Heimwehren, faran en ocasió de les noves eleccions una forta propaganda, que tendeixi a suprimir radicalment l'oposició de la social-democràcia."

El considerable reforç que aquest grup representa, fa que d'arribar-se a la guerra civil, el triomf de l'Heimwehren, sembla assegurat. Els únics aliats dels socialistes, són els comunistes, veritablement poderosos a Viena i també per les seves ramificacions a l'exterior i l'ajut que reben de Rússia.

La posició de l'exèrcit, davant un possible conflicte armat, és ben clara. Recrutat, al principi, exclusivament, entre els socialistes i els comunistes, ha anat evolucionant, en temps del Govern Seipel, gràcies a la labor, silenciosa, però eficaç del ministre de la Guerra Vaugoin, catòlic pan-germanista, que ha arribat a neutralitzar la seva primitiva orientació marxista. La setmana tràgica vienesa de l'any 1927, donà el cop de gràcia, a aquestes idees, dintre de l'exèrcit. La majoria dels soldats, caiguda la bena dels ulls se n'apartaren. Les eleccions celebrades, mesos després, per a renovar els "Consells de Soldats", institució militar creada pel primer govern socialista el 1918, a semblança de la que existeix a l'exèrcit soviètic, ho evidencià. De 206 mandats que aconseguiren els elements marxistes, contra 49 els restants partits, en l'última renovació abans dels tràgics fets, passaren els marxistes a 117 contra 149 els altres partits. A part dels soldats, l'oficialitat, la qual en aquestes eleccions no vota, és en

la seva immensa majoria, el 98 per 100, antisocialista. Els caps de l'Heimwehren, no han amagat mai en els seus parlaments, que el dia que arribi el conflicte, no solament no romandran a l'expectativa, sinó que en la major part, es posaran al seu costat. De totes maneres, el reduïdíssim dels efectius militars, treuen a la seva actuació, sigui la que sigui, tota importància decisiva, enfront de les ben equipades i aguerrides organitzacions en pugna.

Un periòdic vienès "Die Stunde", ex-comunista i actualment liberal, anunciava el 29 de setembre, per a la marxa sobre la capital. Aquesta data, presa d'acord amb les necessitats d'un partit eminentment rural, el qual no pot mobilitzar els seus membres i llançar-se a una aventura bèl·lica, sense abans haver passat l'època de les collites. Evidentment, que fixar una revolució per un dia determinat, amb dos mesos d'antipació, és un xic aventurat... i el més fàcil és que aquest dia no passi res. Vegi's un exemple quan la concentració de les Heimwehren i Schutzbund a Wiener Neudstad, el mes d'octubre de l'any passat, on després d'uns mesos d'intranquil·litat, transcorregué tranquil·lament, en mig de l'expectació de tota Europa.

D'arribar-se a una lluita armada, de triomfar l'Heimwehren, la dictadura que la seguiria, agafaria segurament, un caràcter feixista, que no plauria gens a les nacions que formen la Petita Entesa, i principalment a Txecoslovàquia. Iniciarien o no, aquests Estats, una intervenció armada o diplomàtica, semblant a la que realitzaren, quan la instauració de la dictadura comunista de Bela Kun, o l'intent d'entronització del rei Carles d'Habsburg a Hongria. Els anys transcorreguts des d'aquelles intervencions, conviden a la reflexió.

Per l'altra banda, el triomf de la Schutzbund, comportaria la instauració d'una república marxista, que no seria ben vista per la Itàlia.

Aquesta és la veritable incògnita de la situació.

EL FERROCARRIL DE L'EST XINÈS.—El conflicte russo-xinès, que semblava haver-se esmorteït el mes passat, i estar en vies d'una solució definitiva, ha reviscolat novament, i amb molta força, per la pretesa intromissió dels Estats Units. Per a donar-se compte de la situació i apreciar tota la importància econòmica i política de la qüestió, convé fer un breu resum històric:

El ferrocarril de l'Est xinès fou construït per iniciativa del govern rus, però el govern xinès d'aquella època, representat pel cèlebre Li-Hung-Chang, no concedí al govern rus la concessió de la construcció del ferrocarril transmanxú. Aleshores el govern rus interposà una personalitat jurídica fictícia: la Societat del Ferrocarril de l'Est xinès. Amb el desig d'apressar l'afer, el comte Witte va cloure un acord amb el Banc Russo-Xinès, el qual va finançar la construcció del ferrocarril, però es comprometé a posar després el negoci en mans de la Societat del Ferrocarril de l'Est xinès, el qual havia d'estar format pel govern rus mateix. L'accionista més important del Banc Russo-Xinès era el Tresor rus. De

fet, doncs, el ferrocarril de l'Est xinès havia estat construït per iniciativa de l'Imperi Rus, el qual havia subministrat els fons necessaris.

Fàcil és de comprendre que Rússia tenia en aquest punt unes mires transcendents: el ferrocarril havia de servir d'instrument de penetració russa a la Manxúria i a Xina en general, fins a l'Oceà Pacífic.

Aquestes mires foren precisament un dels factors que provocaren ja una guerra: la russo-japonesa. La desfeta de Rússia canvià radicalment la situació. Rússia cedí a la seva vencedora la part meridional del ferrocarril, la línia que va des de Txan-Txun a Port Arthur.

Després de la revolució russa del 1917, el ferrocarril de l'Est xinès, igual que avui, atragué l'atenció dels nordamericans, els quals celebraren un acord amb Kerenski, per tal d'encarregar-se de la reorganització tècnica i del control del ferrocarril. L'efímer govern de Kerenski no donà lloc a què l'acord fos portat a la pràctica. Els bolxevics s'empararen de la situació a Rússia, i Koltxak, cap de l'exèrcit monàrquic, recolzat pels aliats, es féu un temps amo de Sibèria. Nous acords entre els aliats, conflictes entre el Japó i Nord-Amèrica per a l'administració del ferrocarril, i, quan tot estava ja resolt i s'havia arribat a un compromís, Koltxak fracassà finalment, i els bolxevics s'imposaren.

La Xina, mentrestant, es valia dels canvis d'influència per a augmentar la seva part en l'administració del ferrocarril. Això els fou als xinesos tant més fàcil quan el Consell de Comissaris del Poble anunciava, en la seva declaració al poble xinès, *que el govern dels camperols i obrers tenia la intenció de restituir al poble xinès, sense cap compensació, tots els drets i els interessos que ells tenien en el ferrocarril de l'Est xinès.*

En 1920, en el mes de març, una revolta que esclatà entre els destacaments militars que guardaven les vies fèrries, donà motiu als xinesos per a desarmar la guàrdia russa i substituir-la per soldats xinesos, amb la qual cosa el ferrocarril de l'Est xinès es trobà des d'aleshores sota el control dels xinesos.

Però, no s'accontentaren els xinesos amb això, sinó que s'infiltrà tot seguit en l'administració i la direcció tècnica del ferrocarril. Negociaren els xinesos i el Banc Russo-Asiàtic i el govern xinès promulgà un decret en virtut del qual ell nomenaria cinc dels directors del Ferrocarril i altres cinc els nomenaria el Banc Russo-Asiàtic.

En tot això, els Soviets no tenien part en el ferrocarril que es disputava. Eren els russos blancs els que hi intervenien, en nom de l'Imperi, del qual es deien successors. Els bolxevics no podien imposar-se d'una manera violenta, que hauria enterbolit encara més la seva causa. Però emprengueren una llarga i pacient campanya de pertorbació: soviètitzaren els obrers del ferrocarril, posaren tota mena de destorbos per al seu funcionament, i al fi, l'ambaixador soviètic Karakhan, i el ministre xinès Wellington-Koo signaren el 31 de maig de 1924 un acord en el qual el govern xinès reconeixia als Soviets el dret de substituir el Banc Russo-Asiàtic, com representant dels interessos russos en l'afer de l'Est xinès.

L'acord del mes de maig no solucionava encara pràcticament la qüestió, puix el dictador de Manxúria, Txan-Tso-Ling era qui en realitat comanava en el territori del ferrocarril, no el feble govern pequinès. Els

bolxevics conclògueren encara un acord amb ell, el qual fou signat el 20 de setembre del mateix any de 1924.

La signatura d'aquest acord fou una de les errors de Txan-Tso-Ling, que finalment el portaren a la ruïna. El canvi dels funcionaris "blancs" pels "vermells" facilità les intrigues russes, que anaven precisament adreçades contra Txan-Tso-Ling i a espargar les doctrines comunistes a Xina.

En començar l'any de 1929, el conflicte que des de fa anys està pendent, amb referència a l'administració del Ferrocarril, prengué un caràcter de particular violència. Les autoritats xineses registraren el Consolat soviètic de Kharbin, i els documents de què s'empararen han demostrat que els russos utilitzaven tota la xarxa de l'Est xinès, les seves escoles, les seves comunicacions, els seus sindicats professionals, per a espargar l'acció revolucionària dels Soviets a Xina. El conflicte no es presentà en la seva forma més violenta, fins a començaments de juliol. La col·laboració de russos i xinesos en l'administració del ferrocarril es feia del tot impossible, després dels documents incautats a Kharbin, i publicats. Finalment, les autoritats fanxús s'ocuparen dels serveis telegràfics i telefònics del Ferrocarril, i detingueren els alts funcionaris soviètics. El director soviètic Emxanov i els seus col·laboradors principals, foren expulsats.

Els agitadors volgueren que el personal presentés la dimissió en massa, per tal de pertorbar el treball de la nova administració, però els russos "blancs" de Manxúria oferiren immediatament els seus serveis i organitzaren a més una milícia per tal de guardar la via.

Aleshores, impotents per a fer tota altra cosa, els Soviets es veïeren obligats a rompre amb la Xina.

En les resolucions de la desena reunió plenària del Comitè Executiu del Komintern, que fa poc es celebrà a Moscou, es declarà que l'actitud de les autoritats xineses *és un resultat directe de les intrigues dels imperialismes occidentals contra la U. R. S. S.*, i una provocació a la guerra, per tal com els caps bolxevics creuen, i ho repeteixen sense parar, que un conflicte militar entre el primer i únic Estat comunista i els Estats burgesos de l'Occident, és inevitable.

Això sol ja demostra l'enorme importància internacional del Ferrocarril de l'Est. No res menys, a part del punt de vista general, són diverses les grans potències estrangeres que estan interessades, directament o indirectament, amb la qüestió del Ferrocarril.

Els interessos d'Anglaterra, en cas de conflicte, farien inclinar del costat contrari als Soviets, és a dir, del Japó per una banda, i de Xina per l'altra. El triomf del bolxevisme a Orient tindria repercussions gravíssimes en les terres que l'Imperi té a Orient, i als interessos econòmics que té a Xina mateixa. És de raó, doncs, que no favoreixi a Rússia.

Aquest mateix temor fa solidària a França, de l'actitud anglesa, oblidant les velles disensions que en Orient ajuntaren a França i Rússia, en contra d'Anglaterra. França és també veïna de Rússia per la banda Sud-est, i té interessos molt apreciats a Shangai i d'altres llocs.

De totes les potències que en aquests dies tenen girada la mirada en

l'Est xinès, la més directament interessada és el Japó. La política japonesa i la rivalitat americano-nipona, és el que dona a la qüestió manxú tota la seva enorme importància en el terreny internacional.

Deixant apart l'expansió econòmica japonesa i la colonització de Manxúria pels japonesos, és de notar que tota la política militar del Japó es basa en els problemes del provisionament de ferro per a les indústries japoneses, i el dels ferrocarrils de Xina.

El Japó està mancat de ferro, i l'ha de treure, o bé de l'Extrem Orient rus, o de Xina. Ara bé, les mines xineses estan massa sota el control d'altres potències, perquè el Japó pugui confiar-hi. En canvi, mantenint el contacte amb els països productors de l'Extrem Orient rus, li seria més fàcil provisionar-se, baldament en cas necessari hagués de recórrer a la força. Per això, el Japó té un interès vivíssim en ocupar l'Est xinès.

La política xinesa al Japó es basa en el "quadrilàter ferroviari", que abarca la Manxúria i la Mongòlia interior. De la via fèrria de l'Estat xinès diu un autor que és "una sageta dirigida contra un dels costats d'aquest quadrilàter". Ara bé, tenint en compte que en cas de guerra, el Japó necessita refiar-se de la base ferroviària de Manxúria i Corea, fàcil és comprendre la importància de l'Est xinès des del punt de vista de la política internacional i de l'estratègia militar.

Moltes d'aquestes rivalitats quedarien potser resoltes, i evitats els perills, si s'arribés a crear l'Estat tampon, del qual s'ha parlat tantes vegades. Avui dia el recolzen japonesos i russos, força influents.

Hom pensa ajuntar en un nou Estat la regió russa de Vladivostok, les de l'Amur i de l'Asuri, la regió Transbaicaliana, una part de la Sibèria i de la Manxúria septentrional.

No res menys, mentre el proselitisme continuï tan viu a Rússia, no és de creure que l'intent sigui portat gaire endavant.—JAUME RUIZ MANENT.

PREGUEM PELS NOSTRES DIFUNTS

A tots els nostres lectors demanem en el Crist una oració per aquesta germana nostra que ens ha precedit en el senyal de la fe i dorm el son de la pau: Rosa Maluquer i Casado, esposa del subscriptor Josep M.ª Simón i Vilella.

Tots els mesos, *La Paraula Cristiana* fa dir una missa en sufragi dels seus difunts, amics i afavoridors i llurs prop parents.